

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
INLEIDING							
OVERNEMEN							
	Hilbert Hunink namens een ledencollectief 1	Verpleegkundige	45	Voor de leraar, de verpleger en de ondernemer, die elke dag met hart en ziel hun werk doen.	Voor de leraar, de verpleegkundige en de ondernemer, die elke dag met hart en ziel hun werk doen.	De titel verpleegkundige is al sinds 1966 gebruikelijk voor de professional die patiënten/cliënten verpleegt. Sinds 1993 is het zelfs een beschermde beroepstitel (artikel 3 wet BIG https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-de-zorg/beschermde-titels-in-de-zorg).	Overnemen.
HOOFDSTUK 1							
OVERNEMEN							
	Frank Visser namens een ledencollectief 4	Doorgaan met Woningbouw Impuls voor sneller meer betaalbare woningen	245	Daarom breiden we het Nationaal Fonds Betaalbare Koopwoningen uit, zodat ook starters eindelijk een kans krijgen op de koopmarkt.	Daarom breiden we het Nationaal Fonds Betaalbare Koopwoningen uit, zodat ook starters eindelijk een kans krijgen op de koopmarkt. Ook gaan we door met de Woningbouw Impuls waarmee het Rijk via een subsidie aan gemeenten bijdraagt aan de onrendabele top van woningbouwprojecten mits deze woningen snel worden gerealiseerd en voor een substantieel deel betaalbaar zijn.	Met het Nationaal Fonds zijn woningen inderdaad betaalbaarder omdat starters worden ondersteund middels een revolverend fonds. Er zijn echter ook woningen die niet worden gebouwd omdat deze voor de ontwikkelaar zelf niet betaalbaar zijn. Met name bij binnenstedelijke verdichting is vaak sprake van een onrendabele top. De afgelopen jaren heeft het Rijk dit opgelost door het verstrekken van WBI subsidie (Woningbouw Impuls). Voorwaarde voor deze rijksbijdrage was een minimale hoeveelheid betaalbare woningen en gegarandeerde snelle realisatie. Met dit amendement wordt beoogd door te gaan met deze WBI-subsidie om zo te zorgen dat binnenstedelijke transformatie door kan gaan en snel veel extra woningen gebouwd kunnen worden.	Ontraden. Het doel van amendement omarmen we en is ook in lijn met het programma, waarin 1 miljard euro beschikbaar gesteld wordt voor betaalbare huisvesting. We willen ons echter niet vastleggen aan een instrument dat al vervangen wordt en waarschijnlijk definitief wordt afgeschaft. Na overleg met de indiener wordt het amendement gewijzigd overgenomen. De zin op regelnummer 224 wordt gewijzigd naar "10 miljard extra investeringen in betaalbare woningbouw en structureel een miljard per jaar door woningcorporaties meer investeringsruimte te bieden dan ze nu hebben."
	Thom Hubers namens een ledencollectief 5	Gezond en veilig wonen	251	We versimpelen en versnellen daarom vergunningprocedures, zodat de meeste tijd van een bouwproject niet meer in procedures zit.	We versimpelen en versnellen daarom vergunningprocedures, zodat de meeste tijd van een bouwproject niet meer in procedures zit. Dit doen we zonder afbreuk te doen aan een gezonde en veilige plek om te leven.	Het versimpelen en versnellen van procedures houdt bij andere partijen soms in dat (armere) mensen maar hebben te accepteren op een onveilige of vervuilde plek te moeten wonen. Met deze invoeging wordt duidelijk gemaakt dat gezond en veilig wonen belangrijk blijft, maar dat procedures e.d. desondanks sneller kunnen. In de praktijk kan dat ook neerkomen op het sneller kunnen wegnemen van de bron van gevaar of vervuiling ten behoeve van de broodnodige woningen. Dit sluit aan op het punt 'Toekomstbestendig bouwen'.	Overnemen.
	Nathalie Nede namens een ledencollectief 7	Gelijke toegang tot betaalbare huisvesting in Caribisch Nederland	264	-	NIEUWE KOP Gelijke toegang tot betaalbare huisvesting in Caribisch Nederland Het recht op huisvesting in Caribisch Nederland moet worden gegarandeerd. Daarom pleiten wij voor versnelde bouw en renovatie van sociale huurwoningen, directe en onafhankelijke toegang tot huursubsidie, huurcommissies op alle eilanden en snelle invoering van de Woningwet-BES, zodat woningcorporaties sterker staan. Daarbij moet de overheid transparant verantwoorden waarom beleid eventueel afwijkt van Europees Nederland. Zo krijgen alle inwoners gelijke kansen op een betaalbaar en waardig thuis.	Het tekort aan betaalbare woningen is ook in Caribisch Nederland urgent en tast mensenrechten aan. Inwoners van Caribisch Nederland hebben recht op gelijke behandeling en gelijke kansen. https://www.mensenrechten.nl/actueel/weblogs/toegelicht/2025/het-recht-op-huisvesting-staat-onder-drain-caribisch-nederland	Overnemen, mits gewijzigd. Tekst is passend in de paragraaf Caribisch Nederland en moet (sterk) worden ingekort. Met indiener is overeengekomen dat bij regelnummer 1533 de volgende zinsnede wordt toegevoegd: "We bouwen meer sociale huurwoningen, verbeteren de betaalbaarheid van huren, bijvoorbeeld via huursubsidie en voeren de Woningwet-BES in." Het amendement wordt hiermee gewijzigd overgenomen.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
8	Jan Willem Jonker namens ChristenUnie Arnhem	Toegankelijkheidseis en VN Verdrag handicap behouden	269	De ChristenUnie wil daarom slimme aanpassingen van de regels. Binnensteden blijven autoluw, maar we leggen geen landelijke parkeernormen op: dat is maatwerk voor gemeenten. We investeren in goede bereikbaarheid, ook zonder auto. Geluidsnormen blijven gewaarborgd binnen redelijke kaders en bij toegankelijkheid houden we rekening met de bestaande, vaak historische bouw.	De ChristenUnie wil daarom slimme aanpassingen van de regels. Binnensteden blijven autoluw, maar we leggen geen landelijke parkeernormen op: dat is maatwerk voor gemeenten. We investeren in goede bereikbaarheid, ook zonder auto. Geluidsnormen blijven gewaarborgd binnen redelijke kaders en bij toegankelijkheid bij zowel bestaande bouw en nieuw te bouwen huizen houden we ons aan de doelstellingen en toegankelijkheidseisen die zijn opgesteld in het VN Verdrag Handicap.	Doelstellingen 2040 • Er is voldoende aanbod van betaalbare toegankelijke woningen: - nieuwe woningen worden toegankelijk en inclusief gebouwd - bestaande bouw wordt waar mogelijk geleidelijk toegankelijk gemaakt. • Mensen met een beperking kunnen zich zelfstandig in en om hun huis verplaatsen. • Mensen met een beperking kunnen wisselen van woonplaats, zonder verlies van zorg, ondersteuning en hulpmiddelen. • Openbare ruimte is toegankelijk voor iedereen en inclusief ontworpen en onderhouden. • Zorg en ondersteuning sluiten aan op zelfstandig wonen en participatie.* *Nationale strategie implementatie vn verdrag handicap pagina 23	Overnemen, mits indiener een andere geschikte plaats voorstelt. Een verwijzing naar het VN Verdrag Handicap vinden wij logisch in het VWS-hoofdstuk, maar hoort niet specifiek in het hoofdstuk over bouw. Met de indiener is overeengekomen dat de volgende zinsnede wordt toegevoegd aan regelnummer 1677: ", ook bij de toegankelijkheid van bestaande en nieuwe woningen". Het amendement wordt hiermee gewijzigd overgenomen.
9	Thom Hubers namens ChristenUnie Amersfoort	Leefbare wijken bij binnenstedelijke verdichting	272	Binnensteden blijven autoluw, maar we leggen geen landelijke parkeernormen op: dat is maatwerk voor gemeenten. We investeren in goede bereikbaarheid, ook zonder auto.	Binnensteden blijven autoluw, maar we leggen geen landelijke parkeernormen op: dat is maatwerk voor gemeenten. We investeren in goede bereikbaarheid, ook zonder auto. Verdichten is niet hetzelfde als volbouwen: ontmoetingsplekken en een groene omgeving horen hier bij.	Inbreiding kan betekenen dat duizenden huizen worden bijgebouwd, waarvoor op omliggende voorzieningen wordt geleund. Dat kan niet worden bedoeld en dat wordt hier verhelderd. Deze invoeging laat de passage over binnenstedelijke verdichting aansluiten op de punten leefbare wijken en fysieke leefomgeving (pagina 14, regels 420, 445) en 'Groen in stad en dorp' (pagina 62, regel 2074).	Overnemen.
10	Frank Visser namens een ledencollectief	Vergroot het gemeentelijke belastinggebied	475	De Rijksoverheid stopt met het overhevelen van taken aan gemeenten zonder toereikend budget en herstelt waar dit de afgelopen jaren is misgegaan: geen taken zonder knaken.	De Rijksoverheid stopt met het overhevelen van taken aan gemeenten zonder toereikend budget en herstelt waar dit de afgelopen jaren is misgegaan: We vergroten ook het lokale belastinggebied, zodat gemeenten minder afhankelijk worden van rijksinkomsten.	Hiermee wordt het standpunt uit het vorige verkiezingsprogramma gehandhaafd dat gemeenten meer ruimte moeten krijgen voor het creëren van eigen inkomsten. Uiteraard moet dit in samenhang worden gezien met het door de ChristenUnie voorgestelde nieuwe belastingstelsel.	Ontraden. We zijn met indiener van mening dat gemeenten te weinig geld krijgen voor de uit te voeren taken. De beste manier om dat aan te pakken is via verruiming van het gemeente- en provinciefonds. Tot deze keuze zijn wij gekomen naar aanleiding van de recente ontwikkelingen in gesprekken tussen gemeenten en rijk over de financiering in lokale taken, in combinatie met onze vereenvoudiging van het belastingstelsel. Met indiener is de volgende tekst overeengekomen: "Gemeenten worden beter gefinancierd zodat ze ruimte hebben voor eigen beleid." Het amendement wordt op deze manier gewijzigd overgenomen.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
14	Frank Visser namens een ledencollectief	0% BTW op het OV	777	Ook verhogen we de vliegbelasting.	Ook verhogen we de vliegbelasting. <i>De BTW op openbaar vervoer gaat juist naar 0% zodat het OV beter kan concurreren met auto en vliegtuig.</i>	Met deze maatregel kan de concurrentiepositie van het openbaar vervoer snel worden verbeterd. Het is niet uit te leggen dat voor vliegen geen BTW geldt maar voor het openbaar vervoer wel.	Ontraden. Om de prijsstijgingen van tickets in het OV te beteugelen kiezen we ervoor om rechtstreeks 300 mln. euro beschikbaar te stellen aan OV-bedrijven en jaarlijks een bijdrage van 120 mln. te geven om de treinkaartjes goedkoper te maken en de jongerendagkaart terug te laten keren. Het is niet wenselijk prijzen te matigen via de BTW in verband met de uitvoeringslasten. Secundair betreft het hier een financiële claim van honderden miljoenen euro's.
HOOFDSTUK 3							
OVERNEMEN							
16	Judith Koop namens Perspectief	De arbeidseis voor kinderopvangtoeslag loslaten	928	Kinderopvang is meer dan een arbeidsmarktinstrument. Samen met voorschoolse educatie en peuteropvang vormt het een plek waar kinderen zich ontwikkelen.	Kinderopvang is meer dan een arbeidsmarktinstrument. Samen met voorschoolse educatie en peuteropvang vormt het een plek waar kinderen zich ontwikkelen. <i>Ook wordt de arbeidseis voor kinderopvangtoeslag losgelaten om de kansengelijkheid van zowel kinderen als ouders te vergroten.</i>	Zoals al in het programma staat is kinderopvang meer dan een arbeidsmarktinstrument. Het is goed voor de ontwikkeling van kinderen en draagt bij aan kansengelijkheid. Toch kunnen momenteel niet alle kinderen naar de kinderopvang omdat hun ouders geen recht hebben op kinderopvangtoeslag. De ouder zit bijvoorbeeld in een participatietraject of in de aanloop naar het inburgeringstraject. Dit ontnemt niet alleen de kinderen van kansen, maar ook de ouder(s). Want voor een ouder met een jong kind, is het enorm lastig om actief deel te nemen aan een participatietraject, zonder kinderopvang te kunnen betalen. Als ChristenUnie hechten we veel waarde aan kansengelijkheid van kinderen, en willen we dat iedereen kan participeren in de maatschappij naar vermogen. Laten we dan daarvoor ook de middelen beschikbaar stellen. Ooit in een systeem zonder toeslagen, maar voor nu door in elk geval de arbeidseis voor kinderopvangtoeslag los te laten.	Ontraden. De commissie voelt mee met de argumenten van indieners. Echter, het loslaten van de arbeidseis is momenteel niet haalbaar gezien de grote arbeidsmarkttekorten in de kinderopvang en de stijgende vraag naar kinderopvang gezien het beoogd in te voeren stelsel. Daarnaast is deze maatregel financieel zeer kostbaar (niet gedekt in onze doorrekening / programma) en bovendien nu. De commissie kan zich vinden in een onderzoek naar het vervangen van de arbeidseis door een maatschappelijke participatie-eis." Na overleg wordt het amendement gewijzigd overgenomen. "We onderzoeken de mogelijkheid om de arbeidseis in de kinderopvangtoeslag te vervangen door een maatschappelijke participatie-eis.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
18	Ronald Buitenhuis namens een ledencollectief	Geen knip in de jeugdhulp	1013	Daarbij wordt heroverwogen of de huisarts en de jeugdbescherming zonder overleg met de gemeente jeugdzorg kunnen inzetten en of bepaalde vormen van jeugdzorg (zoals de gesloten jeugdzorg) niet beter landelijk kunnen worden ingekocht en geïndiceerd.	Daarbij wordt heroverwogen of de huisarts en de jeugdbescherming zonder overleg met de gemeente jeugdhulp kunnen inzetten en of bepaalde vormen van jeugdzorg (zoals de gesloten jeugdzorg) niet beter landelijk kunnen worden ingekocht en geïndiceerd.	Het belang van de jeugdige en het gezin dient voorop te staan bij de vraag of de inzet van jeugdhulp noodzakelijk is. Vanuit dat perspectief is het essentieel dat geen knip wordt gezet in de jeugdhulp. Gemeenten zijn immers integraal verantwoordelijk voor de inkoop en financiering van alle jeugdhulp. Voor een aantal zeer specialistische, schaarse vormen van jeugdhulp hebben gemeenten reeds voorzien in gezamenlijke, landelijke inkoop (LTA). Daarnaast wordt in het kader van de Hervormingsagenda Jeugd gewerkt aan inkoopstandaarden en hebben gemeenten als leden van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in november 2024 een motie aangenomen waarin ze oproepen te komen tot landelijke tarieven. Het is in het belang van jeugdigen en gezinnen dat gemeenten daarbij voor hun eigen inwoners verantwoordelijkheid blijven dragen als het gaat om inzet én financiering van de noodzakelijke ondersteuning, hulp of zorg. Een landelijke (Rijks)organisatie die een bepaald deel van de jeugdhulp zou gaan inkopen, staat haaks op dat uitgangspunt. Dat geldt nog sterker voor het landelijk organiseren van een deel van de 'indicaties'. Dat zou betekenen dat er een nieuw loket ontstaat voor een deel van de jeugdhulp. Daarom wordt met dit amendement het zinsdeel over landelijke inkoop en indicering van bepaalde vormen van jeugdhulp, geschrapt. Het proefschrift Boemerangbeleid van Sharon Stellaard heeft haarscherp aangetoond dat dit soort knippen in het aanbod een averechts effect hebben. Differentiatie van aanbod leidt tot eindeloze grensdiscussies, zowel op niveau van het aanbod als op casusniveau. En vervolgens leidt het tot perverse prikkels: het wordt financieel interessant voor gemeenten als jeugdigen sneller die zwaardere vormen van jeugdhulp krijgen, ook als dat niet in het belang van het kind is. Tevens wordt in dit amendement van de gelegenheid gebruik gemaakt om het begrip jeugdzorg in het eerste deel van de zin te vervangen door jeugdhulp. Dit sluit aan bij het begrippenkader van de Jeugdwet, zoals het ook door het Rijk en ook het Centraal Bureau voor de Statistiek wordt gehanteerd. De Jeugdwet regelt hoe de huisarts en de jeugdbescherming jeugdhulp kunnen inzetten. Onder het begrip 'jeugdzorg' valt ook de jeugdbescherming. Daarom is die term hier niet van toepassing.	Overnemen
19	Judith Koop namens Perspectief	Basisvaardigheden mogen onderwijs niet versmallen.	1079	Verbeteren basisvaardigheden. Nederlandse kinderen kunnen steeds slechter rekenen en schrijven. Deze trend is zorgelijk en moet gekeerd. Basisvaardigheden dienen gedurende de hele schoolcarrière onderhouden te worden.	Verbeteren basisvaardigheden. Nederlandse kinderen kunnen steeds slechter rekenen en schrijven. Deze trend is zorgelijk en moet gekeerd. Basisvaardigheden dienen gedurende de hele schoolcarrière onderhouden te worden. Maar tegelijkertijd: scholen zijn geen leerfabrieken. Onderwijs is meer dan leren lezen en schrijven. Onderwijs helpt leerlingen vormen als persoon, hun talenten ontwikkelen en hun plek in de samenleving te vinden.	Er is terecht veel aandacht voor de beheersing van basisvaardigheden. Maar de eenzijdige nadruk daarop en het risico van blauwdruk-denken in het huidige onderwijsbeleid is onwenselijk. Door de tekst aan te passen laten we het ChristenUnie-geluid op dat punt nog helderder klinken. Basisvaardigheden ja, maar versmalling van het onderwijs: nee. Niet alleen kwalificatie is een functie van het onderwijs, maar ook persoonsvorming en socialisatie zijn belangrijk. De ChristenUnie staat voor die brede benadering, ook in de overtuiging dat daar het onderwijs in basisvaardigheden door wordt ondersteund. Goed onderwijs is meer dan lezen en schrijven, en helpt kinderen hun talenten ontwikkelen	Overnemen, mits gewijzigd. Wij willen deze tekst graag invoegen in de inleiding (na regel 1063), in plaats van als toevoeging bij een specifiek standpunt. Indiener is akkoord met voorgestelde wijziging. Het amendement wordt gewijzigd overgenomen.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
20	Madelon Voorthuisen namens een ledencollectief	“Ondersteuning voor ouders, opvoeders en professionals in het onderwijs”	1099	Het is onwenselijk als er een omvangrijk buitenschools circuit van bijlesorganisaties ontstaat ('schaduwonderwijs'), mede als symptoom van een prestatiecultuur. Als een leerling bijles of extra ondersteuning nodig heeft, wordt dat gratis aangeboden en zo veel mogelijk op de school zelf.	Het is onwenselijk als er een omvangrijk buitenschools circuit van bijlesorganisaties ontstaat ('schaduwonderwijs'), mede als symptoom van een prestatiecultuur. Als een leerling bijles of extra ondersteuning nodig heeft, wordt dat gratis aangeboden en zo veel mogelijk op de school zelf. Ook investeren we in het versterken van ouderbetrokkenheid in het onderwijs. Scholen krijgen middelen om ouders te ondersteunen bij de opvoeding en schoolgerelateerde uitdagingen. Daarnaast worden coaches en jeugdzorgprofessionals actief betrokken, zodat leerlingen tijdig passende begeleiding krijgen en gelijke kansen hebben om zich te ontwikkelen.	Dit sluit aan bij het bestaande thema van gelijke kansen in het onderwijs. Legt nadruk op de rol van ouders, waardoor opvoeding en onderwijs beter op elkaar aansluiten. Betrekt professionals (coaches, jeugdzorgwerkers) bij vroegtijdige signalering van problemen, wat preventief werkt en de kansengelijkheid vergroot. Maakt concreet hoe de ChristenUnie wil bijdragen aan de ondersteuning van leerlingen met extra begeleiding. Hoewel dit onderwerp niet expliciet in het huidige programma wordt genoemd, past het binnen de bredere context van zorg en onderwijs. Het benadrukt een integrale aanpak voor het welzijn van leerlingen. 1. Vroegtijdige signalering en interventie: Onderzoek van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) toont aan dat jeugdhulp op school leidt tot vroege signalering van (dreigende) problematiek, waardoor problemen niet groter worden dan nodig. Dit bevordert de ontwikkeling van kinderen en jongeren. 2. Vertrouwde omgeving: Jeugdhulp op school verlaagt de drempel voor jongeren om hulp te zoeken, omdat zij de hulpverleners kennen en de hulp plaatsvindt in een vertrouwde omgeving. 3. Effectiviteit: Effectieve jeugdhulp resulteert in kinderen en jongeren die zich zo goed mogelijk ontwikkelen, opvoeders met voldoende opvoedingsvaardigheden en een afname van opgroei- en opvoedproblemen. Praktijkvoorbeelden: Gemeente Amstelveen: In Amstelveen is de inzet van jongerenwerkers op VO-scholen geëvalueerd. Resultaten tonen aan dat jongerenwerkers bijdragen aan een verhoogde betrokkenheid bij buitenschoolse activiteiten (67%), een positievere schoolcultuur (58%) en verbeterde sociale vaardigheden van leerlingen (58%). Gemeente Utrecht: De Stichting Jongerenwerk Utrecht (JoU) heeft positieve effecten gerapporteerd van hun inzet op scholen, waaronder het versterken van de sociaal-emotionele ontwikkeling van jongeren en het verbeteren van de samenwerking met schoolpersoneel. KPI's en meetbare effecten: Betrokkenheid bij buitenschoolse activiteiten: Een stijging van 67% in de betrokkenheid bij buitenschoolse activiteiten na de inzet van jongerenwerkers. Positieve schoolcultuur: 58% van de respondenten ervaart een positievere schoolcultuur door de aanwezigheid van jongerenwerkers. Verbetering sociale vaardigheden: 58% van de respondenten merkt verbeterde sociale vaardigheden bij leerlingen door de ondersteuning van jongerenwerkers. Vermindering van opgroei- en opvoedproblemen: Effectieve jeugdhulp leidt tot een afname van opgroei- en opvoedproblemen bij kinderen en jongeren.	Overnemen, mits gewijzigd. De laatste regel moet geschrapt worden. Deze pleit indirect voor uitbreiding van jeugdzorg. Indiener is akkoord. Wijziging wordt: "Ook investeren we in het versterken van ouderbetrokkenheid in het onderwijs. Scholen krijgen middelen om ouders te ondersteunen bij de opvoeding en schoolgerelateerde uitdagingen." Het amendement wordt gewijzigd overgenomen.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
22	Elizabeth Bronkhorst namens een ledencollectief	Onderwijs passend voor ieder kind	1116	Passend onderwijs. Het is belangrijk dat de talenten van ieder kind tot bloei komen, ook als een kind daarbij meer hulp en ondersteuning nodig heeft. De behoefte van het kind staat hierbij centraal, zonder bureaucratie en geschuif met budgetten. We vereenvoudigen de samenwerking tussen onderwijs, jeugdhulp en zorg. Dit doen we door budgetten van gemeenten, onderwijs en samenwerkingsverbanden samen te voegen en te werken zonder indicatiestelling (wat vaak leidt tot overdiagnosticering). De overheid zorgt voor voldoende speciaal onderwijs (primair en voortgezet) in elke regio, inclusief volwaardig voortgezet speciaal onderwijs op havo- en vwo-niveau. Er wordt aandacht besteed aan soepele terugkeer en doorstroming naar regulier onderwijs, waarbij het leerrecht van kinderen even centraal staat als de leerplicht.	Passend voor ieder kind. Ieder kind, ongeacht thuissituatie, achtergrond of leerproblemen, heeft recht op goed onderwijs dat bijdraagt aan een brede ontwikkeling, met ondersteuning die aansluit bij zijn of haar mogelijkheden. Dat is mogelijk met inclusief onderwijs, waarbij alle kinderen zoveel mogelijk naar dezelfde school gaan. Voorwaarde is dat de scholen dit kunnen doen zonder bureaucratie en geschuif met budgetten. Er wordt gekeken naar wat een kind nodig heeft om tot leren te komen en niet naar labels en indicaties. De regie rondom de benodigde aanpassingen ligt bij de leraar en de school. Dit vraagt nauwe samenwerking tussen onderwijs, ouders, jeugdhulpverlening en zorg, met bijbehorende gecombineerde financieringsstromen. Schoolgebouwen worden ingericht om dit mogelijk te maken. Aangezien de interventies gericht op gelijke kansen en inclusiviteit, van de afgelopen jaren, te weinig effectief waren, stellen wij voor om de eerste stappen te zetten richting een systeemwijziging. Daarbij wordt later geselecteerd, de prestatiedruk voor leerlingen en de werkdruk voor leraren gaat omlaag en er is oog voor de behoeften van ieder kind. Tot die tijd wordt er door de overheid en scholen ingezet op brede en verlengde brugklassen en wordt de overgang van PO naar VO soepeler gemaakt.	De term passend onderwijs is inmiddels een achterhaalde term in onderwijsland. Wat niet de intentie van het idee wegneemt. We noemen het nu inclusief onderwijs. We snappen dat deze term door diverse uitleggen te interpreteren is. Wij willen dat ieder kind er altijd bij hoort, wat de cognitieve, sociale of fysieke capaciteiten ook zijn, of welke diversiteit in achtergrond of cultuur er ook is. Dat is een mooi streven, maar op de manier waarop het nu uitgevoerd wordt is het voor de meeste leraren niet werkbaar. Er stoppen te veel leraren met lesgeven door de werkdruk. Daarnaast vallen er teveel leerlingen buiten de boot. Als je blijft doen wat je deed, dan krijg je wat je kreeg. Zoals het nu in het verkiezingsprogramma staat, blijven we vooral doormodderen. Het is dus tijd voor verandering. Tijd voor vertrouwen in de scholen en de leerkrachten. Tijd voor ruimte voor vakmanschap, dat de leraar, samen met ouders en waar nodig andere professionals in alle rust moet kunnen uitvoeren. Tijd voor gezonde en (multi-)functionele gebouwen, die niet pas gesloopt worden als ze al 10 jaar sloopwaardig zijn. Kortom tijd voor een rigoureuze omslag in ons denken en in onze beelden, omdat al onze kinderen het recht hebben op goed onderwijs in een gezonde werk-, leer- en speelomgeving.	Ontraden. Passend onderwijs is nog altijd belangrijk en ook een passende term. Na overleg met de indiener wordt het amendement gewijzigd overgenomen. De tekst wordt: Passend voor ieder kind. Ieder kind, ongeacht thuissituatie, achtergrond of leerproblemen, heeft recht op goed onderwijs dat bijdraagt aan een brede ontwikkeling, met ondersteuning die aansluit bij zijn of haar mogelijkheden. De behoefte van het kind staat centraal. We blijven stappen zetten richting inclusiever onderwijs, waarbij alle kinderen zoveel mogelijk naar dezelfde school gaan. Voorwaarde is dat de scholen dit kunnen doen zonder bureaucratie en geschuif met budgetten. Er wordt gekeken naar wat een kind nodig heeft om tot leren te komen en niet naar labels en indicaties. Dit vraagt nauwe samenwerking tussen onderwijs, ouders, jeugdhulpverlening en zorg, met bijbehorende gecombineerde financieringsstromen. Schoolgebouwen dienen beter te worden ingericht op inclusief onderwijs. De overheid zorgt voor voldoende speciaal onderwijs (primair en voortgezet) in elke regio, inclusief volwaardig voortgezet speciaal onderwijs op havo- en vwo-niveau. Er wordt aandacht besteed aan soepele terugkeer en doorstroming naar regulier onderwijs, waarbij het leerrecht van kinderen even centraal staat als de leerplicht. Door in te zetten op later selecteren zal de overgang van PO naar VO soepeler verlopen en worden de kansen voor ieder kind eerlijker. Daarvoor kan nu al ingezet worden op brede en verlengde brugklassen.
23	Frank Visser namens een ledencollectief	Passend primair onderwijs ook voor hoogbegaafden	1123	De overheid zorgt voor voldoende speciaal onderwijs (primair en voortgezet) in elke regio, inclusief volwaardig voortgezet speciaal onderwijs op havo- en vwo-niveau.	De overheid zorgt voor voldoende speciaal onderwijs (primair en voortgezet) in elke regio, inclusief volwaardig voortgezet speciaal onderwijs op havo- en vwo-niveau. In het primair onderwijs komt een landsdekkend passend onderwijsaanbod voor (hoog)begaafden met een extra ondersteuningsbehoefte vanwege bijvoorbeeld een dubbele indicatie (zoals autisme of ADHD) om schooluitval in deze groep te voorkomen en terug te dringen. Er wordt geïnvesteerd in meer wetenschappelijke kennis over onderwijs voor deze doelgroep.	Basisscholen kunnen niet altijd de ondersteuning bieden die een deel van de kinderen met hoogbegaafdheid nodig heeft. Voor deze doelgroep bestaat echter geen speciaal onderwijs. Om schooluitval of onderpresteren te voorkomen nemen in steeds meer regio's schoolbesturen hun verantwoordelijkheid voor een passend aanbod voor deze doelgroep. Zij bieden binnen het reguliere onderwijssysteem een vorm van "speciaal onderwijs" aan met doelgroepklassen waarin deze kinderen een breder aanbod krijgen en extra ondersteuning die nodig is. Dit gaat dus verder dan zogenaamde plusklassen die de meeste scholen hebben en vooral bedoeld zijn voor kinderen zonder extra ondersteuningsbehoefte. Structurele financiering voor dit "speciaal onderwijs" voor hoogbegaafde kinderen ontbreekt echter. In regio's waar ouders geen gebruik kunnen maken van een dergelijk aanbod zijn zij afhankelijk van het commerciële aanbod van particuliere scholen waarvoor hoge bedragen worden gevraagd. Deze scholen zijn bovendien vaak niet toegerust op kinderen met een dubbele indicatie (hoogbegaafdheid in combinatie met bijvoorbeeld ADHD of autisme). Juist die dubbele indicatie is vaak de reden dat deze kinderen het niet redden in het reguliere basisonderwijs. Dit amendement is bij het vorige verkiezingsprogramma overgenomen door het landelijke bestuur. Het beleid is nog ongewijzigd en het knelpunt is nog altijd actueel.	Ontraden. De commissie deelt het inhoudelijke standpunt van dit amendement. In de opdracht om tot een korter en kernachtiger programma te komen, heeft de commissie besloten deze passage te laten vervallen. Dit wijzigt niet de inzet van de ChristenUnie op dit thema. Met de indieners is een volgende tekst overeengekomen: "In het primair onderwijs komt een landsdekkend passend onderwijsaanbod voor (hoog)begaafden met een extra ondersteuningsbehoefte om schooluitval in deze groep terug te dringen". Hiermee wordt het amendement gewijzigd overgenomen.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
15	Judith Koop namens Perspectief	Data van leeftijdverificatie alleen voor de overheid beschikbaar houden	898	Adequate leeftijdverificatie is noodzakelijk voor sociale media, platformen met expliciete content (porno, geweld), goksites, kopen van alcohol, BNPL-diensten.	Adequate leeftijdverificatie is noodzakelijk voor sociale media, platformen met expliciete content (porno, geweld), goksites, kopen van alcohol, BNPL-diensten. Data voor deze leeftijdverificatie wordt enkel door de overheid verwerkt en niet door commerciële partijen, waarbij de aanbiedende partij enkel een “ja/nee” krijgt voor toegang tot de dienst.	Data is het nieuwe goud. Door het handelen in data kunnen bedrijven gericht aan ons adverteren en daarmee ons gedrag beïnvloeden. Daarom is het van belang dat mensen zich bewust zijn van wat er met hun data gebeurt, en ook bewust de keuze kunnen maken om deze data niet te overhandigen. Dit kan echter botsen met leeftijdverificatie. In andere landen is men ook bezig met het wettelijk verplichten van leeftijdverificatie voor diverse diensten. Hierin wordt veelal de aanbieder van de dienst verantwoordelijk gemaakt voor de verificatie. Dit betekent dat, indien mensen gebruik willen maken van de aangeboden diensten, zij verplicht zijn om die data toch te delen met commerciële partijen. Wij vinden dat onwenselijk en pleiten er daarom voor dat de overheid verantwoordelijk wordt voor het verwerken van de verificatie, zodat data niet in de verkeerde handen bewaard wordt.	Ontraden. Alhoewel persoonlijke gegevens inderdaad zeer privacygevoelig zijn moet het controleren van de leeftijd niet enkel voorbehouden zijn aan overheidsinstellingen. Een medewerker in een fysieke winkel is nu ook al bevoegd om iemand te laten identificeren voor de verkoop van bijvoorbeeld alcohol of tabak. Uiteraard moet online leeftijdverificatie goed beveiligd zijn. De ChristenUnie is dan ook voorstander van het gebruik van digitale tools zoals iDin waarbij leeftijdverificatie via een bankaccount verloopt, waarbij de desbetreffende winkel enkel te zien krijgt of iemand 18 jaar of ouder is.
17	Judith Koop namens Perspectief	Laat ons den rustdag wijden	950	Zondag als rust- en familiedag. In een tijd waarin alles steeds sneller gaat en de druk om altijd ‘aan’ te staan groeit, blijft het belangrijk om momenten van rust te koesteren. Vrije dagen krijgen pas echt betekenis als je die kunt delen met de mensen om je heen. De zondag is bij uitstek zo'n dag: een moment voor ontmoeting, ontspanning, familie en ruimte voor geloof en bezinning. Voor christenen heeft de zondag traditioneel een bijzondere waarde. We blijven ons daarom inzetten voor het behoud van de zondag als rustdag, en verzetten ons tegen de normalisering van werkdruk en winkelopenstelling op deze dag. Rust is geen luxe, maar een noodzaak voor een gezonde samenleving.	De zondag wordt opnieuw ingesteld als collectieve rustdag, niet slechts als een praktische regeling, maar als principiële keuze tegen de arrogantie van een economie die geen grenzen meer kent. We zien hoe een eindeloze vraag naar groei en productiviteit ons onophoudelijk uitput, hoe vriendschappen, relaties en gemeenschappen worden opgeofferd aan de dwang van winst en efficiëntie. Wij verwerpen het idee dat de mens in de eerste plaats een productiemiddel is. De zondag symboliseert de erkenning dat wij méér zijn dan schakels in een economische keten. Zij geeft ruimte aan wat werkelijk telt: verbondenheid, gemeenschap, vriendschap, liefde, geloof en bezinning. Daarom keren wij ons tegen de normalisering van werkdruk en commerciële activiteit op de zondag. De zondag wordt weer een gemeenschappelijke pauze, een collectieve ademtocht die ons eraan herinnert dat waardigheid, zorg en menselijkheid boven de eisen van de markt gaan. Rust is geen luxe, maar een basisvoorwaarde voor een gezonde samenleving.	Een gezonde economie raast niet zeven dagen per week 24 uur per dag door. God gaf niet voor niets een rustdag. Indieners willen dat zoveel mogelijk mensen van die rustdag kunnen genieten. Over de jaren heen is dit standpunt in de verkiezingsprogramma's van de ChristenUnie steeds verder afgezwakt, terwijl we in de samenleving en in de natuur steeds meer behoefte proeven om dit standpunt krachtig uit te dragen. De originele tekst geeft een keurige beschrijving van de zondag als rust- en familiedag, maar blijft vooral traditioneel en beperkt in zeggingskracht. Juist daardoor mist zij de kracht om in het huidige maatschappelijke debat écht verschil te maken. Indieners trachten met het wijzigingsvoorstel de zondagsrust als christelijk-sociaal kroonjuweel in ere te herstellen.	Ontraden. De inhoud staat al in het programma, en de stijl van het amendement past niet goed in het programma.
21	Peter Kranenburg namens een ledencollectief	Genoeg geld voor schoolgebouwen naar gemeenten.	1100 -		NIEUWE KOP Gezonde schoolgebouwen. We zorgen ervoor dat de bijdrage via het gemeentefonds van dien aard is, dat gemeenten ook daadwerkelijk hun scholen kunnen voorzien van gezonde, duurzame en multifunctionele gebouwen. In ieder geval worden gemeenten en schoolbesturen gestimuleerd om de schoolgebouwen breed in te zetten ten gunste van de samenleving.	toelichting: al jaren wordt er te weinig geld via het gemeentefonds uitgekeerd aan gemeenten terwijl die wel de verplichting hebben goede onderwijsvoorzieningen te bouwen. Oa. de G40 pleit voor een impuls van 1.2 miljard per jaar https://www.g40stedennetwerk.nl/files/2025-07/G40-Kernboodschappen-2025.pdf Dit sluit ook aan bij de oproepen van Bouwstenen voor Sociaal, dat vorig jaar al een voorstel deed om aan duurzaamheids (en vele andere) doelstellingen te voldoen: https://bouwstenen.nl/sites/default/files/uploads/2403%20Brief%20aan%20informateurs.pdf Resultaat van de onderfinanciering is dat kinderen in te kleine klassen zitten, verduurzaming achterloopt op schema en de luchtkwaliteit vaak te wensen overlaat. Dit laatste heeft direct invloed op leerresultaten. Concreet houdt het in dat goede, duurzame schoolgebouwen bijdragen aan kansengelijkheid.	Overnemen, mits gewijzigd. De voorgestelde tekst is te lang. Indieners wordt gevraagd het amendement in te korten tot één regel. Wij raden sowieso aan de laatste regel te schrappen, aangezien het Rijk niet gaat over de vraag of gemeenten de middelen daadwerkelijk besteden. Ontraden: indiener was niet bereid om de gewenste aanpassing over te nemen. Daarmee wordt het amendement ontraden.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
24	Judith Koop- namens- PerspectieF	Op universiteiten niet- alleen-Engels, maar- ook Frans en Duits	1169	Om (top)sectoren van internationaal talent te kunnen- voorzien, maken we in lijn met de inzet van- Universiteiten van Nederland (UNL) een landelijke- afweging welke studies en bijpassende- studiemigratie daarvoor verantwoord en nodig zijn.- Hierover maken we in internationaal verband nieuwe- afspraken. We passen het financieringsmodel aan- om te voorkomen dat internationale studenten nodig- zijn voor het voortbestaan van studies of instellingen.	Om (top)sectoren van internationaal talent te kunnen voorzien, maken we in lijn met de inzet van Universiteiten van Nederland (UNL) een- afweging welke studies in voertalen zoals Engels, Frans, Duits- verantwoord zijn en welke passende studiemigratie daarbij hoort.- Hierover maken we ook in internationaal verband nieuwe afspraken.	De kwaliteit van Nederland ligt van oudsher in het aanleren van- vreemde talen. Internationalisering heeft die kwaliteit aangetast: de- voertaal is bijna alleen maar Engels. Gezien Nederland een- handelsland is, is het passend om meertaligheid in het algemeen breed te trekken. Dat betekent dat we ons niet blindstaren op het Engels,- maar meertaligheid wel omarmen als kwaliteit van het Nederlandse- onderwijs.	Ontraden. Het Nederlands als voertaal van studies- verhindert niet dat Nederlandse studenten andere talen- leren. Amendement is ingetrokken.
HOOFDSTUK 4							
OVERNEMEN							
25	Thom Hubers namens ChristenUnie Amersfoort	Weerbare rechtsstaat over de grenzen	1203	Het gezag van de rechtspraak wordt ter discussie gesteld en media gewantrouwd.	Het gezag van de rechtspraak wordt ter discussie gesteld en media gewantrouwd. Hetzelfde geldt voor internationale instellingen en verdragen.	De Nederlandse rechtsstaat bevindt zich ook in een internationaal speelveld. Het ter discussie stellen en wantrouwen van internationale afspraken en organisaties doet ook afbreuk aan de weerbaarheid van de Nederlandse rechtsstaat. Dit sluit aan bij hoofdstuk 10.	Overnemen, mits gewijzigd in 'Hetzelfde geldt voor het gezag van internationale instellingen en verdragen.' Indiener is hiermee akkoord. Het amendement wordt gewijzigd overgenomen.
29	Karel Huijgen namens PerspectieF	Prioriteit basisgereedheid Defensie op Hoofdtak 1	1256	De basisgereedheid van onze krijgsmacht moet op orde zijn, zodat de krijgsmacht aan de hoofdtaken, waaronder het verlenen van nationale bijstand bij rampen en crises (zoals langdurige stroomuitval of watersnood), kan blijven voldoen.	De basisgereedheid van onze krijgsmacht moet op orde zijn, zodat de krijgsmacht aan de hoofdtaken kan blijven voldoen. Daarbij moet prioriteit liggen bij uitvoering van Hoofdtak 1: Het grondgebied van Nederland en bondgenoten verdedigen. Verder moet de krijgsmacht in staat blijven nationale bijstand te verlenen bij rampen en crises (zoals langdurige stroomuitval of watersnood).	In het huidige stuk worden vooral secundaire taken genoemd, terwijl defensie momenteel nog kampt met tekorten, waardoor mogelijk niet tegelijkertijd Hoofdtak 1 en andere taken tegelijkertijd kunnen worden uitgevoerd. In het nieuwe stuk ligt de nadruk op Hoofdtak 1, waardoor de prioriteit duidelijker is.	Overnemen, mits gewijzigd: "De basisgereedheid van onze krijgsmacht moet op orde zijn, zodat de krijgsmacht aan de hoofdtaken kan blijven voldoen. Daarbij moet prioriteit liggen bij het verdedigen van het grondgebied van Nederland en bondgenoten. Verder moet de krijgsmacht in staat blijven nationale bijstand te verlenen bij rampen en crises (zoals langdurige stroomuitval of watersnood)." Hiermee verdwijnt het jargon uit de tekst. Indiener is akkoord met voorgestelde wijziging. Het amendement wordt gewijzigd overgenomen.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
33	Nathalie Nede namens een ledencollectief	Voortzetting verblijfsregeling voor ongedocumenteerd geraakte Surinaamse oud-Nederlanders	1565	We erkennen de zonde van het slavernijverleden en hebben oog voor de wijze waarop dit nog altijd doorwerkt in onze samenleving. Daarom wordt er geïnvesteerd in educatie en in herdenken en vieren (Keti Koti).	We erkennen de zonde van het slavernijverleden en hebben oog voor de wijze waarop dit nog altijd doorwerkt in onze samenleving. Daarom wordt er geïnvesteerd in educatie en in herdenken en vieren (Keti Koti). En de verblijfsregeling voor ongedocumenteerd geraakte Surinaamse oud-Nederlands wordt hervat en versoepeld.	Geen mens is illegaal en een ongedocumenteerde status is onwenselijk en moet zoveel mogelijk worden voorkomen. Toen Suriname op 25 november 1975 de haar ontnomen onafhankelijkheid terugkreeg, kwam daarmee ook het Nederlanderschap van de inwoners van Suriname te vervallen. In de eerste vijf jaar na de onafhankelijkheid gold er voor Surinamers een overgangsregeling, waardoor Surinamers die voor de onafhankelijkheid geboren waren (en dus als Nederlanders) vrij eenvoudig naar Nederland konden komen. Na het intrekken van deze regeling zijn de mensen die in deze periode naar Nederland zijn gekomen ongedocumenteerd geraakt. Nederland heeft ten opzichte van inwoners uit voormalig koloniën een morele verantwoordelijkheid om deze ongewenste situatie zoveel als mogelijk te voorkomen, dan wel niet langer voort te laten bestaan. Om dit onrecht te herstellen was er van 1 januari 2025 tot 1 juli 2025 een tijdelijke regeling om een verblijfsvergunning aan te vragen. Maar deze periode was erg kort en sommige voorwaarden waren moeilijk te bewijzen. Gemeente Amsterdam deed al een oproep aan het kabinet om deze regeling te versoepelen en te verlengen. Gemeente Arnhem en Almere sloten zich bij deze oproep aan. https://eenvandaag.avrotros.nl/artikelen/gemeente-amsterdam-wil-regeling-voor-surinaamse-oud-nederlanders-versoepelen-historisch-onrecht-en-dat-kunnen-we-nu-rechtzetten-160135 https://arnhem.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Document/311ac5c3-b93c-4d2f-a258-e1a0f99c2ef3?documentId=28bfa214-d4d3-4da5-946a-39189497385e	Overnemen, mits gewijzigd. We stellen voor om de tekst toe te voegen: "En de verblijfsregeling voor ongedocumenteerd geraakte Surinaamse oud-Nederlanders wordt tijdelijk hervat." We hechten eraan dat de hervatting van de regeling geen open einde heeft. Indiener is akkoord met voorgestelde wijziging. Het amendement wordt gewijzigd overgenomen.
36	Judith Koop namens PerspectieF	Tegengaan discriminatie in brede zin	1363	Geen plaats voor racisme en discriminatie. De mens is naar het evenbeeld van God geschapen en iedereen deelt in menselijke waardigheid. De ChristenUnie stelt zich daarom teweer tegen het kwaad van racisme, antisemitisme en discriminatie. We zijn als mensen in deze wereld in verscheidenheid aan elkaar gegeven. Daarom staat de ChristenUnie voor een overheid die initiatieven stimuleert die het samenleven in verscheidenheid bevorderen.	Geen plaats voor racisme en discriminatie. De mens is naar het evenbeeld van God geschapen en iedereen deelt in menselijke waardigheid. De ChristenUnie stelt zich daarom teweer tegen discriminatie en haat wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, handicap, seksuele gerichtheid of op welke grond dan ook. We zijn als mensen in deze wereld in verscheidenheid aan elkaar gegeven. Daarom staat de ChristenUnie voor een overheid die initiatieven stimuleert die het samenleven in verscheidenheid bevorderen.	De aanpak van antisemitisme is belangrijk om te noemen en is en blijft stevig verankerd in andere paragrafen van het verkiezingsprogramma en in het brede fractiebeleid. Indiëners willen door herformulering niet afdoen aan die inzet en juist nadruk leggen op de jarenlange inzet van de ChristenUnie op het tegengaan van discriminatie in brede zin. De voorgestelde formulering volgt artikel 14 EVRM, dat discriminatie verbiedt "op welke grond ook, zoals geslacht, ras, kleur, taal, godsdienst, politieke of andere mening, nationale of maatschappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte of andere status". De tekst sluit aan bij deze internationale mensenrechtennorm door dezelfde categorieën te benoemen. Bovendien is zij in lijn met eerdere verkiezingsprogramma's, de inzet van Mirjam Bikker rondom 'hate-crimes' en het in 2023 door o.a. de ChristenUnie vernieuwde artikel 1 van de grondwet.	Overnemen, mits gewijzigd. Wij steunen de wens van de indiener om meerdere discriminatiegronden te benoemen, maar gezien de recente ontwikkelingen in de maatschappij willen wij antisemitisme in dat rijtje expliciet benoemen. Met indiener is de volgende zinsnede overeengekomen: "Geen plaats voor racisme en discriminatie. De mens is naar het evenbeeld van God geschapen en iedereen deelt in menselijke waardigheid. De ChristenUnie stelt zich daarom teweer tegen het kwaad van racisme, antisemitisme en discriminatie op basis van levensovertuiging, geslacht, handicap of op welke grond dan ook. We zijn als mensen in deze wereld in verscheidenheid aan elkaar gegeven. Daarom staat de ChristenUnie voor een overheid die initiatieven stimuleert die het samenleven in verscheidenheid bevorderen." Het amendement wordt hiermee gewijzigd overgenomen.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
37	Nathalie Nede namens een ledencollectief	Racisme en discriminatie	1366	Daarom staat de ChristenUnie voor een overheid die initiatieven stimuleert die het samenleven in verscheidenheid bevorderen.	Daarom staat de ChristenUnie voor een overheid die initiatieven stimuleert die het samenleven in verscheidenheid bevorderen en scherpen we wet- en regelgeving om racisme en discriminatie tegen te gaan verder aan. Bijvoorbeeld door het strafbaar stellen van de racistische karikatuur zwarte piet.	Het invoeren van discriminatie als strafverzwarringsgrond is een goede stap met betrekking tot het bestrijden van racisme en discriminatie. Maar er is meer duidelijkheid nodig over wat racistische gedragingen en uitlatingen zijn. In de bekende moord op Kerwin Lucas (ook wel bekend als Kerwin Duijnmeijer) werd door de rechtbank niet bewezen geacht dat de moord vanuit racistische motieven werd begaan. Door hier aanvullende wet- en regelgeving voor in het leven te roepen kunnen we racisme en discriminatie beter bestrijden. Een voorbeeld hiervan is zwarte piet. "Blackface" is racisme. Al bijna een eeuw lang vragen, protesteren en strijden mensen om te stoppen met de racistische karikatuur zwarte piet. Ondanks dat er zeker de afgelopen jaren steeds minder racistische karikaturen te zien zijn, zijn er nog steeds mensen die willen vasthouden aan de racistische karikatuur, terwijl het andere mensen kwetst. Als we racisme echt willen bestrijden moeten we normen stellen: Dat blackface racisme is en dat racisme strafbaar is.	Ontraden. We zien dat het maatschappelijk gesprek rond zwarte piet de afgelopen decennia (gelukkig) heeft geleid tot een grote verandering. Deze verandering van onderop heeft er toe geleid dat mensen begrip voor elkaar opbrengen en op die manier dichterbij elkaar komen. Deze veranderingen zijn veel effectiever dan opgelegde veranderingen van bovenaf, en passen veel beter bij de gedachte van soevereiniteit in eigen kring. Na overleg met de indiener is de laatste zin geschrapt. Daarmee kan het amendement gewijzigd worden overgenomen.
39	Michel Klein namens een ledencollectief	Zorgvuldig gebruik van algoritmes door overheid	1401	De overheid moet grenzen stellen waar het gaat om de inzet van technieken en de regulering van ons digitale maatschappelijke verkeer, bijvoorbeeld bij het gebruik van kunstmatige intelligentie en algoritmes.	De overheid moet grenzen stellen waar het gaat om de inzet van technieken en de regulering van ons digitale maatschappelijke verkeer, bijvoorbeeld bij het gebruik van kunstmatige intelligentie en algoritmes. De overheid is zelf terughoudend in het gebruik van machine learning algoritmes ten behoeve van besluitvorming. Er worden gedegen afwegingen gemaakt over alternatieven en mogelijke risico's worden zorgvuldig in kaart gebracht. Het algoritmeregister wordt uitgebreid en verplicht gesteld, zodat transparant is hoe algoritmes worden ingezet.	Het programma noemt terecht dat de overheid grenzen moet stellen rondom de inzet van technieken en de regulering van ons digitale maatschappelijke verkeer, maar maakt dit niet concreet. Dit amendement doet twee voorstellen om dat nader in te vullen. Ten eerste benadrukken we dat de overheid zelf een grote verantwoordelijkheid heeft bij de toepassing van AI technologie ten behoeve van besluitvorming. De risico's en mogelijke onbedoelde effecten, zoals discriminatie, verlies van menselijke maat, of gebrek aan transparantie, dienen altijd zorgvuldig in kaart te worden gebracht. Het is belangrijk dat niet vanzelfsprekend voor een AI oplossing wordt gekozen, maar dat de voor- en nadelen worden afgewogen tegen andere manieren om het probleem aan te pakken. Ten tweede roept de voorgestelde tekst op om het algoritmeregister - wat tot nu toe vrijwillig en weinig concreet is - degelijker vorm te geven en verplicht te stellen.	Overnemen, mits gewijzigd. In het kader van de bondigheid zien we graag de tussenzin ("Er worden gedegen afwegingen gemaakt over alternatieven en mogelijke risico's worden zorgvuldig in kaart gebracht") geschrapt. Daarnaast zijn wij er niet voor om processen van overheidsorganisaties uit te zonderen van de productiviteitswinst die met AI kan worden gerealiseerd: belangrijker is dat altijd de menselijke beslisser betrokken blijft. Na overleg met de indiener wordt het amendemen gewijzigd overgenomen. Gewijzigde tekst van het amendement: "De overheid zelf maakt een gedegen afweging of voor machine learning algoritmes of alternatieven gekozen wordt. Het algoritmeregister wordt uitgebreid en verplicht gesteld, zodat transparant is hoe algoritmes worden ingezet"
40	Michel Klein namens een ledencollectief	Minder polariserende social media	1401	Ons recht op privacy en onze vrije en ongefilterde toegang tot gegevens kunnen in het gedrang komen als we niet meer grip krijgen op grote techbedrijven die grote hoeveelheden data over ons verzamelen.	Ons recht op privacy en onze vrije en ongefilterde toegang tot gegevens kunnen in het gedrang komen als we niet meer grip krijgen op grote techbedrijven die grote hoeveelheden data over ons verzamelen en steeds meer bepalen welke informatie wij zien. Social media bedrijven worden verplicht om minder polariserende algoritmes in te zetten, bijvoorbeeld door gebruikers keuzevrijheid te geven over hoe aanbevelingen tot stand komen.	Het probleem met de grote techplatforms is niet alleen dat ze grote hoeveelheden data over ons verzamelen, maar ook dat ze meer en meer bepalen welke informatie wij te zien krijgen. Doordat ze dit doen met algoritmes die getraind zijn om engagement te maximaliseren, krijgen we vooral berichten te zien die emotionele reacties oproepen en aansluiten bij berichten waar we eerder mee geïnteracteerde hebben. Dit zorgt voor een verdergaande polarisatie van de samenleving. Deze werking van de algoritmes is geen gegeven, maar een bewuste keuze van de tech-platforms. De overheid moet daarom actief sturen op het gebruik van minder polariserende algoritmes. Eén van de manieren om dat te doen is transparantie en keuzevrijheid te vereisen, zodat gebruikers kunnen kiezen op welke manier zij aanbevelingen willen krijgen. Dit kan uiteraard het meest effectief in Europees verband gebeuren.	Overnemen, mits gewijzigd. In het kader van beperking van de omvang van de tekst stellen we voor om in regel 1403 de zin toe te voegen: "en steeds meer bepalen welke informatie wij zien." Het amendement wordt overgenomen, waarbij "polarisende algoritmes" tussen aanhalingstekens wordt geplaatst om tot uitdrukking te brengen dat dit een vastomlijnd concept is.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
41	Michel Klein namens een ledencollectief	Overheid niet afhankelijk van bigtech	1405	Digitale platforms die door overheden worden ingezet om heimelijk de publieke opinie te beïnvloeden of desinformatie te verspreiden, worden verboden.	Digitale platforms die door overheden worden ingezet om heimelijk de publieke opinie te beïnvloeden of desinformatie te verspreiden, worden verboden. De overheid zorgt ervoor dat ze zelf niet afhankelijk wordt van grote overzeese techbedrijven, door zo veel mogelijk gebruik te maken van Europese alternatieven of open source oplossingen.	Het conceptprogramma benoemt een aantal risico's die kleven aan het gebruik van diensten van grote techbedrijven. De kwetsbaarheid die de afhankelijkheid van deze bedrijven met zich meebrengt wordt niet belicht. In de huidige geopolitieke context kunnen deze risico's echter niet genegeerd worden. Veel data van (lokale) overheden staat op servers van buitenlandse bedrijven. Voor e-mailverkeer zijn veel overheidsorganisaties ook afhankelijk van overzeese partijen. Recent hebben we gezien dat het kan gebeuren dat buitenlandse bedrijven e-mailaccounts afsluiten om politieke redenen. Dit amendement roept op om deze afhankelijkheid te minimaliseren door gebruik te maken van Europese alternatieven voor de diensten van grote techbedrijven en/of open source producten.	Overnemen, mits gewijzigd: "grote overzeese" wordt vervangen door "niet-Europese". Indiener is akkoord met voorgestelde wijziging. Het amendement wordt gewijzigd overgenomen.
122	Marcel Koning Namens ChristeUnie Amersfoort	Het amendement doet concrete voorstellen met betrekking tot toenemende impact van AI.	1412		NIEUWE KOP AI in de rechtsstaat: Grenzen stellen en welvaart verdelen De opkomst van kunstmatige intelligentie (AI) is een van de grootste technologische uitdagingen van onze tijd, ook voor de rechtsstaat. Daarom vindt de ChristenUnie dat dit duidelijke kaders en regie van de overheid vraagt. We moeten onze democratie en mensen beschermen tegen de potentiële risico's en tegelijkertijd de kansen benutten voor maatschappelijke vooruitgang. Daarom zetten wij in op de volgende drie concrete punten: Nationale Regie: We stellen een onafhankelijke Deltacommissaris voor AI aan die toezicht houdt op de ontwikkeling van krachtige AI-systemen in Nederland en kan ingrijpen wanneer de risico's te groot worden. Internationaal Pleitbezorgersschap: Nederland neemt het voortouw voor een internationaal non-proliferatieverdrag om de ontwikkeling van autonome AI-wapens aan banden te leggen. We investeren in Europese soevereiniteit op het gebied van AI. Fonds voor Werk & Transitie: Bedrijven die grote winsten maken door de inzet van AI dragen via een speciale heffing bij aan een fonds dat omscholing en een sociaal vangnet financiert. Zo zorgen we dat de welvaart van de nieuwe economie eerlijk wordt gedeeld.	Artificial Intelligence (AI) biedt kansen en bedreigingen. Deskundigen hebben zich beziggehouden met hoe snel de ontwikkelingen met AI zouden kunnen gaan, zoals bijvoorbeeld op https://ai-2027.com/ . Ongeacht of het scenario realistisch is qua timing, AI vraagt van de overheid ethische keuzes, en daarom mag een paragraaf daarover niet ontbreken in ons verkiezingsprogramma volgens de ChristenUnie Amersfoort. Wij doen daarom drie concrete voorstellen met dit Amendement die in een nieuw regeerakkoord niet zouden misstaan.	Overnemen, mits gewijzigd in verband met de veel te lange lengte van de tekst wat niet passend is bij de rest van het programma. We stellen voor: "De opkomst van kunstmatige intelligentie (AI) is een van de grootste technologische uitdagingen van onze tijd, ook voor de rechtsstaat. Daarom vindt de ChristenUnie dat dit duidelijke kaders en regie van de overheid vraagt. We moeten onze democratie en mensen beschermen tegen de potentiële risico's en tegelijkertijd de kansen benutten voor maatschappelijke vooruitgang." Met indiener de volgende tekst overeengekomen: "De opkomst van kunstmatige intelligentie (AI) is een van de grootste maatschappelijke uitdagingen van onze tijd, met potentieel ontwrichtende gevolgen voor onder andere de rechtsstaat. Daarom vindt de ChristenUnie dat dit duidelijke ethische kaders en regie van de overheid vraagt. We moeten onze democratie, mensen en natuur beschermen tegen de potentiële risico's en tegelijkertijd de kansen benutten voor maatschappelijke vooruitgang." Het amendement wordt met deze wijziging overgenomen.
42	Judith Koop namens Perspectief	Kopje over verwarde personen verplaatsen van hoofdstuk 4.3 naar hoofdstuk 5.1	1446	Aanpak verwarde en overlastgevende personen. Een persoon met verward of onbegrepen gedrag kan voor burens of omgeving veel overlast veroorzaken. De politie is te veel capaciteit kwijt aan overlastgevende of verwarde personen. Adequate begeleiding vanuit de GGZ of persoonlijke begeleiders is nodig om iemand zelfstandig te kunnen laten wonen. Wanneer zelfstandig wonen een brug te ver is, is een plek in een intramurale instelling noodzakelijk.	Hulp verwarde en overlastgevende personen. Door het gebrek aan GGZ-capaciteit in de afgelopen jaren is er een toename aan verwarde mensen, die soms ook overlast veroorzaken. Naast dat de personen zelf eronder lijden, is er ook een groei aan overlast. De politie is veel capaciteit kwijt aan overlastgevende of verwarde personen. Adequate begeleiding vanuit de GGZ of persoonlijke begeleiders is nodig om iemand zelfstandig te kunnen laten wonen. Wanneer zelfstandig wonen een brug te ver is, is een plek in een intramurale instelling noodzakelijk.	Verwarde personen vormen niet in de eerste plaats een veiligheidskwestie, maar een zorgkwestie. Daarom is het gepast dit stuk tekst te verplaatsen naar het hoofdstuk over zorg en weg te halen uit het stuk dat voornamelijk over veiligheid gaat. Daarnaast moeten verwarde personen geholpen worden, niet aangepakt. Zij lijden zelf het meest onder hun verward-zijn.	Ontraden. Eens dat het ook een zorgvraagstuk is, voor het betreffende individu. Voor de samenleving is het echter een veiligheidsvraagstuk wat in deze paragraaf een plek verdient. Overnemen. Indiener stemt in om in de bestaande paragraaf op de huidige plek in te voegen: De politie is te veel capaciteit kwijt aan overlastgevende of verwarde personen, terwijl de oorzaak voor dit lijden veelal bij tekorten in de GGZ ligt.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
45	Karel Huijgen namens Perspectief	Ongewenste buitenlandse beïnvloeding breed aanpakken	1490	Einde aan beïnvloeding uit onvrije (islamitische) landen. De Parlementaire ondervragingscommissie ongewenste beïnvloeding uit onvrije landen (POCOB) heeft verontrustende conclusies gepresenteerd. Uit het onderzoek blijkt dat bepaalde islamitische landen met geldstromen invloed uitoefenen in onder meer moskeeën en informeel islamonderwijs. Om dit tegen te gaan leggen we geldstromen uit onvrije landen aan banden. Landen die onvrijheid of terrorisme subsidiëren worden gesanctioneerd. De Nederlandse regering stuurt geen afvaardiging naar sportevenementen in dergelijke landen.	Conform het soevereiniteitsprincipe telt in de Nederlandse politiek de stem van de Nederlandse burger. Ongewenste buitenlandse beïnvloeding is daarmee onverenigbaar en het tegengaan daarvan heeft daarom voor de ChristenUnie prioriteit. Hierin telt de dreigingsappreciatie van de NCTV zwaar mee voor de besluitvorming. Landen die Nederlandse politiek op subversieve wijze trachten te beïnvloeden of onvrijheid of terrorisme subsidiëren worden gesanctioneerd. De Nederlandse regering stuurt geen afvaardiging naar sportevenementen in dergelijke landen."	Door de bestrijding van buitenlandse beïnvloeding nauw te richten op islamitische landen, wordt te weinig rekening gehouden met andere bedreigingen zoals Rusland en China, die volgens de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid een groot gevaar vormen. De aandacht slechts leggen op een relatief klein deel van de ongewenste beïnvloeding is daarom onterecht.	Ontraden. De voorgestelde tekst maakt voldoende duidelijk dat het hier niet slechts over islamitische landen gaat. Het amendement wordt gewijzigd overgenomen. De volgende (groene) passage wordt toegevoegd aan de bestaande tekst: "Landen die (...) worden gesanctioneerd. Hierin telt de dreigingsappreciatie van de NCTV zwaar mee."
44	Evelijn Zandberg namens een ledencollectief	Ik wil veilig zijn	1471	Aanpak van huiselijk geweld en eerwraak en femicide. Vele duizenden volwassenen en kinderen zijn jaarlijks slachtoffer van ernstig geweld in huiselijke kring of van eerwraak. Ook worden in Nederland veel vrouwen vermoord door – vaak – hun (ex-)partner. Dit is onverteerbaar. Om het tij te keren, verlagen we drempels om geweld of stalking te melden, zorgen we voor gezinsgerichte ondersteuning en opvangplaatsen voor slachtoffers en maken het voor instanties eenvoudiger om gegevens uit te wisselen ter bevordering van de veiligheid. We leren van de aanpak uit andere landen om femicide te voorkomen. Daders van huiselijk geweld en eerwraak worden streng gestraft en met begeleiding en therapie willen we spiralen en patronen van geweld, die soms van generatie op generatie worden doorgegeven, doorbreken.	Aanpak van huiselijk geweld en eerwraak en femicide. We vinden alle vormen van geweld tegen mensen en kinderen (geweld in de huiselijke omgeving, eerwraak, straatintimidatie, seksueel geweld en femicide) onverteerbaar. Deze vormen vragen om verschillende aanpakmethodes. Seksueel geweld vindt vaak plaats door iemand uit de directe omgeving van wie geweld wordt aangedaan. Dit vereist toegankelijke aangifteprocedures, gespecialiseerde opvang, goede medische en psychologische zorg, en training voor politie en justitie om slachtoffers serieus te nemen en te beschermen. Zo moeten ook de centra van het Centrum Seksueel Geweld worden uitgebreid. Geweld in de huiselijke omgeving en femicide vragen daarnaast om vroegsignalering, structurele opvangplekken, gespecialiseerde hulpverlening en stevige maatregelen tegen plegers. De openbare ruimte moet zo ingericht worden dat alle mensen, dus ook vrouwen, zich veilig voelen op straat. Ook meer toezicht is vereist, want alleen met digitale middelen zijn vrouwen niet veilig(er). Verder willen we preventieve programma's voor jongens gericht op grenzen en het bespreken en doorbreken van intimiderend groepsgedrag. Het bewustzijn van victim blaming wordt verhoogd binnen de gehele samenleving, zodat slachtoffers beter worden beschermd en ondersteund.	Geweld tegen vrouwen is een ernstige schending van menselijke waardigheid. De huidige tekst benoemt geweld in de huiselijke omgeving, eerwraak en femicide, maar doet onvoldoende recht aan de breedte van het probleem. Dit amendement maakt expliciet dat ook seksueel geweld en verkrachting aandacht verdienen, en dat de verschillende vormen van geweld vragen om een eigen aanpak. Expertise bij politie en zorg moet ingeregeld worden dmv personeel met expertise op femicide en eengerelateerd geweld. Met toegankelijke aangifteprocedures, gespecialiseerde opvang en zorg, vroegsignalering en stevige maatregelen tegen plegers geven we duidelijk prioriteit aan veiligheid. Zo voorkomen we dat woorden loos blijven en bieden we vrouwen daadwerkelijk bescherming, want de afgelopen tijd hebben we helaas opnieuw bevestigd gekregen dat dit amendement hard nodig is.	Overnemen, mits gewijzigd en in één zin samengevat en ontdaan van de impliciete suggestie dat alle jongens door de overheid seksuele grenzen en geweldloosheid dienen te worden bijgebracht: dit is primair aan de ouders. Overnemen. Met indiener is de volgende tekst overeengekomen: "Aanpak van huiselijk geweld en eerwraak en femicide. Teveel volwassenen en kinderen zijn jaarlijks slachtoffer van ernstig geweld in huiselijke kring, straatintimidatie, seksueel geweld, femicide of van eerwraak. Ook worden in Nederland veel vrouwen vermoord door – vaak – hun (ex-)partner. Dit is onverteerbaar. Om het tij te keren, verlagen we drempels om geweld of stalking te melden, zorgen we voor gezinsgerichte ondersteuning en opvangplaatsen voor slachtoffers, maken het voor instanties eenvoudiger om gegevens uit te wisselen ter bevordering van de veiligheid en versterken we de Centra voor Seksueel Geweld. We leren van de aanpak uit andere landen om femicide te voorkomen. Daders van huiselijk geweld en eerwraak worden streng gestraft en met begeleiding en therapie willen we spiralen en patronen van geweld, die soms van generatie op generatie worden doorgegeven, doorbreken. Het amendement wordt gewijzigd overgenomen.
46	Frank Visser namens een ledencollectief	Verbieden organisaties uit onvrije landen die invloed uitoefenen in Nederland	1494	Om dit tegen te gaan leggen we geldstromen uit onvrije landen aan banden.	Om dit tegen te gaan leggen we geldstromen uit onvrije landen aan banden. Ook streven we ernaar dat organisaties die dergelijke invloed uitoefenen en in andere landen om deze reden verboden zijn ook in Nederland te verbieden.	In Nederland is een organisatie als de moslimbroederschap nog niet verboden terwijl deze organisatie notabene in veel Arabische landen verboden is.	Overnemen, mits gewijzigd. De huidige zin klopt taalkundig niet. Na overleg met de indiener is de volgende tekst overeengekomen: "We streven er naar organisaties die dergelijke invloed uitoefenen te verbieden. Vaak zijn deze organisaties in andere landen om deze reden al verboden." Het amendement wordt daarmee gewijzigd overgenomen.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
26	Boaz van Luijk namens een ledencollectief	Geen uitbreiding defensie	1230	Meer geld, ruimte en materieel voor defensie. We investeren de komende jaren fors in defensie om te kunnen voldoen aan de NAVO-norm om in 2035 3,5% van ons BBP uit te geven aan defensie en daarnaast 1,5% aan bijvoorbeeld infrastructuur die ook defensie ten goede komt. Naast financiële ruimte is er fors meer fysieke ruimte nodig om te kunnen uitbreiden en om meer op Nederlands grondgebied te kunnen oefenen. De uitbreiding van kazernes en oefenterreinen gebeurt altijd in afstemming met lokale overheden. Er wordt zo veel mogelijk rekening gehouden met lokale wensen, bijvoorbeeld als het gaat om infrastructuur. Bij nieuwe kazernes kijken we met nadruk naar gebieden waar deze ook een bijdrage kunnen leveren aan economische ontwikkeling en werkgelegenheid. De forse uitbreiding van het defensiebudget gaat waar mogelijk gepaard gaan met de groei van de Nederlandse defensie-industrie en met onderzoek en ontwikkeling, zodat investeringen vanuit belastinggeld voor een deel terugkeren in de vorm van economische groei, innovaties en groei van werkgelegenheid. We rusten de Nederlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten zowel financieel als qua bevoegdheden toe om de Nederlandse veiligheidsbelangen te beschermen.	Meer geld, ruimte en materieel voor defensie. We investeren de komende jaren fors in defensie om te kunnen voldoen aan de NAVO-norm om in 2035 3,5% van ons BBP uit te geven aan defensie en daarnaast 1,5% aan bijvoorbeeld infrastructuur die ook defensie ten goede komt. Naast financiële ruimte is er fors meer fysieke ruimte nodig om te kunnen uitbreiden en om meer op Nederlands grondgebied te kunnen oefenen. De uitbreiding van kazernes en oefenterreinen gebeurt altijd in afstemming met lokale overheden. Er wordt zo veel mogelijk rekening gehouden met lokale wensen, bijvoorbeeld als het gaat om infrastructuur. Bij nieuwe kazernes kijken we met nadruk naar gebieden waar deze ook een bijdrage kunnen leveren aan economische ontwikkeling en werkgelegenheid. De forse uitbreiding van het defensiebudget gaat waar mogelijk gepaard gaan met de groei van de Nederlandse defensie-industrie en met onderzoek en ontwikkeling, zodat investeringen vanuit belastinggeld voor een deel terugkeren in de vorm van economische groei, innovaties en groei van werkgelegenheid. We rusten de Nederlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten zowel financieel als qua bevoegdheden toe om de Nederlandse veiligheidsbelangen te beschermen.	De enorme verhoging van het defensiebudget is de formule voor een toekomst gevuld met nog meer oorlog. De geschiedenis heeft geleerd dat het opbouwen van een leger en wapenarsenaal namelijk leidt tot het inzetten hiervan. Dit is niet de weg van vrede die Jezus ons leert, maar de weg van haat en oorlog die Hij met zijn dood moest bekopen. In plaats van de miljarden in te zetten voor defensie komen deze beter tot hun recht bij het zorgen voor een inclusieve veiligheid. Een met wapens bedwongen vrede is namelijk vaak geen (blijvende) vrede. Minder dan ooit wordt er gezocht naar diplomatieke oplossingen, daarom stellen we voor om meer in te zetten op de dialoog. Daarnaast is de defensie-industrie en defensie zelf een uiterst klimaatonvriendelijke sector: in de huidige versnelling van de klimaatcrisis is al het overheidsbeleid nodig om de impact hiervan te verminderen en niet te verergeren. Zie Kerk en Vrede: https://samenveilig.earth/wp-content/uploads/2016/10/Inclusief-vredesbeleid-DEF.pdf	Ontraden. Dit is in strijd met de jarenlange inzet van de Christenunie voor vrede en veiligheid.
27	Boaz van Luijk namens een ledencollectief	Geen natuur opofferen voor uitbreiding defensie	1234	De uitbreiding van kazernes en oefenterreinen gebeurt altijd in afstemming met lokale overheden.	Meer geld, ruimte en materieel voor defensie. We investeren de komende jaren fors in defensie om te kunnen voldoen aan de NAVO-norm om in 2035 3,5% van ons BBP uit te geven aan defensie en daarnaast 1,5% aan bijvoorbeeld infrastructuur die ook defensie ten goede komt. Naast financiële ruimte is er fors meer fysieke ruimte nodig om te kunnen uitbreiden en om meer op Nederlands grondgebied te kunnen oefenen. De uitbreiding van kazernes en oefenterreinen gebeurt altijd in afstemming met lokale overheden. Er wordt zo veel mogelijk rekening gehouden met lokale wensen, bijvoorbeeld als het gaat om infrastructuur. Bij nieuwe kazernes kijken we met nadruk naar gebieden waar deze ook een bijdrage kunnen leveren aan economische ontwikkeling en werkgelegenheid. De forse uitbreiding van het defensiebudget gaat waar mogelijk gepaard gaan met de groei van de Nederlandse defensie-industrie en met onderzoek en ontwikkeling, zodat investeringen vanuit belastinggeld voor een deel terugkeren in de vorm van economische groei, innovaties en groei van werkgelegenheid. We rusten de Nederlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten zowel financieel als qua bevoegdheden toe om de Nederlandse veiligheidsbelangen te beschermen.	De focus op defensie is de formule voor een toekomst gevuld met nog meer oorlog. De geschiedenis heeft geleerd dat het opbouwen van een leger en wapenarsenaal namelijk leidt tot het inzetten hiervan. Dit is niet de weg van vrede die Jezus ons leert, maar de weg van haat en oorlog die Hij met zijn dood moest bekopen. De defensie-industrie en defensie is zelf een uiterst klimaatonvriendelijke sector: in de huidige versnelling van de klimaatcrisis is al het overheidsbeleid nodig om de impact hiervan te verminderen en niet te verergeren. Daarom mag de huidige schaarse natuur in geen geval negatief worden ingeperkt door defensie-uitbreidingen.	Ontraden. Er zijn geen garanties dat uitbreiding van defensie nooit ten koste kan gaan van natuur.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
30	Jerke Setz namens Perspectief	Aankoop vliegdekschip	1261	Ook investeren we in luchtverdediging en veilige communicatie, en zorgen we ervoor dat eenheden van de krijgsmacht in staat zijn gevechtstaken uit te voeren en zich hierop voor te bereiden.	Ook investeren we in luchtverdediging en veilige communicatie, en zorgen we ervoor dat eenheden van de krijgsmacht in staat zijn gevechtstaken uit te voeren en zich hierop voor te bereiden. In dit kader onderzoeken we ook de aanschaf van een vliegdekschip voor de Koninklijke Marine, waarmee Nederland als zeevarende natie wereldwijd flexibeler en zelfstandiger kan opereren.	Nederland staat aan de vooravond van een belangrijke strategische heroriëntatie van haar defensiecapaciteiten. Als historische zeemogendheid met uitgebreide maritieme belangen die zich uitstrekken van de vitale Noordzee-infrastructuur tot ver daarbuiten, bevindt ons land zich in een positie waarin een vliegdekschip toegevoegde waarde zou kunnen bieden aan onze nationale veiligheid en internationale bondgenootschappelijke verplichtingen. De verhoogde defensieuitgaven naar 3,5% van het BBP, bieden voor het eerst in decennia de financiële ruimte voor strategische investeringen van deze omvang. Deze uitgavenverhoging rechtvaardigt en faciliteert een onderzoek naar de haalbaarheid van een Nederlands vliegdekschip als onderdeel van een bredere modernisering van onze krijgsmacht. Voor Nederland zou een vliegdekschip niet alleen bijdragen aan de bescherming van onze eigen maritieme infrastructuur (van windparken tot onderzeese kabels) maar ook onze positie binnen NAVO en EU-verband versterken. De Nederlandse maritieme expertise, ontwikkeld door eeuwenlange traditie als zeemogendheid vormt een solide basis voor deelname aan een dergelijk ambitieus project.	Ontraden. De commissie torpedeert dit voorstel. Congressen kopen straaljagers, noch vliegdekschepen.
34	Judith Koop namens Perspectief	Demonstratierecht recht doen	1353	Moderniseren demonstratierecht. Het grondrecht om te demonstreren is een groot goed. Het merendeel van de demonstraties verloopt vreedzaam, maar acties die de orde buitensporig verstoren of de rechten en vrijheden van andere mensen ernstig beperken, zijn in opkomst. Om dit gerichter aan te kunnen pakken, moeten de voorwaarden om te kunnen demonstreren waar nodig aangescherpt. Onderdeel daarvan is het verbod op gezichtsbedekkende kleding en het zo mogelijk verhalen van schade op de organisatoren. Daarnaast moet intimidatie en het op andere manier verhinderen van vreedzame bijeenkomsten worden tegengegaan door misbruik van het beginsel van zicht- en gehoorsafstand aan te pakken.	Vertrouw en versterk het ambt van burgemeester. Het grondrecht om te demonstreren is een groot goed. Het merendeel van de demonstraties verloopt vreedzaam. De ChristenUnie heeft vertrouwen in de bekwaamheid van burgemeesters om bij demonstraties de juiste afwegingen te maken. We zien wel dat de polarisatie in de samenleving vragen oproept rondom het demonstratierecht. Daarom wil de ChristenUnie met burgemeesters in gesprek over veranderende behoeften rondom het demonstratierecht. We inventariseren welke uitdagingen zij zien en wat zij nodig hebben om hun taken rondom demonstraties adequaat te kunnen invullen. Waar nodig wil de ChristenUnie de handelingsruimte van de burgemeester bevorderen en versterken. Uitgangspunt is het beginsel van subsidiariteit, verantwoording over demonstratiebeslissingen blijft daarmee waar die hoort: op lokaal niveau. Iedere demonstratie moet op zijn merites beoordeeld worden en dat kan het best op lokaal niveau. Gemeenteraden kunnen burgemeesters ter verantwoording roepen, wat zorgt voor democratische legitimiteit en voorkomt centralistische besluitvorming vanuit Den Haag. De ChristenUnie is vanuit datzelfde principe terughoudend met algemene inperkingen van het demonstratierecht.	Subsidiariteit is een belangrijke peiler van het christelijk sociale gedachtengoed, het demonstratierecht is bij uitstek geschikt om dat beginsel toe te passen. De huidige tekst gaat aan dat beginsel voorbij en staat bovendien bol van de vage criteria. Het is niet helder wat wordt verstaan onder 'misbruik van het beginsel van zicht- en gehoorsafstand' of het 'buitensporig verstoren van de orde'. De meeste acties die "buitensporig" de orde verstoren zijn binnen de huidige wet- en regelgeving ook al aan te pakken. Het Nederlands genootschap van Burgemeesters, het Openbaar Ministerie en de politie geven bovendien duidelijk aan niet geholpen te zijn met allerlei algemene verboden vanuit Den Haag. (Zo wordt bijvoorbeeld duidelijk in Kamerbrief - 34 324 Evaluatie Wet openbare manifestaties - nr 36, 15 april 2025) Indieners zijn van mening dat het belangrijk is om daar gehoor aan te geven.	Ontraden. Het is prima om het gesprek te voeren, daarvoor is opname in het ChristenUnieprogramma niet nodig. Bovendien is het amendement te gedetailleerd.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
35	Joke Koelewijn namens een ledencollectief	Geen schadeverhaal op organisatoren demonstraties	1356	Om dit richter aan te kunnen pakken, moeten de voorwaarden om te kunnen demonstreren waar nodig aangescherpt. Onderdeel daarvan is het verbod op gezichtsbedekkende kleding en het zo mogelijk verhalen van schade op de organisatoren.	Om dit richter aan te kunnen pakken, moeten de voorwaarden om te kunnen demonstreren waar nodig aangescherpt. We zetten sterker in op het verhalen van schade op degenen die deze schade aanrichten.	Tijdens het laatste partijcongres is een motie om het demonstratierecht in te perken verworpen. De lokale bestuurders hebben immers binnen de bestaande wetgeving voldoende mogelijkheden om eventuele excessen aan te pakken. Natuurlijk is het het mooist als mensen met open vizier mee doen aan een demonstratie. Maar een verbod op gezichtsbedekkende kleding beperkt de mogelijkheden van bepaalde groepen om te demonstreren, omdat zij moeten vrezen voor maatregelen vanuit het regime in hun land van herkomst tegen henzelf of tegen hun familie. Verhalen van schade op degenen die een demonstratie organiseren, kan ertoe leiden dat bepaalde vreedzame en geweldloze demonstraties niet meer georganiseerd kunnen worden omdat de organisatie niet in staat is de aangerichte schade te vergoeden. Uiteraard dient een organisatie bij het organiseren van een demonstratie zich in te zetten om schade door deelnemers te voorkomen en te bestrijden. Schade kan ook -misschien zelfs bewust- worden aangericht door andere partijen om de betreffende organisatie op (hoge) kosten te jagen. Schade dient verhaald te worden op degenen die de schade veroorzaken. Dat geldt niet alleen voor schade bij demonstraties, maar ook door vandalisme van bijvoorbeeld voetbalhooligans.	Ontraden. We stellen voor om het verhalen van schade te wijzigen in: "We zetten sterker in op het verhalen van schade op degenen die deze schade aanrichten." Daarmee volgen wij de indiener dat het om de veroorzaker gaat, en niet de organisator. Het verbod op gezichtsbedekkende kleding houden we overeind. Schadeverhaal met betrekking tot voetbalhooligans is verderop in het programma geregeld. Ontraden. Indiener heeft het amendement niet gewijzigd. De commissie blijft van mening dat het wenselijk is kosten van schade te verhalen op organisatoren van demonstraties. Daarmee blijft het amendement ontraden.
38	Judith Koop namens Perspectief	Politieke partijen moeten leden hebben.	1382	-	NIEUWE KOP Politieke partijen moeten leden hebben We vinden het belangrijk dat burgers betrokken worden bij politiek. Dat begint bij partijdemocratie binnen partijen. Interne partijdemocratie wordt een eis voor politieke partijen. Politieke partijen moeten leden hebben.	Politieke partijen zonder leden zijn geen partijen, dat zijn personen die een podium pakken. De kern van ons politieke stelsel is vertegenwoordiging van burgers. Dit kan alleen als er ook namens die burgers wordt gesproken, middels een interne partijdemocratie.	Ontraden. Wij delen de zorg van de indiener. Dit voorstel kan betrokken worden in de discussies over de Wet op de politieke partijen, die binnenkort behandeld wordt in de Tweede Kamer. Daarbij speelt een bredere zorg om antidemocratische tendenzen. Denk aan financieringsstromen of ongepaste beïnvloeding, dat kan ook bij partijen die wel leden hebben. Dit amendement raakt daarom wel aan onze zorg en inzet, maar is te specifiek.
INGETROKKEN							
28	Karel Huijgen namens Perspectief	Dienstplicht niet ten koste van basistaken beroepsleger	1248	Het moet gewoon worden dat iedere Nederlander zich een specifieke periode van zijn leven inzet voor de gemeenschap. Iedereen vervult dienstplicht, maatschappelijk of militair.	Het moet gewoon worden dat iedere Nederlander zich een specifieke periode van zijn leven inzet voor de gemeenschap. Iedereen vervult dienstplicht, maatschappelijk of militair.	Het moet gewoon worden dat iedere Nederlander zich een specifieke periode van zijn leven inzet voor de gemeenschap. Iedereen vervult dienstplicht, maatschappelijk of militair. De ChristenUnie ziet het opzetten van de dienstplicht binnen Defensie separaat van de recent ingezette modernisering en gereedstelling van het staande beroepsleger. Het beroepsleger in zijn huidige staat moet worden versterkt met voldoende mensen, middelen en training om haar (inter)nationale verplichtingen na te komen. De invoering van de dienstplicht mag die basis niet ondermijnen.	Ontraden. Het uitvoeren van nieuwe beleidsvoornemens moet altijd op een zorgvuldige wijze gebeuren, zonder de bestaande beleidsomgeving te schaden. Dat geldt ook voor (her)invoering van de dienstplicht. Dit amendement is door de indiener ingetrokken.
31	Karel Huijgen namens Perspectief	Haalbaarheid strategische doelstelling zwaar meewegen bij inzet Defensie	1297	Voor de inzet van Nederlandse troepen blijft altijd expliciete Nederlandse instemming vereist.	Voor de inzet van Nederlandse troepen blijft altijd expliciete Nederlandse instemming vereist.	Voor de inzet van Nederlandse troepen blijft altijd expliciete Nederlandse instemming vereist. In acht genomen dat in het verleden verschillende missies niet hebben geleid tot een duurzame vrede is voor de ChristenUnie, naast principiële overwegingen, de haalbaarheid en proportionaliteit van de strategische doelstelling van een missie de belangrijkste toetsingsgrond voor de wenselijkheid van specifieke missies. Vóór de uitvoering van missies moet helder zijn wat de gewenste uitkomst ervan is en of die haalbaar is.	Ontraden. De commissie deelt het inhoudelijke standpunt van dit amendement. In de opdracht om tot een korter en kernachtiger programma te komen, vindt de commissie het niet nodig deze passage op te nemen. Dit wijzigt niet de inzet van de ChristenUnie op dit thema. Dit amendement is door de indiener ingetrokken.
43	Judith Koop namens Perspectief	Vrouwen betrekken bij bestrijden straatintimidatie	1447	De ChristenUnie wil dat gemeenten actief optreden tegen structurele overlast.	De ChristenUnie wil dat gemeenten actief optreden tegen structurele overlast, daarbij worden vrouwen actief betrokken, onder andere bij de inrichting van de straat.	Veiligheid en het gevoel van veiligheid, is anders voor mannen en vrouwen. Daar is men extra bewust van geworden in het licht van recente gebeurtenissen. Daarom is het belangrijk om vrouwen actief te betrekken bij de inrichting van de straat, zodat vrouwen hun ervaringen en ideeën kunnen delen om de straat daadwerkelijk veiliger te maken voor vrouwen. Want veiligheid is meer dan blauw op straat en goede verlichting. Betrek vrouwen actief bij het inrichten van de straat, om de straat ook in de nacht van de vrouw te maken.	Ontraden. Participatie bij herinrichting van straten is een gemeentelijke taak. In de opdracht om tot een korter en kernachtiger programma te komen, vindt de commissie het niet nodig deze passage op te nemen. Indiener heeft het amendement ingetrokken met verwijzing naar amendement nr. 44.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
HOOFDSTUK 5							
OVERNEMEN							
50	Niels Haasnoot namens een ledencollectief	Natuurgebieden rookvrij	1618	Daarom willen wij een totaalverbod op de verkoop van vapes.	Daarom willen wij een totaalverbod op de verkoop van vapes. Daarnaast zorgen we ervoor dat - mede ingegeven door de hoeveelheid zwerfafval en de kwetsbaarheid van de natuur - rookvrije natuurgebieden de norm worden.	Elk jaar worden er met de Beach Clean Up Tour weer tienduizenden sigarettenpeuken van het strand geraapt. In 2022 werden er zelfs 90.000 gevonden! Eén sigarettenpeuk kan tot wel 1.000 liter zeewater vervuilen. Kwetsbare natuurgebieden hebben geen stem. Het is daarom het aanbevelen waard om landelijk in te voeren dat natuurgebieden zoals stranden en bossen rookvrij zijn. Dat moet de norm worden. Daar hoeft niet per se extra handhaving op, daarbij rekenen we ook op het gezonde verstand van Nederlanders. Rookvrije treinen en stations laten zien dat dat op een natuurlijke manier de norm kan worden. Landen om ons heen zijn al scherper bezig op het gebied van roken in natuurgebieden, zoals Spanje en Frankrijk. Frankrijk heeft het in 2025 nog verboden om te roken in natuurgebieden om zo uiteindelijk een rookvrije generatie te krijgen, zoals de ChristenUnie graag wil.	Ontraden. Het bestuur is groot voorstander van het schoon houden van de natuur. Dat vraagt een brede aanpak op alle vormen van vervuiling, zoals verpakkingen, voedsel- en drankafval, drugsafval, persoonlijke verzorgingsproducten enzovoorts. De voorgestelde maatregel in de vorm van een rookverbod is tevens slecht handhaafbaar. Na overleg met de indiener wordt het amendement gewijzigd overgenomen: "In verband met zwerfafval worden natuurgebieden rookvrij." Het amendement wordt hiermee gewijzigd overgenomen.
53	Frank Visser namens een ledencollectief	Medisch-ethisch debat over genderzorg	1701	Genderzorg. We zijn voor goede transgenderzorg die gebaseerd is op wetenschappelijk bewijs en deskundigheid. Zelfidentificatie zonder professionele toetsing kan daarbij geen basis zijn voor juridische geslachtsregistratie. Daarnaast maken we ons zorgen over de snelle toename van jongeren met gendervragen. Het is belangrijk dat het bevragen van genderidentiteit niet de norm wordt, en dat de eigen sekse als uitgangspunt wordt gerespecteerd. Naar aanleiding van onderzoeken in onder meer het Verenigd Koninkrijk en Scandinavische landen is het verstandig ook in Nederland te onderzoeken of de daar geleerde lessen over te snelle medische interventies hier toegepast moeten worden.	Genderzorg. Transgenderzorg moet zorgvuldig zijn en gebaseerd op wetenschappelijk bewijs en deskundigheid. Zelfidentificatie zonder professionele toetsing kan geen basis zijn voor juridische geslachtsregistratie. Daarnaast maken we ons zorgen over de snelle toename van jongeren met gendervragen en verzoeken om gendertransitie. Dit maakt een medisch-ethisch debat in de beroepsgroep en de samenleving noodzakelijk. Het is belangrijk dat het bevragen van genderidentiteit niet de norm wordt, en dat de eigen sekse als uitgangspunt wordt gerespecteerd. Naar aanleiding van onderzoeken in onder meer het Verenigd Koninkrijk en Scandinavische landen moet Nederland de daar geleerde lessen over te snelle medische interventies zoals het te routinematig verstrekken van puberteitsremmers toe gaan passen.	Dit amendement benadrukt net als in het vorige verkiezingsprogramma dat genderzorg zorgvuldig moet zijn en dat een oproep wordt gedaan tot een medisch-ethisch debat over de toenemende vraag naar gendertransitie. De genoemde onderzoeken in het Verenigd Koninkrijk en Scandinavische landen hebben geleid tot meer terughoudendheid bij het vertrekken van puberteitsremmers. Dit onderzoek hoeft niet in Nederland overgedaan te worden maar vraagt om ook in Nederland meer terughoudend te zijn bij het verstrekken van puberteitsremmers.	Overnemen, mits gewijzigd door na "gendervragen" toe te voegen "en verzoeken om gendertransitie". Indiener is akkoord met bovenstaande wijziging. Naast deze wijziging is ook overeengekomen dat het woord 'goede' in de eerste zin geschrapt wordt. Het amendement wordt hiermee gewijzigd overgenomen.
54	Judith Koop namens PerspectieF	Medicijntekorten pakken we aan.	1724	-	NIEUWE KOP Medicijntekorten pakken we aan. Medicatie moet voldoende beschikbaar zijn. Medicijntekorten pakken we aan. Om minder afhankelijk te worden van internationale productie, stimuleren we productie op het Europees continent.	Het komt steeds vaker voor dat er problemen zijn met de levering van medicijnen. Een medicijn is dan tijdelijk niet of minder beschikbaar. Dit zorgt voor veel meer wisselingen tussen medicijnen en daarmee ongemak en extra werk voor patiënten en apothekers. Het geneesmiddelentekort is een wereldwijd probleem, dat volgens cijfers van het CBG uit maart 2024 voor 96 procent als belangrijkste oorzaken heeft: problemen met de productie, de wereldwijde stijgende vraag naar medicijnen en problemen met de planning en distributie.	Overnemen.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
55	Nico Drost namens een ledencollectief	Naast long covid ook oog hebben voor overige postinfectieuze aandoeningen	1773	Onderzoek naar postinfectieuze aandoeningen. Er wordt meer geïnvesteerd in (biomedisch) onderzoek naar en behandeling van long covid en ME/CVS. De opgerichte expertisecentra blijven behouden. Professionals in poortwachtersfuncties (zoals huisartsen, bedrijfs- en verzekeringsartsen) worden beter geschoold.	Er wordt meer geïnvesteerd in (biomedisch) onderzoek naar en behandeling van long covid, ME/CVS en andere PAIS (post acute infectiesyndromen). De opgerichte expertisecentra blijven behouden en kennis wordt breed verankerd.	PAIS is de overkoepelende term die staat voor aandoeningen die optreden na een infectieziekte. Deze lichamelijke ziekten worden gekenmerkt door langdurige, vaak invaliderende klachten zoals uitputting, inspanningsintolerantie (leidend tot toename van klachten na inspanning), cognitieve stoornissen en pijn. Long Covid heeft deze problematiek op grote schaal zichtbaar gemaakt. De indieners van dit amendement zijn blij met de aandacht die het verkiezingsprogramma schenkt aan het thema long covid en postinfectieuze aandoeningen. Met de uitbreiding van de tekst worden twee doelen beoogd: 1. Long Covid heeft de problematiek rond PAIS op de kaart gezet, er zijn echter verschillende andere postinfectieuze aandoeningen die mee kunnen liften op de resultaten die gehaald kunnen worden bij onderzoek naar Long Covid. Door deze aanscherping in het verkiezingsprogramma wordt helder gemaakt dat de ChristenUnie ook voor deze patiëntengroepen oog heeft. 2. De investeringen die op stapel staan naar (o.a. de biomedische oorzaak van) long covid zijn belangrijk, maar de kennis en expertise die wordt opgedaan dient op een structurele manier in de zorgsystemen verankerd te worden. Op die manier wordt de zorg voor de PAIS-patiëntengroepen ook voor de lange termijn gewaarborgd.	Overnemen
56	Frank Visser namens een ledencollectief	Terugdraaien abortuspil bij de huisarts	1807	Abortus niet normaliseren. De ChristenUnie blijft zich inzetten voor de bescherming van het ongeboren leven en minder abortussen. We verzetten ons tegen abortus in de huisartsenpraktijk: het is geen 'gewone medische zorg'. Nu de abortuspil sinds 2025 door de huisarts mag worden voorgeschreven, hecht de ChristenUnie des te meer aan gewetensvrijheid voor huisartsen. We zijn tegen brede scholing om abortuszorg aan te bieden en willen dat huisartsen beter worden opgeleid om vrouwen goede begeleiding te bieden bij onbedoelde zwangerschappen.	Abortus niet normaliseren. De ChristenUnie blijft zich inzetten voor de bescherming van het ongeboren leven en minder abortussen. We verzetten ons tegen abortus in de huisartsenpraktijk: het is geen 'gewone medische zorg'. Daarom wordt de maatregel waardoor sinds 2025 de abortuspil door de huisarts mag worden voorgeschreven teruggedraaid. De ChristenUnie hecht aan gewetensvrijheid voor huisartsen. Zij kunnen niet gedwongen worden mee te werken aan abortus. We zijn tegen brede scholing om abortus laagdrempeliger aan te bieden. Wij willen juist dat huisartsen beter worden opgeleid om vrouwen goede begeleiding te bieden bij onbedoelde zwangerschappen.	Dit amendement concretiseert dat (1) het verzet tegen abortus in de huisartsenpraktijk betekent dat we de maatregel uit 2025 willen terugdraaien en dat (2) de gewetensvrijheid voor huisartsen betekent dat ze niet gedwongen kunnen worden mee te werken aan abortus. Verder vermijdt dit amendement het woord “abortuszorg”, een woord dat past in het frame van de pro-abortuslobby. Tot slot verduidelijkt het amendement waarom we geen brede scholing willen, namelijk omdat deze gericht is op het laagdrempeliger aanbieden van abortus.	Overnemen, mits gewijzigd. We stellen voor in lijn met het voorstel van de indiener de laatste twee zinnen te wijzigen in: "We zijn tegen brede scholing om abortus laagdrempeliger aan te bieden. Wij willen juist dat huisartsen beter worden opgeleid om vrouwen goede begeleiding te bieden bij onbedoelde zwangerschappen." Dat de ChristenUnie tegen de abortuspil is wordt in de eerste zin voldoende duidelijk. Indiener is akkoord met bovenstaande wijziging. Aanvullend wordt de zin over abortus in de huisartsenpraktijk gewijzigd naar "We verzetten ons tegen het verstrekken van de abortuspil in de huisartsenpraktijk: het is geen 'gewone medische zorg'." Het amendement wordt met deze wijzigingen overgenomen.
57	Frank Visser namens een ledencollectief	Anticonceptie in basispakket indien geen abortieve werking	1829	Vormen van anticonceptie die bijdragen aan een afname van ongewenste zwangerschappen en abortussen worden opgenomen in het basispakket.	Vormen van anticonceptie die bijdragen aan een afname van ongewenste zwangerschappen en abortussen en zelf geen abortieve werking hebben worden opgenomen in het basispakket.	Indieners onderstrepen de bijdrage van anticonceptie aan het voorkomen van onbedoelde zwangerschappen en dat daarmee abortus voorkomen kan worden. Veel anti conceptiemiddelen voorkomen daadwerkelijk de conceptie zoals condooms, zaaddodende middelen, pessarium en de prikpil. Andere anticonceptiemiddelen kunnen echter een abortieve werking hebben. Het is onwenselijk dat deze laatste middelen worden vergoed. Door sommigen wordt tenslotte de abortuspil ook als anticonceptiemiddel gezien, met dit amendement wordt verduidelijkt dat dit niet het geval is.	Overnemen, mits de toelichting wordt gewijzigd. Het bestuur kan zich vinden in de nadere toelichting van het standpunt, omdat bv. de morning-afterpil of abortuspil als anticonceptie wordt gezien. De toelichting is echter feitelijk onjuist: niet alle spiraaltjes hebben een abortieve werking. Deze passage dient geschrapt te worden. Indiener is hiermee akkoord. De toelichting is aangepast. Het amendement wordt daarmee overgenomen.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
59	Frank Visser namens een ledencollectief	Wekengrens abortus omlaag conform medische ontwikkelingen	1840	De medische ontwikkelingen rond levensvatbaarheid van ongeboren kinderen zijn gunstig; dat heeft gevolgen voor de wekengrens die daarop gebaseerd is. Voorstellen om de wekengrens vast te leggen op 24 weken laten de koppeling met levensvatbaarheid los en leggen de grens te hoog. Wij wijzen die voorstellen af. Levensvatbaarheid blijft het wettelijk uitgangspunt.	De medische ontwikkelingen rond levensvatbaarheid van ongeboren kinderen zijn gunstig. Bij de totstandkoming van de Wet afbreking zwangerschap is er rekening gehouden dat dergelijke ontwikkelingen kunnen leiden tot verschuiving van de wekengrens. Voorstellen om de wekengrens vast te leggen op 24 weken laten de koppeling met levensvatbaarheid los en leggen de grens te hoog. Wij wijzen die voorstellen af. We zetten ons er voor in dat levensvatbaarheid het wettelijke uitgangspunt blijft bij de bepaling van de wekengrens. Als er een wettelijke maximumgrens komt, pleiten wij voor een lagere wekengrens.	Als gevolg van medisch-technologische ontwikkelingen zijn ongeboren kinderen eerder levensvatbaar dan bij de invoering van de Wet afbreking zwangerschap werd verondersteld. Bij de invoering van die wet is uitdrukkelijk opgemerkt dat dergelijke ontwikkelingen in de toekomst aanleiding kunnen zijn om de wekengrens te verlagen. Het huidige conceptverkiezingsprogramma gaat op dit onderwerp in, maar legt niet expliciet de koppeling met de wet. In lijn met een door het bestuur overgenomen amendement op het vorige programma wordt dat met dit amendement verduidelijkt. Ook is de tekst in het conceptprogramma terughoudend wat betreft de concrete acties die van de ChristenUnie op dit punt te verwachten zijn ("wij wijzen die voorstelle af"). Daarom wordt de zin uit het vorige programma overgenomen dat als er een wettelijke maximumgrens komt dat de ChristenUnie zal pleiten voor een lagere wettelijke maximumgrens.	Overnemen, mits gewijzigd. We stellen de volgende tekst voor (die iets is verkort maar in lijn is met voorstel indiener): "De medische ontwikkelingen rond levensvatbaarheid van ongeboren kinderen zijn gunstig; dit moet gevolgen hebben voor de wekengrens die daarop gebaseerd is. Voorstellen om de wekengrens vast te leggen op 24 weken laten de koppeling met levensvatbaarheid los en leggen de grens te hoog. Wij wijzen die voorstellen af. Levensvatbaarheid blijft het wettelijk uitgangspunt. Als er een wettelijke maximumgrens komt, pleiten wij voor een lagere wekengrens." Indiener is akkoord met voorgestelde wijziging. Het amendement wordt gewijzigd overgenomen.
61	Frank Visser namens een ledencollectief	Ouders met een downkind zijn ervaringsdeskundigen, geen lotgenoot	1880	Lotgenotencontact helpt aanstaande ouders om een goed beeld te vormen van het leven met een kindje met Downsyndroom of een andere beperking.	Contact met ervaringsdeskundigen helpt aanstaande ouders om een goed beeld te vormen van het leven met een kindje met Downsyndroom of een andere beperking.	Strikt genomen kan het woord "lotgenoot" ook als positief worden gelezen ("lot uit de loterij") maar in het spraakgebruik heeft het toch vooral een negatieve lading. Dat past niet bij het standpunt tegen een Downvrije samenleving waar het er juist om gaat dat het opvoeden van een kind met Down weliswaar uitdagingen kan geven maar ook heel veel moois kan brengen. Daarom is het beter te spreken over contact met ervaringsdeskundigen.	Overnemen mits gewijzigd in 'Contact met andere ouders van een kindje met het Downsyndroom of een andere beperking helpt aanstaande ouders om een goed beeld te vormen van het leven met deze beperking'. 'Ervaringsdeskundigen' kan namelijk ook verward worden met ervaringsdeskundigen die werkzaam zijn binnen bijvoorbeeld de GGZ. Indiener is akkoord met voorgestelde wijziging. Het amendement wordt gewijzigd overgenomen.
ONTRADEN							
51	Judith Koop namens PerspectieF	Ook geestelijke hulp in asielzoekerscentra	1668	Geestelijke verzorging verankerd in de wet. Een zorgvraag kan allerlei behoeften en levensvragen oproepen die vragen om verdieping en reflectie. Daarom zorgen we voor geld voor geestelijke verzorging en leggen we dit ook vast in de wet.	Geestelijke verzorging verankerd in de wet. Een zorgvraag kan allerlei behoeften en levensvragen oproepen die vragen om verdieping en reflectie. Daarom zorgen we voor geld voor geestelijke verzorging en leggen we dit ook vast in de wet. We maken geestelijke verzorging ook beschikbaar voor mensen in asielzoekerscentra.	Op dit moment is geestelijke verzorging voor iedereen beschikbaar die meer dan 24 uur in een instelling moet zijn. Dit valt onder de godsdienstvrijheid, maar heeft ook een duidelijke preventieve functie als het gaat om het begeleiden van mensen met psychosociale problematiek waar levensvragen of grote onderwerpen van het leven in meespelen. Op dit moment is dit in de zorg, bij defensie, en zelfs op Schiphol beschikbaar, maar niet in het AZC, terwijl deze mensen bij uitstek te maken hebben met vraagstukken waar geestelijk verzorgers bij kunnen helpen. Dit is onderdeel van goede zorg voor de mensen die hierheen vluchten, en van een preventiebeleid.	Ontraden. Het bestuur vindt het voorstel een onnodige specificering van de tekst in het verkiezingsprogramma. De tekst in het programma sluit geestelijke verzorging in AZC's niet uit. In veel AZC's vindt daarnaast al geestelijke verzorging plaats, bijvoorbeeld door lokale kerkgemeenschappen.
52	Judith Koop namens PerspectieF	Geestelijke verzorgers ook inzetten bij levensvragen	1685	Er komen meer praktijkondersteuners GGZ bij de huisarts om verergering van mentale gezondheidsproblemen en inzet van zwaardere gespecialiseerde zorg te voorkomen.	Er komen meer praktijkondersteuners GGZ bij de huisarts om verergering van mentale gezondheidsproblemen en inzet van zwaardere gespecialiseerde zorg te voorkomen. Geestelijke verzorgers kunnen ook bij de huisarts worden ingezet voor levensvragen	Op dit moment is geestelijke verzorging voor iedereen beschikbaar die meer dan 24 uur in een instelling moet zijn. Dit valt onder de godsdienstvrijheid, maar heeft ook een duidelijke preventieve functie als het gaat om het begeleiden van mensen met psychosociale problematiek waar levensvragen of grote onderwerpen van het leven in meespelen. Op dit moment is dit in de zorg, bij defensie, en zelfs op Schiphol beschikbaar, maar niet in het AZC, terwijl deze mensen bij uitstek te maken hebben met vraagstukken waar geestelijk verzorgers bij kunnen helpen. Dit is onderdeel van goede zorg voor de mensen die hierheen vluchten, en van een preventiebeleid.	Ontraden. De commissie deelt het inhoudelijke standpunt van dit amendement. In de opdracht om tot een korter en kernachtiger programma te komen, vindt de commissie het niet nodig deze passage op te nemen. Dit wijzigt niet de inzet van de ChristenUnie op dit thema.
58	Frank Visser namens een ledencollectief	Herinvoering beraadtermijn als na te streven maatregel	1839	De noodsituatie van de vrouw, waarvan volgens de wet sprake moet zijn, dient duidelijk te zijn voor de arts. We zijn voor herinvoering van de beraadtermijn.	De noodsituatie van de vrouw, waarvan volgens de wet sprake moet zijn, dient duidelijk te zijn voor de arts. Dit criterium wordt in de praktijk te ruim ingevuld. De bestaande praktijk schiet daardoor tekort in de bescherming van het ongeboren leven. We willen herinvoering van de beraadtermijn. Gewijzigd amendement: De noodsituatie van de vrouw, waarvan volgens de wet sprake moet zijn, dient duidelijk te zijn voor de arts. De bestaande praktijk schiet tekort in de bescherming van het ongeboren leven. We willen herinvoering van de beraadtermijn.	In lijn met het vorige verkiezingsprogramma wordt een zin toegevoegd die aangeeft dat het begrip "noodsituatie" nu te ruim wordt ingevuld waardoor abortussen te makkelijk worden toegepast. Ten aanzien van de herinvoering van de beraadtermijn wordt verder de formulering aangescherpt. De formulering "zijn voor" is passiever dan de in dit amendement voorgestelde formulering "willen". Op dit aangelegen ethische punt past een actief geformuleerd standpunt.	Ontraden. We steunen de inzet van de indiener inhoudelijk maar kunnen de bewering van de indiender onvoldoende staven. Ontraden. Het amendement is gewijzigd, maar het pre-advies blijft ontraden. De toevoeging is onnodig want uit de gehele paragraaf spreekt al dat we ongeboren leven beter beschermd willen zien. Dit amendement is daarmee overbodig.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
INGETROKKEN							
60	Frank Visser namens een ledencollectief	Totaal verbod op euthanasie voor jongeren met ernstig psychisch lijden	1859	Totdat hier samen met de sector goed naar is gekeken, wordt euthanasie voor jongeren met ernstig psychisch lijden onder de dertig gestopt.	Wij willen dat euthanasie voor jongeren met ernstig psychisch lijden onder de dertig stopt.	Een tijdelijke stop op euthanasie voor jongeren is uiteraard positief maar klinkt als een compromis. De mogelijkheid van euthanasie voor deze groep is sowieso zorgelijk en moet juist gezien de stijging van de vraag zo snel mogelijk een halt worden toegeroepen. We zetten vol in op een toekomst van hoop voor deze jongeren, op zorg die helpt het psychisch lijden te overwinnen. Notabene: dezelfde wijziging wordt ook op blz. 5 (regel 112-114) doorgevoerd.	Ontraden. De bestaande tekst is wat ons betreft zorgvuldiger geformuleerd. Dit amendement is door de indiener ingetrokken.
HOOFDSTUK 6							
					OVERNEMEN		
65	Judith Koop namens Perspectief	Kleine modulaire kerncentrales	1955	We faseren de gas- en kolencentrales uit, en vullen het energiesysteem aan met twee nieuwe grote kerncentrales.	We faseren de gas- en kolencentrales uit, en vullen het energiesysteem aan met twee nieuwe grote kerncentrales. Daarnaast onderzoeken we de inzet van kleine modulaire kerncentrales (SMR's) van Europese producenten als alternatief voor of aanvulling op grote kerncentrales.	SMR's verdienen serieuze overweging als alternatief of aanvulling op grote kerncentrales omdat ze sneller te implementeren zijn, economische voordelen bieden door seriematige productie, flexibeler inzetbaar zijn, verbeterde veiligheidseigenschappen hebben, en beter aansluiten bij Nederland's industriële behoeften. Ze kunnen eerder bijdragen aan de klimaatdoelstellingen dan grote centrales en bieden strategische voordelen voor energiezekerheid en risicospreiding.	Overnemen.
66	Jaap Roose namens een ledencollectief	Importeren van groene waterstof uit zonniger oorden	1997	Naast eigen productie en opslag in Nederland creëren we ook importfaciliteiten.	Naast eigen productie en opslag in Nederland richten we ons op de import van groene waterstof uit landen waar meer ruimte is voor duurzame energieopwekking.	In Nederland hebben we, door de beschikbaarheid van goedkoop aardgas, enkele industrieën aangetrokken, die afhankelijk zijn van grote hoeveelheden energie. Nu dat goedkope aardgas niet meer beschikbaar is, zullen we voor zover we die industrieën willen behouden, moeten inzetten op groene waterstof. Groene waterstof kan meer vermogen en capaciteit leveren dan batterijen. Dat is met name van belang voor de industrie en voor grote machines. Er zijn bijvoorbeeld al enkele veerboten in Europa die op waterstof varen, en daar wordt in Nederland inmiddels ook aan gewerkt. Qua ruimte is het voor een dichtbevolkt land moeilijker om energieneutraal te worden dan voor een dunbevolkt land. De noodzaak om snel CO2 uitstoot te reduceren, rechtvaardigt het importeren van schone energie uit een dunbevolkt land waar de zon veel schijnt, zoals Spanje.	Overnemen.
67	Roland Amoureux namens een ledencollectief	Grondstoffen voor generaties	2035	Bestaande, soms prille hergebruikketens worden indien nodig financieel ondersteund.	Bestaande, soms prille hergebruikketens worden indien nodig financieel ondersteund. Met verplichte bronscheiding of nasortering, en een verbrandingsverbod op recyclebare materialen, blijven deze langer beschikbaar voor de economie.	Na de reductie en reparatie van spullen die we blijven hergebruiken, maar in deze schepping nu eenmaal nog slijten, wordt veel afval in Nederland nu nog verbrand en gaan veel materialen verloren. Door afval meer en beter te scheiden, neemt de kwaliteit van de verschillende materiaalstromen toe, waardoor recycling makkelijker wordt. Dit leidt tot het vaker gebruiken van grondstoffen, hoogwaardiger recycling en minder restafval met de emissies daarvan. Navolging van de Vlaamse wetgeving die al jaren ziet op verplichte bronscheiding en nasortering als bronscheiding niet mogelijk is, met een verbrandingsverbod op recyclebare materialen, is daarom hoognodig. Door een verbrandingsverbod op diverse stromen wordt het verbranden van specifieke recyclebare materialen voorkomen. Het verbod kan bijvoorbeeld zien op de stromen bouw- en sloopmateriaal, houtafval, metaal, gft, papier en karton, luiers en plastics. Zo blijven meer materialen nog generaties lang beter beschikbaar.	Overnemen, mits de zin over het verbrandingsverbod wordt geschrapt. Dit zou een risico voor individuele aansprakelijkheid van burgers kunnen impliceren, en dat willen wij uitsluiten. Na gesprek met de indiener wordt het amendement ongewijzigd overgenomen.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
68	Michel Klein namens een ledencollectief	Hergebruik plastic stimuleren	2035	Bestaande, soms prille hergebruikketens worden indien nodig financieel ondersteund.	Bestaande, soms prille hergebruikketens worden indien nodig financieel ondersteund. Er komt een heffing op het gebruik van nieuw plastic (virgin plastic), of een BTW-korting op gerecycled plastic, zodat hergebruik van plastic lonend wordt.	In de afgelopen jaren zijn verschillende fabrieken voor plasticrecycling failliet gegaan. Een belangrijke reden is dat granulaat (de grondstof voor plasticproducten) uit hergebruikt plastic vaak duurder is dan nieuw plastic. Het is voor bedrijven daarom aantrekkelijker om nieuw plastic te kopen dan om hergebruikt plastic in te zetten. Door een heffing in te voeren op nieuw plastic of een BTW-korting toe te passen op gerecycled plastic wordt een eerlijker speelveld gecreëerd zodat meer plastic wordt hergebruikt en minder nieuw plastic nodig is.	Overnemen, mits gewijzigd. Het amendement kan worden overgenomen mits de BTW-korting op gerecycled plastic geschrapt wordt. Deze wens is niet uitvoerbaar. Indiener is akkoord met voorgestelde wijziging. Het amendement wordt gewijzigd overgenomen.
69	John Smits namens ChristenUnie Ede	Het nastreven van basiskwaliteit natuur buiten beschermde natuurgebieden.	2059	Nationale Parken en overige natuur met unieke internationale waarde worden juridisch beter beschermd.	Nationale Parken en overige natuur met unieke internationale waarde worden juridisch beter beschermd. Buiten beschermde natuurgebieden streven we naar een Basiskwaliteit Natuur.	Niet alleen in beschermde natuurgebieden, maar ook daarbuiten gaat het slecht met onze natuur. Het aantal bijen en andere insecten daalt sterk, het platteland is opvallend stil geworden sinds soorten als de grutto en veldleeuwerik op veel plekken zijn verdwenen, en zelfs gewone vogels zoals de huismus en spreeuw hebben het zwaar. Dit zijn allemaal tekenen van een verzwakte natuur. Basiskwaliteit Natuur staat voor het minimale niveau dat onze leefomgeving zou moeten hebben om gezond en leefbaar te blijven – voor zowel mens als natuur. Dit vraagt om een gezamenlijke inspanning om de natuurkwaliteit van onze landschappen te verbeteren en duurzaam in stand te houden.	Overnemen, mits gewijzigd. Het amendement kan worden overgenomen mits de zin gewijzigd wordt naar 'Ook buiten natuurgebieden versterken we de kwaliteit en biodiversiteit van de omgeving.' Indiener is akkoord met voorgestelde wijziging. Het amendement wordt gewijzigd overgenomen.
70	John Smits namens ChristenUnie Ede	Het toevoegen van 'stilte' als kwaliteitskenmerk van biodiversiteit.	2063	Om soorten in stand te houden, maken we natuurgebieden robuuster.	Om soorten in stand te houden, maken we natuurgebieden robuuster en stiller.	In ons intensief gebruikte land is stilte een schaars goed. We zijn gewend geraakt aan achtergrondgeluid van verkeer, werkzaamheden, vliegtuigen en mensen. Echte stilte is in Nederland steeds moeilijker te vinden. Daarom willen we meer aandacht voor het veilig stellen van 'stiltegebieden' en kansen pakken die zich voordoen om meer stilte te kunnen realiseren. Stilte is nodig om te kunnen herstellen en is niet alleen nodig voor de natuur. Dit vraagt om een gezamenlijke inspanning om de stiltekwaliteit van onze natuurgebieden te verbeteren en duurzaam in stand te houden.	Overnemen.
71	Thom Hubers namens ChristenUnie Amersfoort	Natuurinclusief aanbesteden	2068	We maken meer werk van het beschermen van trek- en weidevogels, in het bijzonder onze nationale vogel: de grutto.	We maken meer werk van het beschermen van trek- en weidevogels, in het bijzonder onze nationale vogel: de grutto. De aanleg en onderhoud van infrastructuur wordt natuurinclusief, dit wordt een criterium in aanbestedingen.	Bij de aanleg van infrastructuur (zoals viaducten) en onderhoud (bermbeheer) heeft de overheid invloed op de biodiversiteit. Aannemersbedrijven geven aan meer te kunnen dan nu vaak wordt gevraagd, terwijl dit niet altijd veel hoeft te kosten. Deze invoeging sluit aan op de passage ervoor en voegt handelingsperspectief toe.	Overnemen, mits gewijzigd. Het amendement kan worden overgenomen mits de zin gewijzigd wordt naar 'De aanleg en beheer van infrastructuur wordt zoveel mogelijk natuurinclusief. Dit wordt een criterium in aanbestedingen.' Indiener is hiermee akkoord. Het amendement wordt gewijzigd overgenomen.
74	Michel Klein namens een ledencollectief	Terugdringen plastic afval	2110	Er wordt een inventarisatie uitgevoerd naar stoffen waarvan onbekend is of ze schadelijk zijn voor mens en natuur. Daarmee voorkomen we situaties zoals bij PFAS, waarbij na decennia de gevolgen bijna niet meer te overzien zijn.	Er wordt een inventarisatie uitgevoerd naar stoffen waarvan onbekend is of ze schadelijk zijn voor mens en natuur. Daarmee voorkomen we situaties zoals bij PFAS, waarbij na decennia de gevolgen bijna niet meer te overzien zijn. Bermen en struiken liggen vol met plastic verpakkingsafval. Al dit plastic afval draagt bij aan de wereldwijde plasticsoep. Er wordt daarom toegewerkt naar een verbod op het gebruik van niet-afbreekbaar plastic ten behoeve van eenmalige verpakkingen.	Vervuiling door plastic is een groot en helaas groeiend probleem. Recent is het tijdens de wereldwijde plastic-top niet gelukt afspraken te maken over het terugdringen van plastic. Veel plasticafval is afkomstig van eenmalige verpakkingen. Onze winkels liggen overvol met spullen die in plastic verpakt zijn en een deel van dit plastic komt terecht in de natuur. Omdat het plastic niet vergaat, wordt de vervuiling steeds verder verspreid. Om een voorbeeld te geven: in Noord-Holland wordt bermgras gebruikt om bokashi van te maken ter verbetering van de grond voor biologische teelt. Maar ondanks verschillende zuiveringsstappen blijft er veel plastic in het bermgras achter. Doordat het materiaal vervolgens verwerkt wordt in de grond, komt het plastic op steeds meer plekken terecht. Een verbod op niet-afbreekbaar plastic voor eenmalige verpakking zou zorgen voor een enorme afname van de vervuiling. Omdat we ons realiseren dat er nog technische uitdagingen zijn op te lossen rondom voedselveiligheid, spreken we over een "toewerken naar een verbod".	Overnemen.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
62	Jaap Roose namens een ledencollectief	Rechtvaardig klimaatdoel in lijn met de wetenschap	1944	De ChristenUnie richt zich op een hogere reductie in 2030, zodat tegenvallers er niet direct toe leiden dat we het minimale doel niet halen.	De ChristenUnie richt zich op een reductie van 65% in 2030, omdat een versnelling rechtvaardiger is ten opzichte van armere delen van Europa én ten opzichte van toekomstige generaties.	Met dit amendement stellen wij voor om het CO2-reductie doel (een hogere reductie dan 55%) te concretiseren (65%). Daarmee zetten we een stap die zowel nodig, haalbaar als rechtvaardig is. Europa wil in 2050 klimaatneutraal zijn. Dat lukt alleen als we nú versnellen. Elke ton CO₂ die we dit decennium besparen, maakt de weg daarna minder pijnlijk en goedkoper. Uitstel betekent hogere kosten en onomkeerbare schade. 65% reductie in 2030 in Nederland is een noodzakelijke en haalbare stap om recht te doen aan onze verantwoordelijkheid, om te bouwen aan een duurzame economie en om het pad naar een klimaatneutraal Europa in 2050 realistisch te maken. De wetenschap laat onomwonden zien dat het overschrijden van 1,5 graad opwarming grote gevolgen heeft. Die gevolgen zien we nu al bijna dagelijks in het nieuws: bosbranden, overstromingen, problemen in de landbouw en migratiestromen doordat delen van de aarde onleefbaar worden. Ook in Europa merken we de gevolgen, bijvoorbeeld door het verdwijnen van de gletsjers in de Alpen waardoor de Rijn steeds vaker te kampen heeft met lage waterstanden. Als we niet versnellen, lopen we onomkeerbare risico's door het overschrijden van kantelpunten in het klimaatsysteem. In Europa zijn landen zijn die veel minder financiële middelen hebben dan Nederland om de beoogde gemiddelde reductie te halen van 55% in 2030 voor heel Europa, die ten doel gesteld is in the Green Deal. Op de lange termijn is het bovendien goedkoper om nu te versnellen dan later de schade en aanpassingskosten te moeten dragen.Europa. Door nu stevig in te zetten, dragen we niet alleen bij aan de wereldwijde oplossing, maar versterken we ook onze economie. Investeren in schone energie en verduurzaming zorgt voor innovatie, banen en minder afhankelijkheid van fossiele energie.	Ontraden. Indieners en het bestuur delen volledig de inzet om een hoger reductiedoel dan 55% na te streven, om een stap te zetten die zowel nodig, haalbaar als rechtvaardig is en om Europa in 2050 klimaatneutraal te laten zijn. We willen in Europees verband daarom een koppositie innemen. Een landelijke substantieel hoger reductiedoel gespecificeerd op 65% in 2030 is echter niet realistisch haalbaar en draagt in de Europese gekozen aanpak niet bij. Daarom ontraden we dit amendement.
63	Samantha Haasnoot namens een ledencollectief	Stop LNG import	1954	We faseren de gas- en kolencentrales uit, en vullen het energiesysteem aan met twee nieuwe grote kerncentrales.	We faseren de gas- en kolencentrales uit, en stoppen import van vloeibaar gas (LNG), allereerst uit autoritaire landen, en starten geen nieuwe olie- en gasvelden in Nederland en Europa.	Vloeibaar gas is ongezond, vervuilend en fossiele emissies moeten sowieso zo snel mogelijk stoppen. Op veel plekken waar vloeibaar gas wordt gewonnen, vaak door middel van het vervuilende fracking, en rondom de omgeving van vloeibaar gasfabrieken, krijgen mensen ernstige longziektes en kanker. Omdat dit vaak gebeurt op plekken waar arme en gemarginaliseerde groepen leven worden vooral zij hier slachtoffer van. Europa moet energieonafhankelijk worden. Maar wanneer Europese politici energie-onafhankelijkheid willen, zoeken zij de oplossing vaak bij meer fossiele subsidies om nieuwe olie- en gasprojecten te starten in Nederland en Europa. Terwijl ook dit ons nog decennialang aan fossiele energie en emissies ketent. De enige oplossing is vol inzetten op energiebesparing (bijv. huizen isoleren), energie-opslag en hernieuwbare energie in binnen- en buitenland. Daarnaast komt veel van de LNG uit landen waar mensenrechten onder druk staan en waar autocratische leiders aan de macht zijn. Door van hen LNG te kopen vergroten we hun macht.	Ontraden. Na het noodzakelijke beëindigen van de gaswinning in Groningen is er op dit moment geen geloofwaardig alternatief voor verwarming van onze gebouwde omgeving. Daardoor zijn we genooddaakt om LNG te importeren. Dat vraagt inzet om zo spoedig mogelijk andere vormen van verwarming mogelijk te maken. Op dit moment kan LNG nog niet losgelaten worden als warmtebron.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
64	Boaz van Luijk namens een ledencollectief	Geen overheidsgeld naar nieuwe kerncentrales	1954	We faseren de gas- en kolencentrales uit, en vullen het energiesysteem aan met twee nieuwe grote kerncentrales.	We faseren gas- en kolencentrales uit. Nieuwe kerncentrales worden niet met overheidsgelden bekostigd of gesubsidieerd.	De beoogde bouw van kerncentrales heeft nu al een jarenlange vertraging opgelopen, voordat de kerncentrales klaar zijn is het energielandschap waarschijnlijk enorm veranderd (onder andere door geopolitieke ontwikkelingen en innovaties). De bouw van kerncentrales gaat realistisch gezien miljarden meer kosten dan verwacht. De kosten per opgewekte megawattuur (MWh) zijn naar verwachting nauwelijks meer terug te verdienen en staan niet meer in verhouding tot de goedkopere duurzame alternatieven van zon, wind en getijdestroom (eventueel gecombineerd met opslag). Daarnaast blijkt het vinden van een geschikte locatie in het dichtbevolkte Nederland schier onmogelijk. Een kerncentrale blijft een veiligheidsrisico, zeker in tijden van politieke instabiliteit en klimaatverandering. Daarnaast zijn er geen marktpartijen die interesse hebben in de bouw zonder dat de overheid nog meer miljarden in het vooruitzicht stelt. De gereserveerde miljarden euro's kunnen we beter inzetten om huishoudens, bedrijven en boeren te helpen met verduurzamingsmaatregelen die wel snel en zeker effect hebben.	Ontraden. Het congres heeft zich tot tweemaal toe uitgesproken voor kernenergie als onderdeel van een nieuwe energiemix.
72	Alwin Kuup namens een ledencollectief	Geen wolvenquotum	2070	Actief beheer van de wolf. We gaan de populatie wolven actief beheren, met een zorgvuldig vastgesteld quotum en, als het niet anders kan, gecontroleerd afschot. Wolven die mensen aanvallen worden afgeschoten.	We gaan wolven actief monitoren. Wolfwerende hekken worden volledig vergoed. Als er ondanks maatregelen vee wordt aangevallen, wordt de schade ruimschoots vergoed. Er komt géén wolvenquotum. Wolven die mensen aanvallen worden afgeschoten.	Het groeiende aantal wolven in Nederland brengt uitdagingen met zich mee. We moeten mensen en vee goed beschermen, maar ook ruimte laten voor de wolf als onderdeel van onze natuur. Vee kunnen we beschermen met wolfwerende hekken. Deze worden volledig vergoed. Als vee toch wordt aangevallen, worden boeren ruimschoots vergoed. Boeren dragen de verantwoordelijkheid om voor hun vee te zorgen. Als ze geen beschermende maatregelen hebben genomen, komen ze niet meer in aanmerking voor een vergoeding. Een quotum klinkt misschien aantrekkelijk, maar helpt ons niet vooruit. Het maakt het middel belangrijker dan het doel: goed samenleven met de wolf. Normaal gesproken reguleert de natuur zichzelf. Het aantal wolven wordt bepaald door het beschikbare leefgebied en voedsel. In een stabiele roedel plant meestal alleen het alfapaar zich voort, terwijl de rest meehelpt met de zorg voor de jongen. Wanneer er echter wolven worden afgeschoten om een quotum te halen, valt die sociale structuur uiteen. Er zullen zich meer paren voortplanten en er ontstaan meer zwervende wolven. Dit leidt tot meer welpen en meer aanvallen. Het gevolg is een instabiel en moeilijk te beheersen systeem, waarin afschot een permanente ingreep moet blijven. Bovendien zullen in zo'n situatie ook meer wolven uit Duitsland en België hier hun weg naartoe vinden. Zo brengt een quotum meer overlast en schade met zich mee, in plaats van minder.	Ontraden. Het is wenselijk het aantal wolven in Nederland actief te beheren. Om meerderlei redenen zijn wij van mening dat beheer van de wolf gewenst is. Er zijn steeds meer wolven die minder of niet schuw zijn. Het aantal aanvallen van wolven op mensen neemt toe. Het aantal aanvallen op vee neemt toe, ondanks verdere beveiliging via wolfwerende maatregelen. De noodzaak om (natuur)gebieden af te sluiten neemt toe. Dit beïnvloedt het maatschappelijke leven. De onrust in de samenleving neemt toe. Dat gaat gepaard met eigenrichting. Daarom is het wenselijk de wolf te beheren. Toelichting van het pre-advies is aangepast.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
73	Kees de Heer namens een ledencollectief	Schrappen gehele passage over de wolf	2070	Actief beheer van de wolf. We gaan de populatie wolven actief beheren, met een zorgvuldig vastgesteld quotum en, als het niet anders kan, gecontroleerd afschot. Wolven die mensen aanvallen worden afgeschoten.	Actief beheer van de wolf. We gaan de populatie wolven actief beheren, met een zorgvuldig vastgesteld quotum en, als het niet anders kan, gecontroleerd afschot. Wolven die mensen aanvallen worden afgeschoten.	Het voorstel in de paragraaf 'Actief beheer van de wolf' is strijdig met de paragraaf over 'Biodiversiteit' daarboven: "We willen biodiversiteit behouden en versterken, en onze ecosystemen veerkrachtiger maken." Het voortdurend afschieten van wolven maakt het systeem juist instabieler. Het vasthouden aan een quotum en het afschieten van wolven is dweilen met de kraan open, zolang er voortdurend jonge wolven vanuit Duitsland naar Nederland trekken. Afschot van probleemwolven is in uitzonderingsgevallen nodig, maar het afschieten van andere wolven lost geen enkel probleem op en werkt juist averechts omdat de kans op probleemsituaties wordt vergroot. Het is niet nodig om in een landelijk verkiezingsprogramma een passage over wolven op te nemen, omdat de kaderstelling in Europese handen is en de uitvoering door provincies gebeurt. Juridisch is het vasthouden aan een quotum onmogelijk. Het voeren van een actief beheer is vooralsnog in Europa niet toegestaan. Honden maken vele malen meer slachtoffers dan wolven. Als we geen passage opnemen over problemen rond huisdieren, laten we dat dan ook niet doen bij de wolf. Laat het wolvenvraagstuk over aan specialisten en doe daar vanuit de politiek geen uitspraken over	Ontraden. Het is wenselijk het aantal wolven in Nederland actief te beheren. Om meerderlei redenen zijn wij van mening dat beheer van de wolf gewenst is. Er zijn steeds meer wolven die minder of niet schuw zijn. Het aantal aanvallen van wolven op mensen neemt toe. Het aantal aanvallen op vee neemt toe, ondanks verdere beveiliging via wolfwerende maatregelen. De noodzaak om (natuur)gebieden af te sluiten neemt toe. Dit beïnvloedt het maatschappelijke leven. De onrust in de samenleving neemt toe. Dat gaat gepaard met eigenrichting. Daarom is het wenselijk de wolf te beheren. Toelichting van het pre-advies is aangepast.
HOOFDSTUK 7							
					OVERNEMEN		
77	Michel Klein namens een ledencollectief	Alternatief voor BBP invoeren	2250	-	NIEUWE KOP Het is niet alleen geld dat telt We weten al jaren dat het BBP een slechte maat is om te beoordelen hoe het gaat met de economie in ons land. Onbetaald werk, zorg voor anderen, en de effecten op het klimaat en milieu spelen in het BBP geen rol. De ChristenUnie wil daarom werk maken van de invoering van een alternatief voor het BBP, waarin welzijn en duurzaamheid meegewogen worden.	Het BBP geeft een vertekend beeld van de ontwikkeling van de economie. Onbetaald werk, zorg voor anderen, en de effecten op het klimaat en milieu spelen in het BBP geen rol. Er zijn allerlei alternatieven ontwikkeld voor het BBP die wel rekening houden met welzijn, inclusie en duurzaamheid. Dit helpt om beleidskeuzes te maken die recht doen aan de schepping en mensen die leven in andere delen van de wereld. Andere landen, zoals bijvoorbeeld Nieuw Zeeland, hebben al geëxperimenteerd met een alternatieve economische index. Het programma zegt dat de ChristenUnie "staat voor een groene en toekomstbestendige economie", waarin "mens, maatschappij en milieu centraal staan". Dit vraagt om een economische index die daar bij past.	Overnemen, mits gewijzigd in een enkele zin die aan een bestaande alinea wordt toegevoegd, en de strekking is dat andere maatstaven náást en niet in plaats van het BBP komen. Na overleg met de indiener is de volgende tekst overeengekomen. "Voor transparantie, budgettaire degelijkheid en brede welvaart. De ChristenUnie staat voor transparante en verstandige politiek. Daarom laten we onze keuzes in kaart brengen door de onafhankelijke experts van het CPB. In deze doorrekening is gedetailleerd te zien wat de gevolgen zijn van ons programma voor zaken als de staatsschuld, belastingdruk, armoedecijfers en klimaatindicatoren. De ChristenUnie wil dat bredewelvaartsindicatoren een prominere rol spelen in in het begrotingsproces en de politieke besluitvorming. Bbp-groei als heilige graal ontnemt het zicht op wat echt telt voor mensen en wordt daarom minder leidend. " De groene tekst is een aanvulling op de reeds bestaande tekst in 2493 van het programma. Het amendement wordt hiermee gewijzigd overgenomen..
79	John Smits namens ChristenUnie Ede	Boeren die willen extensiveren helpen met actief grondbeleid door het Rijk mbv de Nationale grondbank.	2332	Kortlopende, vrije pacht wordt ontmoedigd en langlopende, loopbaanbestendige pacht gestimuleerd.	Kortlopende, vrije pacht wordt ontmoedigd en langlopende, loopbaanbestendige pacht gestimuleerd. De overheid helpt boeren die willen extensiveren actief aan de benodigde grond via de Nationale Grondbank.	Voor (jonge) boeren die willen extensiveren en natuurvriendelijker willen werken, is toegang tot betaalbare grond essentieel. Helaas is grond voor veel boeren nagenoeg onbetaalbaar geworden. Ondanks het grote animo kunnen veel boeren de noodzakelijke omslag naar natuurvriendelijke bedrijfsvoering hierdoor niet maken. Een actief grondbeleid door de overheid kan deze impasse doorbreken. Jaarlijks komt er grond vrij van tientallen boeren die stoppen. Het Rijk kan deze gronden opkopen voor de (normale) agrarische waarde en deze vervolgens voor een gereduceerd bedrag doorverkopen, met voorwaarden voor extensief beheer.	Overnemen.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
80	Gerdine Kaptijn namens een ledencollectief	Publieke inkoop van biologisch	2344	Het moet duidelijk zijn waar voedsel vandaan komt, zodat de consument kan kiezen voor lokaal (duurzamer) geproduceerd voedsel.	Het moet duidelijk zijn waar voedsel vandaan komt, zodat de consument kan kiezen voor lokaal (duurzamer) geproduceerd voedsel. De overheid geeft het goede voorbeeld en koopt zoveel mogelijk biologisch in.	Biologische landbouw is een wettelijk geborgde landbouwmethode die bewezen stikstof vermindert en daarnaast bijdraagt aan een gezonde bodem, schoon water, verhoogde biodiversiteit en maatschappelijke doelen. Om biologische landbouw te laten groeien is het stimuleren van de markt en afzet noodzakelijk. De overheid kan hier op vele manieren aan bijdragen maar de meest eenvoudige is om in haar inkoopbeleid zoveel mogelijk biologisch op te nemen middels langjarige afspraken.	Ontraden: overbodig, zie regels 2315-2318. Na overleg met de indiener wordt het amendement gewijzigd overgenomen. In regel 2294 wordt toegevoegd, "biologisch"
82	Thom Hubers namens een ledencollectief	Alle veehouderij in balans	2350	Door het schrappen van de derogatie blijven Nederlandse boeren met enorme mestoverschotten zitten. Om deze te dempen, streven we naar een beter sluitend kringloopsysteem van mest, gewas, voer, voedsel en restproducten. Dat houdt ook in dat we veel minder veevoer uit bijvoorbeeld Zuid-Amerika gaan importeren. We verbeteren de waterkwaliteit om kans te maken op herinvoering van graslandderogatie.	Door het schrappen van de derogatie blijven Nederlandse boeren met enorme mestoverschotten zitten. Om deze te dempen, streven we voor alle diersectoren naar een beter sluitend kringloopsysteem van mest, gewas, voer, voedsel en restproducten. Dat houdt ook in dat we veel minder veevoer uit bijvoorbeeld Zuid-Amerika gaan importeren. De kalverhouderij wordt in balans gebracht met de melkveehouderij en de import van kalveren wordt ingeperkt. Het moratorium op nieuwe geitenstallen blijft landelijk van kracht. We verbeteren de waterkwaliteit om kans te maken op herinvoering van graslandderogatie.	In het programma is alleen ingegaan op melkvee, niet op de andere soorten veehouderij. Dit amendement vult dit gat in, in dezelfde lijn: evenwicht en balans. In Nederland worden grote hoeveelheden kalveren, varkens en pluimvee gehouden. Gezien de stikstof- en milieupgaven is Nederland geen plek om geïmporteerde kalveren te mesten en te exporteren. Kalverhouderij hoort bij melkveehouderij, maar moet wel in balans zijn. Gezien de gezondheidsgevolgen van geitenhouderij wordt ervoor gekozen de rem op uitbreiding niet los te laten.	Overnemen, mits de zin 'Het moratorium...van kracht' gewijzigd wordt in: "het verbod op nieuwe geitenstallen blijft van kracht lopende de onderzoeken naar gezondheidseffecten". Indiener is akkoord met voorgestelde wijziging. Het amendement wordt gewijzigd overgenomen.
83	John Smits namens ChristenUnie Ede	Benoemen van een streefwaarde voor vermindering van gebruik gewasbeschermings middelen.	2373	Voldoende afwisseling tussen soorten gewassen, natuur en landschapselementen is essentieel. We zetten in op fors minder gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen. Groene middelen moeten sneller beschikbaar komen.	Voldoende afwisseling tussen soorten gewassen, natuur en landschapselementen is essentieel. We zetten in op een reductie van 50% minder chemische gewasbeschermingsmiddelen in 2030. Groene middelen moeten sneller beschikbaar komen.	Gezien de bewezen negatieve effecten van gewasbeschermingsmiddelen op gezondheid, biodiversiteit en leefomgeving, is snelle reductie onvermijdelijk. Hoewel het oorspronkelijke EU-voorstel in de Green Deal — dat streefde naar een halvering van het gebruik van pesticiden in 2030 — inmiddels is ingetrokken, versterkt dat juist de noodzaak voor een nationaal ambitieniveau. Door nu zelf een stevig 50 %-streefdoel te formuleren, creëren we een wettelijk kader én een credo dat ons in staat stelt om los te komen van eerder Europees falen en daadwerkelijke verandering te realiseren.	Ontraden. Eenzijdig een reductiedoel opleggen is niet wenselijk en gaat voorbij aan de sector. Het amendement zou gewijzigd kunnen worden in 'en stellen daarom met de sector een reductiedoel op.' Indiener is akkoord met voorgestelde wijziging. Het amendement wordt gewijzigd overgenomen.
90	Niels Haasnoot namens een ledencollectief	Spoorsnelheid omhoog naar 160 km/h	2438	-We investeren in spoorverdubbelingen, extra, langere en bredere perrons, nieuwe keerspooren en het verbeteren van de fundering van het spoor, zodat er meer en langere treinen kunnen gaan rijden	We investeren in spoorverdubbelingen, extra, langere en bredere perrons, nieuwe keerspooren en het verbeteren van de fundering van het spoor, zodat er meer en langere treinen kunnen gaan rijden. Op het spoorwegennet wordt - daar waar de ondergrond het toelaat - een maximumsnelheid van 160 km/h de norm.	Er wordt inmiddels al decennia lang met maximaal 140 kilometer per uur gereden op het Nederlandse spoor. Bijna alle treinen zijn ingericht op maximaal 160 kilometer per uur. Er zijn daarvoor nauwelijks aanpassingen nodig aan de infrastructuur. Op deze manier wordt de trein weer een beter alternatief voor de auto. Er zullen baanvakken blijven waarbij de snelheid niet op 160 km/h kan komen te liggen, bijvoorbeeld door de instabielere ondergrond. Daar kan de snelheid 120 km/h of 130 km/h blijven, zoals nu al het geval is.	Overnemen.
93	Frank Visser namens een ledencollectief	Ook flitsen op 30 km/uur wegen	2451	Stelselmatige overtreders worden strenger gestraft, met name bij zwaardere overtredingen.	Stelselmatige overtreders worden strenger gestraft, met name bij zwaardere overtredingen. Het OM gaat op verzoek van gemeenten ook op 30 km/u wegen controleren met flitscamera's.	Er wordt een zin toegevoegd over het controleren met flitscamera's op 30 km/u wegen. Een vergelijkbare zin stond ook in het vorige verkiezingsprogramma maar nu wordt een kortere formulering voorgesteld. Veel gemeenten willen graag binnen de bebouwde kom flitscamera's plaatsen omdat te hard wordt gereden. Het OM wil hier echter vooralsnog niet aan meewerken. Dit beleid moet veranderen. Zie https://www.trouw.nl/binnenland/de-gemeenten-willen-wel-maar-het-om-ziet-niets-in-flitscontroles-op-de-30-kilometer-weg-bf4cd9f1/	Overnemen, mits gewijzigd. Het amendement kan worden overgenomen mits 'gaat' vervangen wordt door 'kan'. Indiener is akkoord met voorgestelde wijziging. Het amendement wordt gewijzigd overgenomen.
96	Michel Klein namens een ledencollectief	Stimuleren treinen als alternatief voor luchtvaart	2477	Binnen Europa worden treinreizen aantrekkelijker gemaakt, door in Europees en internationaal verband ambitieuze afspraken te maken over een CO2-prijs voor de luchtvaart, invoering van een kerosineaccijns en afschaffen van de btw-vrijstelling op vliegtickets.	Luchtvaart-Meer treinen, minder vliegen (...) Binnen Europa wordt de trein een aantrekkelijker alternatief gemaakt. In Europees en internationaal verband worden ambitieuze afspraken gemaakt over een CO2-prijs voor de luchtvaart, invoering van een kerosineaccijns en het afschaffen van de btw-vrijstelling op vliegtickets. Internationale treinverbindingen worden verbeterd en samen met andere Europese landen zorgen we voor één transparant systeem voor het boeken van internationale treinkaartjes.	De trein moet een beter en makkelijker alternatief worden voor het vliegtuig binnen Europa. De huidige passage in het verkiezingsprogramma suggereert echter dat het duurder maken van vliegtickets de enige manier is waarop treinreizen worden gestimuleerd. Er worden geen concrete maatregelen genoemd die treinreizen daadwerkelijk aantrekkelijker maken. Dit amendement stelt voor om het paragraaf te verbreden en ook te noemen hoe treinreizen makkelijker gemaakt kunnen worden.	Overnemen.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
86	Nathalie Nede namens ChristenUnie Arnhem	Verbetering doelgroepen- /leerlingenvervoer	2426	-	NIEUWE KOP Verbetering doelgroepenvervoer, inclusief leerlingenvervoer De ChristenUnie wil dat iedereen kan meedoen in de samenleving. Goed en betrouwbaar vervoer is daarvoor onmisbaar, zeker voor kwetsbare groepen die niet zelfstandig met het openbaar vervoer kunnen reizen, zoals kinderen in het speciaal onderwijs, ouderen en mensen met een beperking. Daarom zetten wij ons in voor een structurele verbetering van het doelgroepenvervoer, inclusief leerlingenvervoer. Wij willen landelijke kwaliteitsnormen voor wachttijden en reistijden, meer samenwerking tussen gemeenten en vervoerders, en betere arbeidsvoorwaarden voor chauffeurs. Ook stimuleren wij innovatieve en kleinschalige vervoersoplossingen die de zelfstandigheid en waardigheid van reizigers vergroten.	De afgelopen jaren zijn er veel signalen van ouders, scholen en cliëntenorganisaties dat het doelgroepenvervoer onder druk staat. Lange wachttijden, uitval van ritten en personeelstekorten leiden tot stress en uitsluiting. Juist mensen die niet zelfstandig met het openbaar vervoer kunnen reizen zijn hiervan de dupe. Door landelijke afspraken te maken en chauffeurs beter te waarderen, kunnen we de kwaliteit van dit vervoer verbeteren. Daarmee dragen we bij aan de participatie en gelijke kansen van kwetsbare groepen in onze samenleving.	Ontraden. Doelgroepenvervoer is de primaire verantwoordelijkheid van gemeenten. De commissie deelt het inhoudelijke standpunt van dit amendement. In de opdracht om tot een korter en kernachtiger programma te komen, vindt de commissie het niet nodig deze passage op te nemen. Dit wijzigt niet de inzet van de ChristenUnie op dit thema. Met indiener is de volgende tekst overeengekomen: "We zetten ons in voor een structurele verbetering van het doelgroepenvervoer, inclusief leerlingenvervoer". Deze zinsnede wordt toegevoegd aan regelnummer 2425. Het amendement wordt hiermee gewijzigd overgenomen.
94	Michel Klein namens een ledencollectief	Krimp Schiphol concretiseren	2473	Het aantal vluchten in Nederland wordt beperkt. Schiphol krimpt om te voldoen aan de rechtsbescherming van omwonenden.	Het aantal vluchten in Nederland wordt beperkt. Om te voldoen aan de rechtsbescherming van omwonenden en om de stikstofuitstoot terug te brengen, krimpt Schiphol naar 300.000 vluchten per jaar.	Er is brede politieke consensus dat Schiphol niet verder kan groeien en dat minder vluchten nodig zijn om de overlast voor omwonenden terug te brengen. In de huidige versie van het programma wordt alleen gezegd dat Schiphol moet krimpen, maar dit voegt weinig toe aan de politieke realiteit. Wij denken dat het belangrijk is om duidelijk richting te geven aan de mate van krimp. Als we dat niet doen is het risico dat we meegaan in de huidige discussie, waarbij het voornamelijk gaat over de vraag of de krimp tot 460.000 of 485.000 vluchten per jaar moet zijn. Zo'n beperkte krimp zal voor de omwonenden echter geen enkele merkbare verbetering opleveren (in 2024 waren er namelijk 473.814 vluchten). Bovendien heeft Schiphol nog steeds geen natuurvergunning, ondanks de opkoop van 9 boerderijen. Een substantieel kleiner Schiphol is makkelijker te vergunnen en leidt tot een daadwerkelijke afname van de stikstofuitstoot, wat vervolgens gebruikt kan worden voor natuurherstel, het realiseren van woningen en legalisatie van PAS-melders.	Ontraden. Wij staan voor krimp van de luchtvaart. Helaas blijkt die lastig te realiseren via een vluchtenaantal, zoals de lopende <i>balanced approach</i> procedure aantoont. Daarom hebben wij ons programma op dit punt geactualiseerd: we kiezen ervoor de uitstoot van luchtvaart te beperken via een normenkader voor CO2, NOx en zeer zorgwekkende stoffen. Na overleg met de indiener wordt het amendement gewijzigd overgenomen. De passage die wordt toegevoegd, wordt gewijzigd naar: "Om te voldoen aan de rechtsbescherming van omwonenden en de stikstofuitstoot terug te brengen, zal Schiphol drastisch moeten krimpen."
ONTRADEN							
75	Boaz van Luijk namens een ledencollectief	Drinkbare rivieren	2164	De KRW-doelen en bijbehorende normen worden expliciet en bindend opgenomen in wet- en regelgeving en in besluitvorming op alle relevante beleidsterreinen.	De KRW-doelen en bijbehorende normen worden expliciet en bindend opgenomen in wet- en regelgeving en in besluitvorming op alle relevante beleidsterreinen. In navolging van bestaande lokale initiatieven zetten we er vol op in dat alle Nederlandse rivieren zwembaar zijn in 2030 en drinkbaar zijn in 2035.	Drie à vier generaties geleden waren de meeste rivieren in de wereld nog drinkbaar. Nu is dat helaas niet meer zo, ook in Nederland niet. We gebruiken de rivieren en het kostbare zoete water als afvoerputje voor allerlei rommel met verschrikkelijke gevolgen voor mensen, dieren en planten. Dat moet stoppen. Het zuiveren van water om drinkwater te maken wordt steeds lastiger. Zoet water wordt schaarser en daarmee onze verantwoordelijkheid om hier op een goede manier mee om te gaan steeds groter. Daarom moeten we vaart maken met het zwembaar en drinkbaar maken van onze rivieren: deze openbare natuurlinten mogen niet verkwanseld worden aan vervuilers. Ze zijn te waardevol om als riool te gebruiken. Zwembare rivieren herstellen onze Nederlandse, natuurlijke band met het water en helpen ons om de nodige stappen te zetten richting drinkbare rivieren. Rivieren zoals we ze vroeger ook hadden en waar mens, dier en plant kunnen opbloeien. Zie ook: https://drinkablerivers.org/	Ontraden. Voor waterkwaliteit hanteren we de doelstellingen uit de Kaderrichtlijn Water (KRW). Deze gaan in 2027 gelden, maar we voldoen nog nauwelijks. De voorgestelde maatregelen doen nog een schep bovenop de in de KRW gestelde doelen. Dat is niet wenselijk, en niet haalbaar.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
76	Joke Koelewijn namens een ledencollectief	Meer nadruk op groene economie	2169	Voor een bloeiend Nederland zijn ondernemers van essentieel belang. Met hun creativiteit en lef zorgen zij voor het verdienvermogen van de toekomst. Voor de ChristenUnie is dit toekomstige verdienvermogen meer dan financieel van aard. Natuurlijk is een goede boterham van belang, maar welvaart is breder dan geld alleen. We willen dat onze economie de grenzen van de schepping respecteert en recht doet aan eerlijke arbeidsverhoudingen en productiestandaarden wereldwijd. We staan ook voor een bloeiende agrarische sector en zijn trots op de historische plek van de visserij in ons land. We maken daarom werk van een bestendige en goede toekomst voor boeren, tuinders en vissers. Een florerende samenleving en competitieve economie kan niet zonder veilige, moderne en duurzame infrastructuur en mobiliteit. De ChristenUnie investeert fors in openbaar vervoer, het onderhoud van infrastructuur en verkeersveiligheid.	Voor een bloeiend Nederland zijn ondernemers van essentieel belang. Met hun creativiteit en lef zorgen zij voor het verdienvermogen van de toekomst. Voor de ChristenUnie is dit toekomstige verdienvermogen niet in de eerste plaats financieel van aard. Natuurlijk is een goede boterham van belang, maar de focus moet liggen op het bevorderen van welzijn en brede welvaart. We willen dat onze economie de grenzen van de schepping respecteert, niet aanzet tot steeds meer consumeren, maar zich richt op wat mens en natuur echt nodig hebben. We investeren daarom vooral in sectoren met grote maatschappelijke waarde en lage ecologische druk. Daarbij dient de economie ook recht te doen aan eerlijke arbeidsverhoudingen en productiestandaarden wereldwijd. Gewijzigd amendement: Voor een bloeiend Nederland zijn ondernemers van essentieel belang. Met hun creativiteit en lef zorgen zij voor het verdienvermogen van de toekomst. Voor de ChristenUnie is dit toekomstige verdienvermogen niet in de eerste plaats financieel van aard. Natuurlijk is een goede boterham van belang, maar de focus moet liggen op het bevorderen van welzijn en brede welvaart. We willen dat onze economie de grenzen van de schepping respecteert, niet aanzet tot steeds meer consumeren, maar zich richt op wat mens en natuur echt nodig hebben. Daarbij dient de economie ook recht te doen aan eerlijke arbeidsverhoudingen en productiestandaarden wereldwijd.	Toelichting: In de formulering in het verkiezingsprogramma staat dat welvaart breder is dan alleen geld, maar deze zin suggereert toch dat het vooral om geld gaat. Geld is een middel en geen doel. De Bijbel noemt geldzucht de wortel van alle kwaad en roept ons op tevreden te zijn met 'onderhoud en onderdak'. (1 Tim 6:6-10). Een bezinning op wat deze tekst betekent voor onze tijd is nodig: welke sectoren dragen bij aan basisbehoeften van mensen en tasten de schepping niet onevenredig aan? Dat zijn de sectoren waarin we in de eerste plaats moeten investeren.	Ontraden. Niet alle cruciale sectoren hebben een lage ecologische druk. Ook die sectoren moeten en willen we stimuleren een duurzame transitie te maken. Indiener heeft het amendement gewijzigd, dit leidt niet tot een ander pre-advies. Het blijft ontraden. 'Verdienvermogen' is een economisch begrip. De stelling dat dit niet in de eerste plaats financieel van aard is klopt daarom niet. Uiteraard is de commissie het ermee eens dat de focus moet liggen op het bevorderen van welzijn en brede welvaart. Dit komt dan ook al nadrukkelijk op meerdere plekken in het programma tot uitdrukking. Om deze reden blijft het pre-advies ontraden.
78	Frank Visser namens een ledencollectief	Minder verpakkingsafval, makkelijker afval scheiden	2264		NIEUWE KOP Minder verpakkingsafval, makkelijker afval scheiden. Er komen regels om overbodige verpakkingen te voorkomen. De informatie over recycling van verpakkingen op consumentenproducten moet veel duidelijker zodat de consument wordt ontzorgd en afvalscheiding wordt gestimuleerd. Om het restafval te beperken worden producenten verplicht waar dit mogelijk is verpakkingen te gebruiken die gescheiden kunnen worden ingezameld met de stromen papier en karton of plastic, metaal en drankenkartons. Dit voorkomt ook onduidelijkheid bij consumenten.	Het is een grote ergernis van veel consumenten dat de ene chipszak bij het restafval moet en de andere bij het PMD-afval mag en dat je vaak een vergrootglas nodig hebt om te achterhalen welke regels er per verpakking gelden. Dit zorgt voor veel verwarring, maakt de bereidheid om afval te scheiden bij consumenten lager en dit is uiteindelijk ook niet goed voor het milieu. Dit moet anders. De overheid kan dit afdwingen met regelgeving.	Ontraden. De commissie deelt het inhoudelijke standpunt van dit amendement. In de opdracht om tot een korter en kernachtiger programma te komen, vindt de commissie het niet nodig deze passage op te nemen. Dit wijzigt niet de inzet van de ChristenUnie op dit thema.
81	Boaz van Luijk namens een ledencollectief	Essentiële eiwittransitie	2347		NIEUWE KOP Eiwittransitie We zetten vol in op de essentiële eiwittransitie van dierlijke naar plantaardige eiwitten. Hiervoor schrappen we de belasting op groente en fruit en heffen we belasting op de import, export en verkoop van vlees, vis en zuivel. Subsidies voor de productie van dierlijke eiwitten worden afgebouwd en overgeheveld naar subsidies voor de productie van plantaardige eiwitten.	In het vorige verkiezingsprogramma stond een paragraaf over eiwittransitie, die is abusievelijk uit het huidige verkiezingsprogramma geschrapt. De druk van de productie van dierlijke eiwitten op het milieu is namelijk te groot. De wereld en Nederland zuchten onder de wissel die de productie van dierlijke eiwitten met zich meebrengt. Wetenschappers geven aan dat de omschakeling naar een dieet met meer plantaardige eiwitten één van de belangrijkste oplossingen is die we hebben om de effecten van de klimaatcrisis te verminderen. Dit is een oplossing die direct werkt en die qua efficiëntie en effectiviteit hoog scoort. Daarom is het nodig om met alle middelen die we hebben deze transitie tot een succes te laten worden. Deze oplossing draagt onder meer ook nog eens bij aan: - minder vervuiling - minder import van veevoer, zoals soja - minder regenwoud vernietiging - minder antibiotica resistentie - minder stankoverlast - minder dierenleed een gezondere bevolking (en daarmee aan een besparing op de oplopende zorgkosten) Zie ook: https://drawdown.org/solutions/table-of-solutions	Ontraden. We zijn voorstander van een eiwittransitie maar de genoemde maatregelen zijn te gedetailleerd en de gevolgen ervan te verstrekkend.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
84	Boaz van Luijk namens een ledencollectief	Bij misstanden volgt onmiddellijke sluiting door NVWA	2407	Er is ook aandacht voor weidegang, het voorkomen van stalbranden, het terugdringen van het gebruik van antibiotica, regels rond transport van dieren en het naleven van de regels in slachthuizen.	Er is ook aandacht voor weidegang, het voorkomen van stalbranden, het terugdringen van het gebruik van antibiotica, regels rond transport van dieren en het naleven van de regels in slachthuizen. Het toezicht van de NVWA wordt verscherpt: er volgt een onmiddellijke sluiting bij misstanden van bedrijven waar dieren worden gehouden, vervoerd en/of geslacht. De directie krijgt een verbod om nog in de sector te werken.	In het vorige verkiezingsprogramma stond een paragraaf over de NVWA, die is abusievelijk uit het huidige verkiezingsprogramma geschrapt. Zorg voor de schepping en in het bijzonder voor medeschepselen is één van de eerste opdrachten die de mens meekrijgt in Genesis. We zijn geroepen om de mee te helpen om de gehele schepping tot bloei te brengen en in deze zorg imiteren en spiegelen we Gods zorg en liefde voor ons. Helaas is de praktijk in de wereld en Nederland ver van dit verwijderd. Ondanks alle beloftes van de dierenverwerkende en -houdende industrie blijkt bij inspecties en verborgen cameraopnames telkens weer dat er sprake is van ernstige vormen van dierenmishandeling, chemicalienmisbruik en mensonterende arbeidsomstandigheden. Om hier een einde aan te maken, krijgt de NVWA de mogelijkheid tot een onmiddellijke sluiting van het bedrijf waar een misstand wordt geconstateerd. De NVWA krijgt extra geld en mogelijkheden om hun taken goed uit te voeren. Bedreigingen van medewerkers van de NVWA worden zwaar bestraft.	Ontraden. De NVWA moet ruimte houden voor het maken van eigen afwegingen en gepaste sanctionering. In dat licht is de formulering uit de toelichting beter gepast.
85	Frank Visser namens een ledencollectief	Verduidelijking inzet ChristenUnie voor meer en snellere bussen	2420	Investeren in openbaar vervoer. Er dreigt een kaalslag in het OV: buslijnen verdwijnen, ritten worden steeds duurder. We willen dorpen, buitenwijken en voorzieningen beter bereikbaar maken met het openbaar vervoer. We draaien de bezuiniging op het openbaar vervoer terug en stellen in navolging van de Bikker-gelden 300 miljoen euro per jaar beschikbaar voor versterking van het aanbod van busvervoer en goedkopere kaartjes. Er komt een landelijk netwerk van frequente snelle busverbindingen tussen middelgrote steden.	Investeren in openbaar vervoer. Er dreigt een kaalslag in het OV: buslijnen verdwijnen, ritten worden steeds duurder. We willen dorpen, buitenwijken en voorzieningen beter bereikbaar maken met het openbaar vervoer. We draaien de bezuiniging van 335 miljoen euro op het openbaar vervoer terug en stellen in navolging van de Bikker-gelden 300 miljoen euro per jaar beschikbaar voor versterking van het aanbod van busvervoer en goedkopere kaartjes. Er komt naar het succesvolle voorbeeld van Groningen een landelijk netwerk van frequente snelle busverbindingen op belangrijke corridors rond alle middelgrote steden die ook bedrijventerreinen ontsluiten.	In totaal is per 1 januari 2026 een bezuiniging voorzien van 225 miljoen op de OV-studentenkaart wat al het openbaar vervoer in Nederland raakt en daarbovenop een bezuiniging van 110 miljoen op het openbaar vervoer in de grote steden. Dit amendement verduidelijkt dat de genoemde 300 miljoen euro extra per jaar los van deze bezuiniging van 335 miljoen euro staat. Het terugdraaien van de bezuinigingen voorkomt een kaalslag, de 300 miljoen extra zorgt voor daadwerkelijke verbetering van het openbaar vervoer. Er ontstaat dan ruimte voor extra bussen, investeringen in busbanen en goedkopere kaartjes. Dit sluit aan bij het vorige verkiezingsprogramma waar ook extra geld in het vooruitzicht werd gesteld voor het openbaar busvervoer. De tekst over snelle busverbindingen is verduidelijkt door de tekst van het vorige verkiezingsprogramma over te nemen. De tekst uit het concept programma lijkt nu namelijk een busnetwerk voor te stellen dat concurreert met het spoor tussen de middelgrote steden. Het gaat echter juist om een netwerk van verbindingen waar nu nog geen (goed) openbaar vervoer is omdat het busvervoer daar nu nog te traag is of met een te lage frequentie. Dit zijn soms verbindingen tussen middelgrote steden maar daarnaast vooral ook verbindingen vanuit omringende dorpen en buitenwijken naar het centrum van deze middelgrote steden en om verbindingen die hiermee ook deze dorpen onderling beter met elkaar verbinden.	Ontraden. De doelen van de indiener - het tegengaan van de bezuinigingen op OV - worden bereikt door rechtstreeks 300 mln. euro beschikbaar te stellen aan OV-bedrijven en jaarlijks een bijdrage van 120 mln. te geven om de treinkaartjes goedkoper te maken en de jongerendagkaart terug te laten keren. Secundair betreft de voorgestelde toevoeging een financiële claim van 300 miljoen euro.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
87	Frank Visser namens een ledencollectief	Concretisering investerings spoor	2432	-	NIEUWE KOP Meer geld naar de trein en lightrail. Er wordt extra geïnvesteerd in aantrekkelijk en goedkoop treinvervoer. We gaan door met de geplande miljardeninvesteringen in lightrail, invoering van het nieuwe spoorbeveiligingssysteem ERTMS, de aanleg van de Nedersaksenlijn en stellen de benodigde 13 miljard beschikbaar voor de realisatie van de Lelylijn. Het wegbezuinigde bedrag van 1,6 miljard euro van in totaal 2,7 miljard euro voor verlenging van de NoordZuidlijn naar Hoofddorp komt weer beschikbaar zodat dit project door kan gaan en er ruimte ontstaat op het spoorwegnet voor meer internationale treinen. Om de treinkaartjes goedkoper te maken en de jongerendagkaart terug te laten keren, investeren we jaarlijks 120 miljoen euro. We investeren in 500 kilometer spoorverdubbeling voor 2040, extra, langere en bredere perrons, nieuwe keerspoen, elektrificatie, snelheidsverhoging en het verbeteren van de fundering van het spoor, zodat er meer en langere treinen kunnen gaan rijden en reistijden korter worden. Ook worden de spoorknooppunten Zwolle-Meppel, Arnhem en Eindhoven verbeterd zodat treinen niet onnodig op elkaar hoeven te wachten en start er een verkenning naar realisatie van de spoorlijn Breda-Utrecht-Almere. Jaarlijks trekken we voor deze spoorinvesteringen 500 miljoen euro uit. Er gaan meer internationale (slaap)treinen rijden. GEWIJZIGD AMEDEMMENT We investeren in 500 kilometer spoorverdubbeling voor 2040, extra, langere en bredere perrons, nieuwe keerspoen, elektrificatie, snelheidsverhoging en het verbeteren van de fundering van het spoor, zodat er meer en langere treinen kunnen gaan rijden en reistijden korter worden. Ook worden de spoorknooppunten Zwolle-Meppel, Arnhem en Eindhoven verbeterd zodat treinen niet onnodig op elkaar hoeven te wachten en start er een verkenning naar realisatie van de spoorlijn Breda-Utrecht-Almere. Jaarlijks trekken we voor deze spoorinvesteringen 500 miljoen euro uit. Er gaan meer internationale (slaap)treinen rijden.	-De voorgestelde tekst over ERTMS en lightrail komt uit het vorige verkiezingsprogramma. Dit betreft o.a. grote investeringen op het spoor tussen Den Haag en Dordrecht en in de tram in Utrecht en Rotterdam. -Er is bezuinigd op de verlenging van de NoordZuidlijn. Het toekomstbeeld OV2040 toont echter aan dat dit project randvoorwaardelijk is voor extra (internationale) treinen tussen de Randstad en België en Duitsland en daarmee ook voor betere verbindingen tussen de Randstad en de landsdelen. Daarom is dit project niet alleen van stedelijk maar veel meer juist van nationaal belang. Voor dit project loopt nu een MIRT-verkenning. In 2026 moet over dit project een voorkeursbesluit vallen en op dat moment zal het financiële gat opgelost moeten zijn. Gezien de omvang en impact van dit project hoort het in het verkiezingsprogramma thuis. -Er wordt voorgesteld om te concretiseren dat we 500 kilometer spoor willen verdubbelen zoals ook in het vorige verkiezingsprogramma staat. In dat programma werden overigens als voorbeeld nog concreet spoortrajecten verspreid over het land genoemd waar dit zou moeten plaatsvinden, maar er zijn meer trajecten. Op enkele trajecten kan met slechts een paar kilometer spoorverdubbeling het aantal treinen letterlijk worden verdubbeld. -Voorgesteld wordt elektrificatie te noemen. Dit maakt o.a. spoorverbindingen schoner, stiller, sneller en het onderhoud van materieel goedkoper. -Over kortere reistijden stond in het vorige verkiezingsprogramma een uitgebreide passage. Dit komt in dit tekstvoorstel in verkorte vorm terug. -De spoorlijn Breda-Utrecht-Almere wordt net als in het vorige programma genoemd evenals de spoorknooppunten Zwolle-Meppel, Eindhoven en Arnhem. Eindhoven zit "vol". Om groei mogelijk te maken zijn daar extra perrons nodig en een ongelijkvloerse kruising. Als in Zwolle en Meppel de treinen sneller kunnen doorstromen ontstaat er ook ruimte voor hogere frequenties. In Arnhem is concreet de bouw van een ongelijkvloerse kruising nodig om meer internationale treinen naar Duitsland mogelijk te maken (ICE naar Frankfurt en verder) en om te zorgen dat de nieuwe RegioExpress vanuit de Achterhoek 2x per uur kan gaan rijden in plaats van 1x per uur (resultaat van deze RegioExpress: 20 minuten kortere reistijd vanuit Achterhoek richting Utrecht). -De zin over 500 miljoen investeringen slaat op de infrastructurele maatregelen en niet op de slaaptreinen en is daarom naar voren verplaatst. Notabene: De zin over slaaptreinen vervalt als het andere amendement over dat onderwerp wordt aangenomen	Ontraden: concreet is goed en de commissie deelt het inhoudelijke standpunt van dit amendement. Het amendement heeft echter financiële consequenties die niet kunnen worden gedekt. In de opdracht om tot een korter en kernachtiger programma te komen, vindt de commissie het ook niet nodig deze passage op te nemen. Dit wijzigt niet de inzet van de ChristenUnie op dit thema. Ontraden. Het pre-advies blijft ongewijzigd, ook op het gewijzigde amendement.
88	Niels Haasnoot namens een ledencollectief	Herintroductie HSL-Oost	2434	Er wordt extra geïnvesteerd in aantrekkelijk en goedkoop treinvervoer. We gaan door met de aanleg van de Nedersaksenlijn en stellen de benodigde 13 miljard beschikbaar voor de realisatie van de Lelylijn.	Er wordt extra geïnvesteerd in aantrekkelijk en goedkoop treinvervoer. We gaan door met de aanleg van de Nedersaksenlijn en stellen de benodigde 13 miljard beschikbaar voor de realisatie van de Lelylijn. Daarnaast wordt het idee van de Hogesnelheidslijn Oost (HSL-Oost) in light-variant geïntroduceerd. Hierbij wordt de spoorinfrastructuur aangepast tussen Utrecht via Arnhem naar de Duitse grens, zodat er op dit traject minimaal 200 km/h gereden kan worden met internationale treinen.	Er wordt nu met maximaal 140 km/h tussen Utrecht en de Duitse grens gereden met internationale treinen. Het idee van een HSL-Oost is al oud, maar sneuvelde door de hoge financieringskosten. In dit voorstel wordt niet gekozen voor een compleet nieuwe hogesnelheidslijn met snelheden van 300 km/h of meer, maar voor een aanpassing van het traject waardoor 200 km/h mogelijk is. Dat is de maximale snelheid die met de Nederlandse spoorspanning mogelijk is. Hiermee worden enorme infrastructurele kosten vermeden, maar wordt de internationale trein wel weer een alternatief richting Duitsland. Er zijn veel minder hoge investeringskosten noodzakelijk, omdat er geen andere spanning nodig is, geen andere soort bovenleidingen. Wel moeten de nog bestaande overwegen weggewerkt worden en moet het traject viersporig worden. Het plan is vergelijkbaar met de Hanzelijn die eerder ook al op 200 km/h werd aangelegd. Aan Duitse zijde worden er al investeringen gedaan vanuit Duisburg naar de Nederlands-Duitse grens om hogere snelheden uiteindelijk mogelijk te maken. Nu Nederland nog.	Ontraden. De commissie deelt het inhoudelijke standpunt van dit amendement. In de opdracht om tot een korter en kernachtiger programma te komen, vindt de commissie het niet nodig deze passage op te nemen. Dit wijzigt niet de inzet van de ChristenUnie op dit thema.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
89	Niels Haasnoot namens een ledencollectief	Goedkoop ov-abonnement naar Duits model	2435	Om de treinkaartjes goedkoper te maken en de jongerendagkaart terug te laten keren, investeren we jaarlijks 120 miljoen euro.	Om de treinkaartjes goedkoper te maken en de jongerendagkaart terug te laten keren, investeren we jaarlijks 120 miljoen euro. Naar Duits model wordt er een ov-abonnement ingevoerd waarmee je onbeperkt door Nederland kunt reizen met het openbaar vervoer voor maximaal 99 euro per maand.	In Duitsland is het Deutschland-Ticket een doorslaand succes. Zij zijn begonnen met een ov-ticket voor het hele land voor 49 euro per maand. Dat is nu 58 euro per maand. Duits onderzoek heeft uitgewezen dat er sprake van 10 procent minder autoritten. Het is aan de CU-fractie welke prijs zij daarvoor acceptabel vinden, maar wel onder de magische 100 euro per maand. Zo worden mensen het ov in gelokt en kan de auto meer blijven staan. Er zullen meer mensen zijn die hun tweede auto wegdoen, omdat het niet meer opweegt tegen de kosten ervan. De kosten die eraan verbonden zijn worden deels terugverdiend doordat er minder investeringen nodig zijn in bijvoorbeeld de verbreding van snelwegen. In de coronatijd hebben we al gezien dat een daling van 5 tot 10 procent autoverkeer al leidt tot een enorme reductie van het aantal files.	Ontraden. Om de prijsstijgingen van tickets in het OV te beteugelen kiezen we ervoor om rechtstreeks 300 mln. euro beschikbaar te stellen aan OV-bedrijven en een bijdrage te geven aan de NS voor herinductie van de jongerenreiskaart ad. 110 mln. euro. Het voorstel om te komen tot een NL-ticket kost honderden miljoenen. Dit terwijl het OV-domein reeds miljarden tekort komt in aanleg en onderhoud van infra. Het is niet doelmatig om nu een NL-ticket in te voeren. Secundair betreft het hier een financiële claim van honderden miljoenen euro's.
91	Frank Visser namens een ledencollectief	Verbetering internationaal spoorverkeer meer dan alleen extra (slaap)treinen	2438		NIEUWE KOP Sneller, vaker en goedkoper reizen over de grens De verbindingen Groningen-Bremen-Hamburg, Weert-Hamont, Heerlen-Aken, Roosendaal-Antwerpen, Zwolle-Enschede-Münster, Terneuzen-Gent en Emmen-Rheine worden gerealiseerd of versneld. De Eurocity Direct Amsterdam-Brussel gaat twee keer zo vaak rijden. Daarnaast gaat Eurocity Antwerpen-Breda doorrijden naar Eindhoven en Düsseldorf en komt er vanaf 2029 een intercity Amsterdam-Hamburg-Kopenhagen. Het aantal internationale nachttreinen wordt fors uitgebreid. Ook moeten spoorbedrijven door wetgeving worden gedwongen hun verkoopkanalen toegankelijker te maken zodat reizigers voor alle bestemmingen in Europa snel de goedkoopste tickets kunnen vinden bij één loket. NS wordt verder via de hoofdrailnetconcessie verplicht het tarief van de verbindingen naar Brussel te verlagen naar het niveau van vergelijkbare binnenlandse verbindingen en om abonnementen aan te bieden voor internationale forenzen. GEWIJZIGD AMEDEMMENT Het aantal internationale (nacht)treinen wordt fors uitgebreid. NS wordt via de hoofdrailnetconcessie verplicht het tarief van de verbindingen naar Brussel te verlagen naar het niveau van vergelijkbare binnenlandse verbindingen en om abonnementen aan te bieden voor internationale forenzen.	De zin in het concept programma over internationaal spoorverkeer is heel kort en gaat alleen over extra treinen zonder dit te specificeren. Voorgesteld wordt deze zin te schrappen uit de tekst over investeringen en hier een apart actiepunt van te maken zoals in het vorige verkiezingsprogramma. Juist in het internationaal spoorverkeer is veel winst te boeken. De potentiële vervoervraag van reizigers die nu nog kiezen voor auto of vliegtuig is hoog maar de kwaliteit van het aanbod op het spoor loopt achter, de verkoopkanalen zijn slecht en tickets zijn vaak te duur. Zo worden veel verbindingen maar 1x per uur aangeboden, zijn veel bestemmingen in Frankrijk niet verkrijgbaar via de belangrijkste Nederlandse verkoopsite van NS en zijn tickets naar Brussel behoudens beperkt beschikbare vroegboekkortingen aanzienlijk duurder dan vergelijkbare binnenlandse intercity verbindingen met een zelfde reisafstand en reistijd. Dat moet anders om de trein concurrerend te laten zijn met de auto. De voorgestelde tekst beoogd dit op te lossen en komt vrijwel letterlijk uit het vorige verkiezingsprogramma. De tekst is alleen geactualiseerd naar aanleiding van de nieuwe naamgeving en het nieuwe tariefsysteem van de treinen naar België. Het jaartal 2029 heeft te maken met de opening van de Fehmarnbelt tunnel tussen Duitsland en Denemarken die een snelle verbinding tussen Nederland en Kopenhagen mogelijk maakt.	Ontraden. De commissie deelt het inhoudelijke standpunt van dit amendement. In de opdracht om tot een korter en kernachtiger programma te komen, vindt de commissie het niet nodig deze passage op te nemen. Dit wijzigt niet de inzet van de ChristenUnie op dit thema. Ontraden. Het pre-advies blijft ongewijzigd.
95	Judith Koop namens Perspectief	CO2-plafond stapsgewijs verlagen	2475	Schiphol krijgt een normenkader voor uitstoot van CO2, NOx en zeer zorgwekkende stoffen	Schiphol krijgt een normenkader voor uitstoot van CO2, NOx en zeer zorgwekkende stoffen. Het CO2-plafond wordt stapsgewijs tot de sector klimaatneutraal is in 2050. De uitstoot van de gehele vlucht wordt meegenomen, ongeacht de bestemming.		Ontraden. De commissie deelt het inhoudelijke standpunt van dit amendement. In de opdracht om tot een korter en kernachtiger programma te komen, vindt de commissie het niet nodig deze passage op te nemen. Dit wijzigt niet de inzet van de ChristenUnie op dit thema.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
100	Asger Frederiksen namens een ledencollectief	Toevoegen van een alinea over het kinderopvangtoeslag schandaal	2658	-	NIEUWE KOP Meer doen aan herstel voor de gedupeerde ouders van het kinderopvangtoeslagschandaal Gedupeerde ouders van het kinderopvangtoeslagschandaal snakken naar een einde van hun hersteltraject, dat al vele jaren voortduurt. Die ouders mogen niet worden vergeten. Het gaat niet alleen om financieel herstel, maar ook het nu eindelijk achter zich kunnen laten van die verschrikkelijke periode. De overheid belooft al jaren dat alle ouders in 2027 volledig financieel zullen zijn hersteld. [noot 1] Maar de commissie-Van Dam berekende in haar rapport van dit jaar dat het met de huidige doorlooptijd nog wel 15 tot 20 jaar kan duren. [noot 2] Ook de Rekenkamer concludeerde in 2024 dat er nog onvoldoende vooruitgang is bij de afhandeling van de schade. [noot 3] Dat is onacceptabel. Na vragen van de ChristenUnie hield de staatssecretaris van Herstel en Toeslagen vast aan 2027.[noot 4 en noot 5] De ChristenUnie staat voor een zorgvuldig traject van financieel herstel dat niet telkens wordt vertraagd omdat de overheid beloftes niet nakomt. 'Meer doen' dus, zoals de commissie-Van Dam concludeert. Daadkrachtige uitvoering van een uniform schadekader. Snellere schikkingen op basis van onafhankelijke schade-expertise. Harmoniseer de brede ondersteuning voor ouders bij de gemeenten.	[1] https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/06/23/kabinet-zet-in-op-versnelde-afhandeling-aanvullende-schade-voor-toeslagenouders [2] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2025/01/23/min-der-beloven-meer-doen-lr [3] https://www.rekenkamer.nl/publicaties/rapporten/2025/05/21/vo-2024-fin [4] https://www.eerstekamer.nl/brief_in/20250623/beantwoording_vragen_over/f=/vmoip3m9kuxh.pdf [5] https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2025/03/14/kabinet-neemt-maatregelen-om-hersteloperatie-te-verbeteren	Overnemen, mits gewijzigd. We stellen voor: "Gedupeerde ouders van het kinderopvangtoeslagschandaal snakken naar een einde van hun hersteltraject, dat al vele jaren voortduurt. De ChristenUnie wil daadkrachtige uitvoering van een uniform schadekader, snellere schikkingen op basis van onafhankelijke schade-expertise, en harmonisering van de brede ondersteuning voor ouders bij de gemeenten." De voorgestelde tekst is te lang en te breedspakig en past niet bij het programma. Indiener is hiermee akkoord. Het amendement wordt gewijzigd overgenomen.
HOOFDSTUK 9 Geen amendementen op dit hoofdstuk ingediend							
HOOFDSTUK 10 OVERNEMEN							

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
101	Gaetan Mbwete namens een ledencollectief	Afrikavisie 2.0: van hulp naar gelijkwaardig partnerschap	2949	-	De ChristenUnie gelooft in een eerlijke, gelijkwaardige en toekomstgerichte relatie tussen Europa en Afrika. Veel Afrikaanse landen beschikken over enorme rijkdommen – zoals Congo met kobalt, koper en coltan, Ghana met cacao, Tanzania met diamant en Nigeria met olie en gas. Toch profiteren lokale gemeenschappen nauwelijks van deze rijkdom, terwijl internationale bedrijven miljardenwinsten maken. Deze scheve verhoudingen moeten worden rechtgezet. Daarom stelt de ChristenUnie voor: Van ontwikkelingshulp naar partnerschap. Net zoals de Marshallhulp niet permanent was, moet ook ontwikkelingshulp richting Afrika tijdelijk en doelgericht zijn. Landen die beschikken over miljarden aan natuurlijke rijkdommen verdienen niet blijvende afhankelijkheid, maar eerlijke handel en samenwerking op basis van gelijkwaardigheid. Eerlijke grondstoffendeals. Internationale bedrijven die actief zijn in Afrika moeten verplicht belasting afdragen in de landen waar zij opereren en investeren in de samenleving. Via verplichte social-impactplannen moet worden vastgelegd welke bijdrage zij leveren aan onderwijs, zorg, infrastructuur, werkgelegenheid en duurzame ontwikkeling. Lokale waardecreatie. Het doel moet zijn dat elk eindproduct dat gemaakt wordt met Afrikaanse grondstoffen – of onderdelen ervan – ook zoveel mogelijk lokaal wordt geproduceerd. Zo worden niet alleen grondstoffen geëxporteerd, maar ook banen, kennis en productieketens opgebouwd in Afrika zelf. Dit beleid draagt bij aan broodnodige werkgelegenheid, waardoor ook de migratiedruk richting Europa afneemt. Met een snelgroeiende bevolking heeft Afrika juist nú banen en perspectief nodig in eigen land. Zelfbeschikking en eigenaarschap. Ontwikkelingsprogramma's moeten Afrikaanse landen zélf de regie en zeggenschap geven, inclusief betrokkenheid van de Afrikaanse diaspora. Niet afhankelijk maken, maar in positie brengen om hun eigen ontwikkeling te dragen.	Afrika is rijk aan grondstoffen, maar arm in opbrengsten voor de eigen bevolking. Terwijl internationale bedrijven miljardenwinsten boeken, blijven lokale gemeenschappen achter met armoede en afhankelijkheid. Met dit amendement kiest de ChristenUnie voor een Afrikavisie 2.0: van ontwikkelingshulp naar gelijkwaardig partnerschap. De kern is dat Afrikaanse landen zelf zeggenschap krijgen, internationale bedrijven lokaal belasting betalen en verplicht investeren in onderwijs, infrastructuur en banen. Cruciaal daarbij is dat niet alleen de grondstoffen worden geëxporteerd, maar dat eindproducten en onderdelen zoveel mogelijk lokaal geproduceerd worden. Zo ontstaat werkgelegenheid en perspectief voor de snelgroeiende Afrikaanse bevolking. Dit is niet alleen rechtvaardig, maar ook in Europees belang: waar jongeren kansen zien in hun eigen land, neemt de migratiedruk richting Europa af. Investeren in gelijkwaardigheid en lokale waardecreatie betekent méér stabiliteit, minder afhankelijkheid en eerlijke handel in plaats van eindeloze hulp.	Overnemen, mits gewijzigd in: "De ChristenUnie pleit voor een omslag in het Afrikabeleid: weg van afhankelijkheid, op naar samenwerking gebaseerd op recht, verantwoordelijkheid en wederzijds respect." De voorgestelde tekst is te lang en past niet bij het programma. Met de indiener is de volgende tekst overeengekomen: Eerlijk Afrikabeleid. De ChristenUnie pleit voor een omslag in het Afrikabeleid: weg van afhankelijkheid, op naar samenwerking gebaseerd op recht, verantwoordelijkheid en wederzijds respect. We zetten in op eerlijke grondstoffendeals waarbij internationale bedrijven lokaal belasting betalen en bijdragen aan onderwijs, zorg en infrastructuur. Ook stimuleren we lokale productie en verwerking van grondstoffen, zodat werkgelegenheid en kennis in Afrika zelf groeien. Daarnaast willen we dat Europese vredesmiddelen onder stevig democratisch toezicht staan en uitsluitend worden ingezet voor het bevorderen van vrede en gerechtigheid, en niet voor regimes die conflicten aanwakkeren, zoals in het oostelijk deel van Congo. Dit amendement wordt daarmee gewijzigd overgenomen.
102	Rik de Waard namens een ledencollectief	Bescherming multilaterale rechtsorde	2988	Nederland is en blijft een actieve en betrouwbare partner in de internationale gemeenschap en van internationale gerechtshoven.	Nederland is en blijft een actieve en betrouwbare partner in de internationale gemeenschap en van internationale gerechtshoven. Onze inzet is dan ook gericht op versterking en bescherming van de multilaterale rechtsorde, waaronder de VN, die onder grote druk staat.	De ChristenUnie wil opstaan voor het goede. De indieners van dit amendement delen het in het conceptverkiezingsprogramma geuite verlangen om in de internationale politiek niet macht en eigen belang, maar recht en rechtvaardigheid centraal te stellen. Na de Tweede Wereldoorlog is zorgvuldig gebouwd aan internationale samenwerking waar het recht van de sterkste niet het laatste woord heeft. Helaas moeten we constateren dat deze multilaterale orde in toenemende mate onder druk staat. De Russische inval in Oekraïne, de situatie in het Midden-Oosten en conflicten elders maken dat elke dag pijnlijk duidelijk. Ook een traditionele bondgenoot als de VS keert zich af en populistische krachten in Europa laten niet na hetzelfde te doen. Hoewel verre van perfect, verdient de bescherming en versterking van het multilateraal systeem in de komende jaren bijzondere aandacht van onze Tweede Kamerfractie. Dat is in direct Nederlands belang én draagt bij aan een rechtvaardige wereldorde.	Ontraden. Het voorstel is behartenswaardig maar onvoldoende geconcretiseerd. Overnemen. Na overleg met de indiener is besloten het amendement ongewijzigd over te nemen.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
103	Hilbert Penninga namens een ledencollectief	Het amendement voegt Tibet, Hongkong en de Zuid-Chinese Zee toe en benadrukt de structurele onderdrukking en agressieve houding van China.	3026	Nederland blijft zich inzetten om de discriminatie en onderdrukking van minderheden in China, zoals Oeigoeren en christenen te bestrijden. De zorgen over China zien ook op de zelfstandige positie van Taiwan. Nederland steunt Taiwan.	Nederland blijft zich inzetten tegen de onderdrukking van Oeigoeren en christenen en voor het beëindigen van de bezetting van Tibet. Ook de schending van vrijheid en rechtsstaat in Hongkong, de dreiging richting Taiwan en de spanningen in de Zuid-Chinese Zee baren ons grote zorgen. Nederland steunt Taiwan.	Dit amendement voegt expliciet Tibet, Hongkong en de Zuid-Chinese Zee toe. Hiermee benadrukt de ChristenUnie dat zij zich inzet voor mensenrechten, zelfbeschikking en vrede in betwiste gebieden. Onze zorgen over China zijn veelomvattend en structureel: naast de onderdrukking van Oeigoeren en christenen omvatten ze de illegale annexatie van Tibet, de aantasting van vrijheid en rechtsstaat in Hongkong, de dreiging richting Taiwan en de spanningen in de Zuid-Chinese Zee. De lijst is niet volledig, maar het veroorzaken van dergelijke problemen is een constante in de geschiedenis van het communistische China en verdient blijvende internationale aandacht.	Overnemen.
105	Karel Huijgen namens Perspectief	De staat Israël als hoop voor veel joden	3045	De staat Israël is voor Joden de ultieme hoop op een veilige plek in een wereld waarin het giftige antisemitisme onuitroeibaar blijkt.	De staat Israël is voor veel Joden de ultieme hoop op een veilige plek in een wereld waarin het giftige antisemitisme onuitroeibaar blijkt.	Niet alle joden zien de staat Israël als hun ultieme hoop. Wel over of namens alle joden spreken is daarom niet gepast.	Overnemen.
107	Antrude Oudman namens een ledencollectief	Een plan voor economische stabiliteit in Gaza	3049	-	We moeten ook nadenken over de fase na een wapenstilstand. Er moet een economisch plan en pakket komen voor Gaza. Het gebied moet sociaaleconomisch perspectief krijgen. We moeten investeren in een toekomst, zodat het zaad voor een volgende oorlog niet in vruchtbare bodem valt. En extremistische organisaties mogen geen rol hebben in de uitvoering van dit plan.	Een regio zonder sociaaleconomisch perspectief is kwetsbaar voor extremen. Vanuit die gedachte kwamen de Verenigde Staten in 1947 met een groot economisch initiatief voor West-Europa: het Marshallplan. Gaza heeft ook een groot economisch plan nodig, zoals onder meer theoloog Stefan Paas eind augustus op LinkedIn betoogde. Waar gaan we naartoe? Welk plan heeft de regering-Netanyahu voor de lange termijn? Die zorg klinkt niet alleen bij de achterban van de ChristenUnie. Met dit amendement willen we concreet een invulling hieraan geven: Gaza heeft een plan nodig dat economische stabiliteit en dus langetermijnperspectief geeft.	Overnemen.
108	Frank Visser namens een ledencollectief	Staakt-het-vuren is aan partijen en afhankelijk van andere stappen	3054	We willen dat het leed van de Gazanen zo spoedig mogelijk tot een einde komt, met een onmiddellijk staakt-het-vuren en voldoende en veilige humanitaire hulp.	We willen dat het leed van de Gazanen zo spoedig mogelijk tot een einde komt, met een onmiddellijk staakt-het-vuren en voldoende en veilige humanitaire hulp. GEWIJZIGD AMENDEMENT Israëlsche gijzelaars moeten direct vrijgelaten worden.	Er mag geen misverstand zijn: de gijzelaars moeten direct vrij. De woorden 'zo spoedig mogelijk' laten nog ruimte terwijl een 'onmiddellijk'; staakt-het-vuren wordt gevraagd. Deze gijzelaars hadden al lang vrij moeten zijn, dan was er naar alle waarschijnlijkheid ook al een staakt-het-vuren geweest.	Ontraden. De ChristenUnie stelt zich op het standpunt dat een staakt-het-vuren nu gewenst is om de humanitaire situatie te lenigen. Een staakt-het-vuren is niet ongeclausuleerd. Overnemen. Nu het amendement is gewijzigd kan het worden overgenomen. We merken op dat met "zo snel mogelijk" in de programmatekst niets anders werd bedoeld dan "onmiddellijk", dus dit amendement nemen wij "direct" over.
115	Karel Huijgen namens Perspectief	Illegaliteit nederzettingenbeleid benoemen	3080	Er moet een einde komen aan gewelddadige confrontaties tussen Israëlsche en Palestijnse burgers op de Westelijk Jordaanoever. Het nederzettingenbeleid van de huidige regering frustreert een duurzame vrede.	Er moet een einde komen aan gewelddadige confrontaties tussen Israëlsche en Palestijnse burgers op de Westelijk Jordaanoever. Het nederzettingenbeleid van de huidige regering frustreert een duurzame vrede en is in strijd met het internationaal recht..	Het nederzettingenbeleid is niet alleen te veroordelen omdat het een duurzame vrede in de weg staat, maar ook omdat het in strijd is met het internationaal recht. In het programma wordt gepleit voor het bevorderen van internationaal recht (hoofdstuk 10.2). Concreet benoemen wanneer dat recht geschonden wordt is daarvoor een vereiste.	Overnemen. Daarbij merken we op dat definitieve afspraken over de bestaande Israëlsche nederzettingen in het licht van de Oslo-akkoorden in het vredesproces een plaats moeten krijgen.
116	Thom Hubers namens een ledencollectief	Elk leven is waardevol	3083	De ChristenUnie steunt persoonsgerichte sancties tegen kolonisten die veroordeeld zijn voor terreurdaden. We spannen ons in het bijzonder in voor de situatie van (Palestijnse) christenen in Gaza, de Oude stad van Jeruzalem en de Westbank.	De ChristenUnie steunt persoonsgerichte sancties tegen kolonisten die veroordeeld zijn voor terreurdaden. Ieder mensenleven is waardevol. We spannen ons in het bijzonder in voor de situatie van (Palestijnse) christenen en andere minderheden\ in Gaza, de Oude stad van Jeruzalem en de Westbank.	Door de focus op christenen in deze passage kan onbedoeld de indruk ontstaan dat het minder erg is als andere mensen worden vermoord of verhongerd. Om die indruk te voorkomen wordt verhelderd dat elke mensenleven waardevol is, aansluitend op bijvoorbeeld de passage over migratie.	Ontraden. De staande tekst verwoordt de jarenlange inzet van de ChristenUnie voor de genoemde groepen. Met indiener is de volgende tekst overeengekomen: "Ieder mensenleven is waardevol, en we spannen ons in het bijzonder in voor de situatie van (Palestijnse) christenen in Gaza, de Oude stad van Jeruzalem en de Westbank." Het amendement wordt op deze manier gewijzigd overgenomen.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
118	Niels Haasnoot namens een ledencollectief	Maximaal streefgetal migratiesaldo	3121	Op basis van het advies van de Staatscommissie kiest de ChristenUnie voor gematigde groei door gecontroleerde migratie, inclusief de nodige keuzes voor de economie en de ruimtelijke inrichting van Nederland. De ChristenUnie streeft naar een menswaardig en toekomstbestendig migratiebeleid, zoals uitgewerkt in haar migratievisie.	Op basis van het advies van de Staatscommissie kiest de ChristenUnie voor gematigde groei door gecontroleerde migratie, inclusief de nodige keuzes voor de economie en de ruimtelijke inrichting van Nederland. In het verlengde van dit advies wil de ChristenUnie (over een tijdsperiode van 10 jaar gezien) streven naar een maximaal migratiesaldo van 40.000 per jaar. De ChristenUnie streeft naar een menswaardig en toekomstbestendig migratiebeleid, zoals uitgewerkt in haar migratievisie.	Onze asielketen staat enorm onder druk. De samenleving ligt daar letterlijk wakker van. De ChristenUnie is een barmhartige en rechtvaardige partij en dat moet vooral zo blijven. Het migratiesaldo is de afgelopen tien jaar compleet uit zijn verband gaan lopen, nu al enkele jaren over de 100.000 per jaar. Op deze manier krijgen we volgens het rapport van de staatscommissie te maken met een hoge bevolkingsgroei richting 2050 met alle (economische) gevolgen van dien. Het is zaak om het migratiesaldo naar beneden te krijgen. Het gaat er niet om dat bij de 40.000 er geen mensen meer worden toegelaten. Mensen in nood en die zich willen voegen naar onze normen, waarden en cultuur zijn en blijven welkom.	Overnemen, mits gewijzigd. De staatscommissie geeft een bredere bandbreedte dan de indieners voorstellen. We stellen voor: "In het verlengde van dit advies wil de ChristenUnie (over een tijdsperiode van 10 jaar gezien) streven naar een maximaal migratiesaldo binnen de bandbreedte zoals geschetst door de staatscommissie." Indiener is akkoord met voorgestelde wijziging. Het amendement wordt met bovenstaande wijziging overgenomen.
121	Tabasum Westra van Til namens een ledencollectief	Een duurzame perspectief voor ongedocumenteerde n bestaat uit: doormigratie, terugkeer of legalisering van verblijf.	3190	We staan in voor menswaardige opvang van afgewezen asielmigranten, waarbij gewerkt wordt aan terugkeer. We zijn tegen strafbaarstelling van illegaliteit en hulp aan ongedocumenteerden wordt nooit strafbaar.	We staan in voor menswaardige opvang van afgewezen asielmigranten, waarbij we werken aan een duurzaam perspectief voor betrokkenen: doormigratie, terugkeer of legalisering van verblijf. We zijn tegen strafbaarstelling van illegaliteit en hulp aan ongedocumenteerden wordt nooit strafbaar.	Het doel van de succesvolle pilot de Landelijke Vreemdelingenvoorziening (LVV) was te komen tot een bestendige oplossing en perspectief voor de betrokkenen in de vorm van doormigratie, vertrek uit Nederland of – indien voldaan aan de juiste voorwaarden – legaliseren van verblijf. Het huidige artikel vermeldt slechts gedeeltelijk deze doelstelling van opvang en begeleiding van ongedocumenteerden. Voor een volledige en feitelijk juiste weergave stellen wij voor de drieslag van mogelijkheden – doormigratie, vertrek uit Nederland of, indien voldaan aan de voorwaarden, legalisering van verblijf – expliciet op te nemen. De doelstelling van het LVV-programma was als volgt omschreven en afgesproken: 'Gemeenten en het Rijk werken intensief samen om een landelijk netwerk van begeleidings- en opvangvoorzieningen te realiseren dat als doel heeft om bestendige oplossingen te vinden voor migranten zonder recht op verblijf of Rijksopvang. Door hen te begeleiden naar zelfstandige terugkeer, doormigratie of indien aan de orde, legalisering van verblijf, wordt de bijbehorende zorg- en of veiligheidsproblematiek aangepakt.' (Programmaplan LVV, 2018). Zie tevens de aanbevelingen uit de Eindevaluatie Landelijke Vreemdelingen Voorziening uit 2022. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/3223/32-eindevaluatie-landelijke-vreemdelingenvoorziening-samenvatting.pdf?sequence=2&isAllowed=y	Overnemen mits gewijzigd. We stellen voor: "...opvang en begeleiding van afgewezen asielmigranten, waarbij gewerkt wordt aan terugkeer. Waar dat niet mogelijk is werken we aan een duurzaam perspectief: doormigratie of legalisering van verblijf." Overnemen. Indiener is akkoord met het wijzigingsvoorstel als hierboven geformuleerd.
120	Klaas Eikelboom namens een ledencollectief	Aan de onzekere situatie van de gewortelde kinderen moet een einde komen.	3203	In Nederland gewortelde kinderen zetten we niet uit.	In Nederland gewortelde kinderen zetten we niet uit, en krijgen recht op een toekomst hier.	De motivatie voor deze toevoeging is dat er op dit moment een groot aantal kinderen in Nederland wonen die niet in aanmerking komen voor verblijf maar ook niet uitgezet kunnen worden. De toevoeging spreekt het voornemen uit een einde te maken aan de onzekerheid van hun situatie.	Ontraden. We delen de inzet, maar uit de tekst is te onduidelijk wat het recht op toekomst behelst: de overheid kan geen recht geven op een toekomst. Gewijzigd overgenomen. Na overleg met de indiener is het amendement gewijzigd overgenomen. De toevoeging aan de bestaande zin wordt: ", en krijgen recht op verblijf in Nederland."

ONTRADEN

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
104	Karel Huijgen namens Perspectief	Duidelijker strategie en blik op Iran	3037	Het Iraans regime is de aanjager van geopolitieke instabiliteit in het Midden-Oosten en geweld wereldwijd. Iran voert via de proxy's Hamas, Hezbollah en de Houthi's een oorlog met Israël, steunt verschillende milities in Irak en Syrië en steunt Rusland in de strijd tegen Oekraïne. Het Iraans regime moet daarom zoveel mogelijk worden geïsoleerd. Hiervoor dient de revolutionaire garde op de Europese terreurlijst te komen. Het nucleair programma dient ontmanteld te worden.	Het Iraanse regime is een van de aanjagers van geopolitieke instabiliteit in het Midden-Oosten en geweld wereldwijd. Iran voert via de-proxy's Hamas, Hezbollah en de Houthi's een oorlog met Israël, steunt verschillende milities in Irak en Syrië en steunt Rusland in de strijd tegen Oekraïne. Het Iraans regime moet daarom zoveel mogelijk worden geïsoleerd, onder andere door de revolutionaire garde op de Europese terreurlijst te zetten. Zolang het huidige regime er nog is pleit de ChristenUnie voor een geopolitiek beleid van maximale druk door economische sancties en politieke isolatie, met een geloofwaardige uitweg van rehabilitatie. Daarvoor gelden de voorwaarden dat Iran de steun aan gewapende milities staakt en de nucleaire bewapening opgeeft.	Helaas is Iran niet de enige aanjager van instabiliteit in het Midden-Oosten. Men denke bijvoorbeeld aan de (geldstromen van) Saudi-Arabië. In het origineel miste een duidelijke strategie en het doel van sancties. De voorgestelde isolatie moet Iran verhinderen zich te bewapenen, maar het moet ook duidelijk zijn dat de weg naar rehabilitatie openblijft, waardoor 'goed gedrag' wordt beloofd. De relatie tussen Iran en Hamas, Hezbollah en de Houthi's is niet van dien aard dat er direct gesproken kan worden over proxy's. De groepen opereren met steun van Iran, maar wel met een redelijke hoeveelheid autonomie.	Overnemen, mits gewijzigd. De passage over rehabilitatie is op dit moment onvoldoende concreet en realistisch. Ontraden. Indiener is niet akkoord gegaan met voorgestelde wijziging. Het amendement wordt daarmee ontraden.
106	Frank Visser namens een ledencollectief	Nederland beslist zelf over ambassade Jeruzalem	3047	De staat Israël is voor Joden de ultieme hoop op een veilige plek in een wereld waarin het giftige antisemitisme onuitroeibaar blijft. Daarom staat de ChristenUnie pal voor het bestaansrecht van de staat Israël.	De staat Israël is voor Joden de ultieme hoop op een veilige plek in een wereld waarin het giftige antisemitisme onuitroeibaar blijft. Daarom staat de ChristenUnie pal voor het bestaansrecht van de staat Israël, met inachtneming van internationale rechtsbeginselen. Onderdeel daarvan is de vestiging van de Nederlandse ambassade in Jeruzalem, de ongedeelde hoofdstad van Israël.	De verhuizing van de Nederlandse ambassade naar Jeruzalem moet niet worden gekoppeld aan het vredesproces. Dit is een zelfstandige keuze van Nederland. De voorgestelde extra tekst op regel 3047 is de letterlijke tekst uit het vorige verkiezingsprogramma. Hiermee kan de tekst op regel 3075 over de verhuizing van de ambassade vervallen.	Ontraden. In onze keuzes over het Israëlisch-Palestijnse conflict staat de focus op herstel van een vredesproces centraal. In dat licht moet de mogelijkheid van het verplaatsen van de ambassade naar Jeruzalem wat ons betreft open blijven, maar onder conditie dat dit onderdeel is van een vredesproces en dat het het vredesproces niet hindert.
110	Thom Hubers namens een ledencollectief	Veilige en erkende grenzen voor Israel en Palestijnen	3073	We blijven pleiten voor een vredesregeling met veilige en erkende grenzen voor Israël en de erkenning door Israël van de Palestijnse aspiraties om tot een eigen staat te komen	We blijven pleiten voor een vredesregeling met veilige en erkende grenzen voor Israël's en Palestijnen, met de erkenning van de Palestijnse aspiraties om tot een eigen staat te komen, indien zij dat willen, door Israël, Nederland en de internationale gemeenschap.	Om een einde te maken aan het voortslepende conflict tussen Israël's en Palestijnen zal er inderdaad een vredesregeling moeten komen. Onderdeel van deze regeling moet de veiligheid van Israël en de erkenning van diens grenzen zijn. Als dat niet gebeurt, zal Israël zich niet veilig weten en is de kans op een duurzame vrede gering. Dat geldt overigens net zo goed voor de Palestijnen. Als de Palestijnen zich niet veilig weten en, indien zij, met het zelfbeschikkingsrecht dat hen volgens het internationaal recht toekomt een eigen staat willen opzetten, geen erkende grenzen zal krijgen, zal de kans op een duurzame vrede ook niet groot zijn. Daarnaast vragen we niet alleen om erkenning van de Palestijnse aspiraties om tot een eigen staat te komen, indien zij dat willen, van Israël. Maar ook van Nederland en de internationale gemeenschap. Kortom: de aanpassing verandert aspiraties in resultaat: veilige en erkende grenzen voor beide zijden.	Ontraden. Het voorgestelde amendement is tekstueel onjuist (volken hebben geen grenzen, staten hebben die), en maakt de zin onduidelijker. We delen de inzet waarbij een Palestijnse staat het eindresultaat is van een vredesproces, en kiezen daarom voor het voorbehoud van de tekst van het verkiezingsprogramma.
109	Frank Visser namens een ledencollectief	Humanitair oorlogsrecht geldt voor beide partijen in Gaza	3082	De ChristenUnie komt vanouds op voor internationale gerechtigheid en het handhaven van de internationale rechtsorde. Israëls recht op zelfverdediging staat overeind, maar mag niet inhouden dat het humanitair oorlogsrecht wordt geschonden. Daar waar dat gebeurt spreekt Nederland zich in Europees verband krachtig uit en treft passende maatregelen, waarbij (persoons)gerichte sancties en heroverweging van het EU-associatieakkoord niet worden uitgesloten.	De ChristenUnie komt vanouds op voor internationale gerechtigheid en het handhaven van de internationale rechtsorde. Israël heeft recht op zelfverdediging. Het humanitair oorlogsrecht mag door beide partijen niet worden geschonden. Daar waar dat gebeurt spreekt Nederland zich in Europees verband krachtig uit en treft passende maatregelen waarbij (persoons)gerichte sancties en heroverweging van het EU-associatieakkoord niet worden uitgesloten.	Recht op zelfverdediging en humanitair oorlogsrecht zijn twee aparte zaken. Zet deze niet tegenover elkaar want dat suggereert dat er een relatie is terwijl dat niet zo hoeft te zijn. Verder verduidelijkt dit amendement dat het humanitair oorlogsrecht niet alleen geldt voor Israël maar ook voor Hamas. Wat betreft de passende maatregelen wordt tenslotte voorgesteld de voorbeelden van dergelijke maatregelen te schrappen omdat het juist moet gaan om de passendheid van maatregelen en dat kan je niet vooraf aangeven. Bovendien lijken de voorbeelden vooral te slaan op Israël terwijl passende maatregelen net zo goed tegen Hamas terroristen en hun financiers (Iran) genomen moeten kunnen worden. Het begrip passend is wel heel goed. Dit zou ook de vraag moeten oproepen waarom dergelijke maatregelen richting andere landen/personen vaak niet worden genomen terwijl er sprake is schendingen van het humanitair oorlogsrecht die ernstiger zijn.	Ontraden. Hamas is geen statelijke actor maar een terroristische organisatie. We willen Hamas en Israël daarom niet op één lijn stellen. Israël is als democratische rechtstaat gebonden aan en aanspreekbaar op dezelfde waarden als Nederland en het internationaal humanitair recht. Hamas heeft als terroristische organisatie geen bestaansrecht en dient dus geheel ontwapend en ontbonden te worden.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
111	Frank Visser namens een ledencollectief	Bij verzoening past geen boycot	3096	We investeren in verzoeningsprojecten, humanitaire samenwerking en een duurzame water- en energievoorziening.	We investeren in verzoeningsprojecten, humanitaire samenwerking en een duurzame water- en energievoorziening. Processen van vrede, verzoening en samenwerking worden gestimuleerd en niet met boycotts gefrustreerd. Er gaat geen Nederlands belastinggeld naar organisaties die een economische, culturele, sportieve en/of academische boycot van Israël nastreven.	Er gaan steeds meer stemmen op voor boycot van Israëlische bedrijven en westerse bedrijven. Onderwijsinstellingen worden openlijk opgeroepen om banden te verbreken. Sportteams worden zelfs gehinderd (Team Israël Premier Tech tijdens Vuelta op 26 juli). Daarom is deze tekst uit het vorige verkiezingsprogramma actueler dan ooit. Dit soort oproepen en acties werken niet alleen averechts ze zijn ook te bestempelen als antisemitisch aangezien dergelijke oproepen en acties niet worden gedaan gericht op de bevolking uit andere conflictgebieden. De enige wijziging ten opzichte van het vorige programma is dat naast economische boycot nu ook wordt gesproken over culturele, sportieve en academische boycotts.	Ontraden. Het amendement heeft een te brede strekking. Relaties met organisaties beoordelen we niet slechts op hun houding tegenover Israël.
112	Karel Huijgen namens Perspectief	De ambassade in Israël niet verplaatsen	3075	We blijven pleiten voor een vredesregeling met veilige en erkende grenzen voor Israël en de erkenning door Israël van de Palestijnse aspiraties om tot een eigen staat te komen. De verhuizing van de ambassade naar Jeruzalem, de hoofdstad van Israël, valt binnen de condities van dit vredesproces.	We blijven pleiten voor een vredesregeling met veilige en erkende grenzen voor Israël en de erkenning door Israël van de Palestijnse aspiraties om tot een eigen staat te komen. De verhuizing van de ambassade naar Jeruzalem, de hoofdstad van Israël, valt binnen de condities van dit vredesproces.	Wereldwijd hebben slechts vijf landen hun ambassade in Jeruzalem, tegenover 91 landen die vanuit Tel Aviv opereren. De Nederlandse ambassade in Tel Aviv functioneert naar behoren en de locatie belemmert de diplomatieke betrekkingen niet. Nederland steunt de tweestatenoplossing waarbij de status van Jeruzalem onderdeel moet zijn van onderhandelingen tussen Israël's en Palestijnen. De te schrappen zinsnede legt bij voorbaat voorwaarden (condities) op aan de inhoud van die onderhandelingen en kan die onderhandelingen daardoor vertragen of in de weg zitten. Indieners zijn van mening dat de verplaatsing van de Nederlandse ambassade onvoldoende voordelen heeft om het vredesproces bij voorbaat mee te belasten. Daarom wordt voorgesteld de passage over mogelijke verhuizing naar Jeruzalem te schrappen uit het verkiezingsprogramma.	Ontraden. In onze keuzes over het Israëlisch-Palestijnse conflict staat de focus op herstel van een vredesproces centraal. In dat licht moet de mogelijkheid van het verplaatsen van de ambassade naar Jeruzalem wat ons betreft open blijven, maar onder conditie dat dit onderdeel is van een vredesproces en dat het het vredesproces niet hindert.
113	Thom Hubers namens Perspectief	Locatie ambassade irrelevant voor vrede in Israël	3075	We blijven pleiten voor een vredesregeling met veilige en erkende grenzen voor Israël en de erkenning door Israël van de Palestijnse aspiraties om tot een eigen staat te komen. De verhuizing van de ambassade naar Jeruzalem, de hoofdstad van Israël, valt binnen de condities van dit vredesproces.	We blijven pleiten voor een vredesregeling met veilige en erkende grenzen voor Israël en de erkenning door Israël van de Palestijnse aspiraties om tot een eigen staat te komen. De verhuizing van de ambassade naar Jeruzalem, de hoofdstad van Israël, valt binnen de condities van dit vredesproces.	Het willen verplaatsen van de ambassade naar Jeruzalem, onder welke voorwaarden ook, gooit onnodig olie op het vuur en staat dus de zo gewenste vrede in de weg.	Ontraden. In onze keuzes over het Israëlisch-Palestijnse conflict staat de focus op herstel van een vredesproces centraal. In dat licht moet de mogelijkheid van het verplaatsen van de ambassade naar Jeruzalem wat ons betreft open blijven, maar onder conditie dat dit onderdeel is van een vredesproces en dat het het vredesproces niet hindert. Toelichting is gewijzigd.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
119	Rene Asma namens een ledencollectief	Aanpassing tekst tewerkstellingsvergun ning EU burgers	3134	Binnen de Europese Unie pleiten we voor de invoering van tewerkstellingsvergunningen, in eerste instantie voor bepaalde sectoren zoals de bouw of uitzendsector.	Binnen de Europese Unie pleiten we voor het in kaart brengen van de mogelijkheden en gevolgen van de invoering van tewerkstellingsvergunningen, in eerste instantie voor bepaalde sectoren zoals de bouw of uitzendsector.	Toelichting: Ik begrijp en deel de wens om de misstanden op de arbeidsmarkt aan te pakken. Het invoeren van tewerkstellingsvergunningen voor EU onderdanen kan daarbij een mogelijk instrument zijn. Op verzoek van de Tweede Kamer heeft de Raad van State uitgezocht wat de mogelijkheden zijn om beperking op te leggen aan arbeidsmigratie binnen de EU. Het antwoord is ja, maar alleen met een aanpassing van het verdrag en de daaruit voortvloeiende richtlijnen en verordeningen. De Raad van State en in het verlengde daarvan de regering wegen voor- en nadelen tegen elkaar af en beoordelen de nadelen als zwaarder wegend. Zij nemen geen standpunt in of dit bijdraagt aan het bestrijden van misstanden op de arbeidsmarkt. Zie voor een nadere toelichting: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-29861-75.html Het standpunt van de regering, zoals verwoord in bovenstaande brief, is naar mijn mening goed onderbouwd, maar doet geen uitspraak over de impact op de geconstateerde misstanden. Wanneer wij als ChristenUnie denken dat het invoeren van tewerkstellingsvergunningen bijdraagt aan de bestrijding van de misstanden, lijkt het mij goed om onderzoek te gaan doen naar een deugdelijke onderbouwing van deze mening. En dan een afweging te maken over de voor- en nadelen. Gelet op de korte tijd tot aan het congres en de verkiezingen, ontbreekt de tijd daar nu voor. Vandaar de tekstuele aanpassing om het niet uit te sluiten of te schrappen, maar nader onderzoek te gaan doen en gesprek over de verkiezingen heen te tillen. De gewenste invoering van tewerkstellingsvergunning houdt met de inperking van het vrije verkeer van personen aan 1 van de fundamentele richtlijnen van de Europese Unie. Dit is naar mijn mening een gesprek dat binnen de gehele partij gevoerd moet worden want het werkt door op anderen beleidsterreinen en ons standpunt over de rol van Europa door. Hoe die doorwerking plaats vindt en welke gevolgen die heeft moet goed in kaart worden gebracht en worden besproken.	Ontraden. De tekst in het verkiezingsprogramma strekt tot hetzelfde als wat de indieners vragen, en maakt reeds duidelijk wat de inzet van de ChristenUnie is.
INGETROKKEN							
32	Nathalie Nede	Verzoening en herstel met Suriname	3010	Nederland heeft historisch gezien een bijzondere band met Suriname en zet zich daarom actief in om deze betrekkingen te onderhouden en te versterken. We verbeteren de samenwerking door kennisuitwisseling en ondersteuning op het gebied van de rechtsstaat, gezondheidszorg, energievraagstukken, bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit, duurzaamheid en landbouwinnovatie.	Door het koloniaal- en slavernijverleden heeft Nederland historisch gezien een bijzondere band met Suriname, waarin samen aan verzoening en herstel moet worden gewerkt. Nederland zet zich daarom actief in om deze betrekkingen te onderhouden en te versterken. We verbeteren de samenwerking door kennisuitwisseling en ondersteuning op het gebied van de rechtsstaat, gezondheidszorg, energievraagstukken, watermanagement, infrastructuur, bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit, duurzaamheid en landbouwinnovatie.	De band met Suriname is een bijzondere band, maar we erkennen ook waarom deze band bijzonder is door het koloniaal- en slavernijverleden te benoemen. De punten waarop Nederland-Suriname kan ondersteunen vullen we aan met 1. Watermanagement: Omdat Suriname voor verschillende uitdagingen staat met betrekking tot watermanagement en -huishouding, door bijvoorbeeld verontreiniging door kwik en overstromingen. 2. Infrastructuur: Om de Surinaamse economie beter tot bloei te laten komen is een gedegen infrastructuur noodzakelijk. Nederlandse kennis en expertise kan worden overgedragen en ondersteuning bieden aan Suriname.	Ontraden. Het amendement is een uitweiding op de bestaande tekst, en past niet bij de beknoptere stijl van het programma.
114	Antrude- Oudman	We pakken het frustreren van vrede aan	3078	Er moet een einde komen aan gewelddadige confrontaties tussen Israëlische en Palestijnse burgers op de Westelijk Jordaanoever. Het nederzettingenbeleid van de huidige regering frustrereert een duurzame vrede. De ChristenUnie steunt persoonsgerichte sancties tegen kolonisten die veroordeeld zijn voor terreurdaden	"Er moet een einde komen aan gewelddadige confrontaties tussen Israëlische en Palestijnse burgers op de Westelijk Jordaanoever. Het nederzettingenbeleid van de huidige regering en het onrechtmatig verkrijgen van grond van de lokale bevolking frustrereert een duurzame vrede. Het kan daarom ook niet zo zijn dat Nederland (se organisaties) het nederzettingenbeleid actief ondersteunen. We gaan dit tegen en kunnen producten die van deze grond komen niet (langer) importeren. De ChristenUnie steunt (persoons)gerichte sancties tegen de Israëlische regering en individuele ministers om daarmee druk uit te oefenen om het beleid aan te passen. Daarnaast steunt de ChristenUnie persoons- of bedrijfsgerichte sancties tegen kolonisten die (internationaal) veroordeeld zijn voor terreurdaden."	Het frustreren van duurzame vrede moet ook een sanctie opleveren. We missen in de concepttekst een uitwerking, de tekst bevat alleen een sanctie voor kolonisten zelf, maar niet voor de regering die het beleid zelf in stand houdt. En de economische invloed van vooral de Europese Unie op Israël zet druk op de Israëlische regering om dit beleid te wijzigen.	Ontraden. Dit amendement vermengt een passage over kolonistengeweld met onder andere impliciete opvattingen over de status van de huidige Joodse plaatsen op de Westelijke Jordaanoever en met ongerichte sancties tegen de volledige Israëlische regering. Wij handhaven daarom de huidige tekst.
							Dit amendement is door de indiener ingetrokken.

Nr	Eerste indiener	Titel amendement	Regel-nummer	Tekst verkiezingsprogramma	Tekstvoorstel amendement	Toelichting amendement	PRE-ADVIES
117	Gaetan Mbwete	Congo, vrede en Europese verantwoordelijkheid	3084	-	De situatie in Congo vraagt om internationale aandacht en een krachtige inzet voor vrede, gerechtigheid en bescherming van mensenrechten. De ChristenUnie wil dat Nederland en de EU hierin een duidelijke rol spelen. Democratische controle op Europese vredesfinanciering. De ChristenUnie wil dat het Europees Parlement een formele toezichthoudende rol krijgt in de toewijzing en besteding van middelen uit de Europese Vredesfaciliteit (EPF). Het is onaanvaardbaar dat grote militaire uitgaven plaatsvinden zonder democratische legitimatie en parlementair toezicht. Daarbij moet worden voorkomen dat zich ooit nog een situatie voordoet waarin een land Europese steun ontvangt voor vredesmissies, terwijl het tegelijkertijd betrokken is bij agressie of illegale bezetting in een ander land, zoals nu in Congo. Geen steun aan regimes die vrede ondermijnen. De ChristenUnie pleit voor het opschorten van samenwerking met Rwanda zolang dit land betrokken is bij de illegale bezetting van delen van Oost-Congo en de steun aan de M23-rebellengroep niet heeft beëindigd. Europese vredesmiddelen mogen nooit bijdragen aan regimes die mensenrechten schenden of conflicten aanwakkeren. Verzet tegen illegale bezetting. De ChristenUnie veroordeelt krachtig de illegale bezetting van delen van Oost-Congo door de door Rwanda gesteunde M23-rebellengroep. Net als bij Oekraïne is er sprake van grove schendingen van internationaal recht, soevereiniteit en mensenrechten. Nederland en de EU moeten deze bezetting met dezelfde morele helderheid en politieke inzet veroordelen als Russische agressie in Oekraïne. Solidariteit met Congo. De ChristenUnie pleit voor internationale solidariteit met het Congolese volk, dat te maken heeft met gedwongen arbeid, buitengerechterlijke executies en uitbuiting van natuurlijke hulpbronnen. Europa mag Congo niet vergeten en moet zich inspannen voor herstel van vrede, veiligheid en menselijke waardigheid in de regio.	In het huidige verkiezingsprogramma van de ChristenUnie ontbreekt iedere verwijzing naar Congo, terwijl daar sinds begin 2025 een ernstige crisis gaande is. De door Rwanda gesteunde M23-rebellen hebben grote delen van Oost-Congo bezet, waaronder de stad Goma, en maken zich schuldig aan mensenrechtenschendingen en plundering van natuurlijke hulpbronnen. Tegelijkertijd ontvangt Rwanda miljoenen uit de Europese Vredesfaciliteit (EPF) voor vredesmissies elders. Dit roept fundamentele vragen op over de geloofwaardigheid en rechtvaardigheid van Europese vredesfinanciering. Met dit amendement wordt in het programma opgenomen dat de ChristenUnie: pleit voor democratische controle op de EPF; zich verzet tegen steun aan regimes die vrede ondermijnen; de bezetting van Oost-Congo krachtig veroordeelt; en actief solidariteit en internationale inzet voor Congo wil bevorderen. Zo wordt duidelijk dat de ChristenUnie met dezelfde morele helderheid waarmee zij Russische agressie in Oekraïne veroordeelt, ook de illegale bezetting van Congo afwijst.	Ontraden. Het congres heeft op dit thema een aantal moties aangenomen die de basis zijn voor de inzet van de fractie hierover. Voor dit programma is dit amendement te gedetailleerd. Dit amendement is door de indiener ingetrokken.